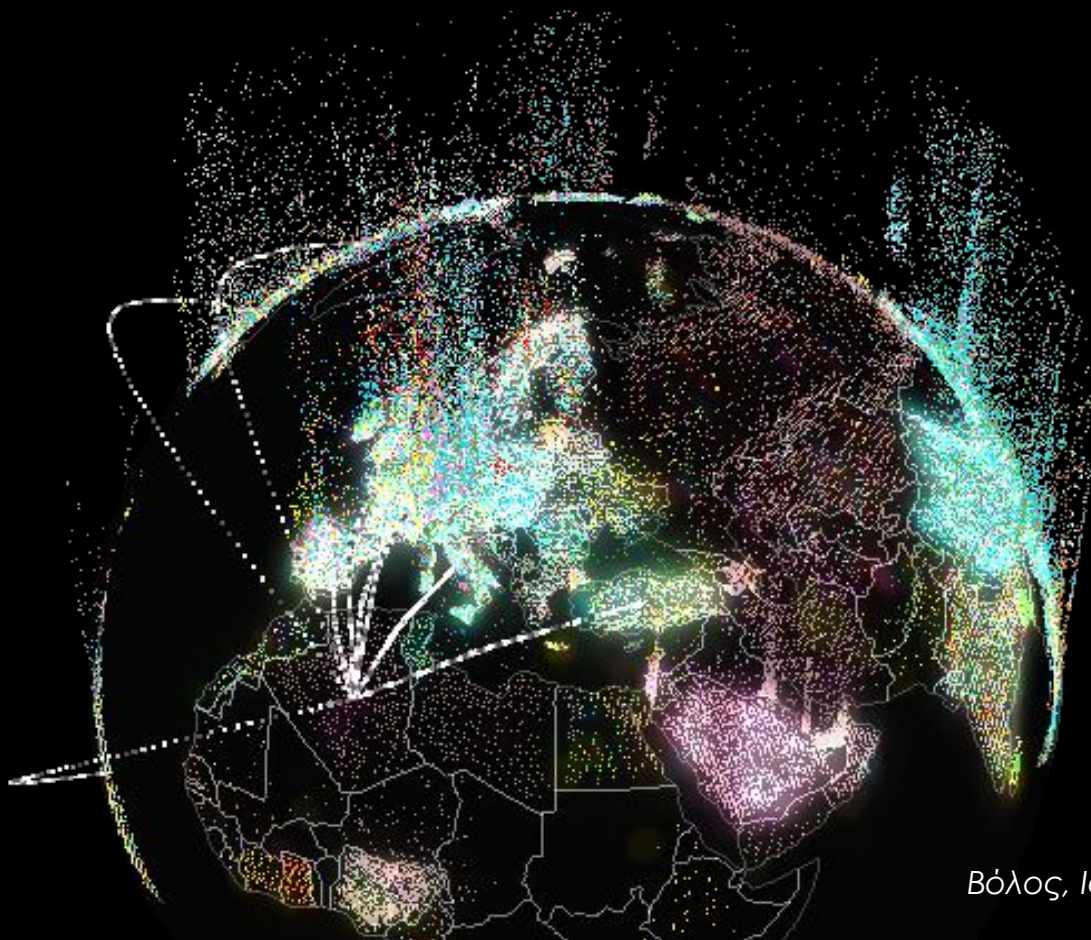

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ - ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

ΤΖΙΡΑΚΗ ΜΑΡΙΑ

Επιβλέπων : Καλλιώρας Δημήτρης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτελεί πλέον ένα παγιωμένο χαρακτηριστικό της σύγχρονης οικονομικής και κοινωνικής ζωής που επιφέρει θετικές ή και αρνητικές συνέπειες. Οι συνεχείς πιέσεις στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιούργησαν την ανάγκη ενίσχυσης των σχέσεων με τις γειτνιάζουσες περιοχές εισάγοντας μια νέα πραγματικότητα στη διασυνοριακή αλληλεπίδραση. Η αλληλεπίδραση αυτή εκφράζεται μέσω των αμφίδρομων μεταναστευτικών, εμπορικών και επενδυτικών ροών. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να συμβάλλει στην ανάλυση των ροών αυτών και την εξέταση της μεταξύ τους συσχέτισης με στόχο την ενθάρρυνση της σύνδεσης των εμπορικών συμφωνιών με τις μεταναστευτικές πολιτικές και την απελευθέρωση της μετανάστευσης.

Λέξεις κλειδιά: Μετανάστευση, Εμπόριο, Επενδύσεις, Συσχέτιση ροών, Ελαστικότητα, Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, ΞΑΕ

ABSTRACT

The phenomenon of immigration constitutes an entrenched characteristic of modern economic and social life, which has brought about both positive and negative consequences. The constant pressure exercised on the outer borders of the European Union has caused the need for reinforcement of relationships among neighbouring regions, introducing a new reality in transboundary interactions. This interaction is expressed through bidirectional migration, commercial and investment flow. The present dissertation aims at contributing to the analysis of these types of flow and examining the correlation among them with a view to encouraging the connection of trade agreements with migration policies and the liberalization of immigration.

Key words: Migration, Trade, Investment, Flow correlation, Elasticity, European neighborhood Policy, FDI

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στους ανθρώπους που συνέβαλαν, με την υποστήριξη τους στην υλοποίηση της. Κατ' αρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δημήτρη Καλλιώρα για το ρόλο του στο θεματικό προσανατολισμό αυτής της διπλωματικής εργασίας, καθώς και την καθοδήγηση και στήριξη του στο σύνολο της διαδικασίας. Θα ήθελα επίσης να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου, στην οικογένεια μου και στους συναδέλφους και φίλους μου και ιδιαίτερα στη Γωγώ Λιγνού για τη πολύτιμη υποστήριξη και βοήθεια της.

As Dani Rodrik puts it:

The gains from liberalising labour movements across countries are enormous, and much larger than the likely benefits from further liberalisation in the traditional areas of goods and capital.

If international policymakers were really interested in maximising worldwide efficiency, they would spend little of their energies on a new trade round or on the international financial architecture. They would all be busy at work liberalising immigration restrictions

Περιεχόμενα

Κατάλογος Διαγραμμάτων	5
Κατάλογος Πινάκων	6
Κατάλογος Εξισώσεων	6
Κατάλογος Αρκτικόλεξων	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	10
2.1. Εννοιολογικές Αποσαφηνίσεις.....	10
2.2. Θεωρίες μετανάστευσης.....	12
2.2.1. Οικονομικές θεωρίες.....	14
2.2.1. Γεωγραφικές θεωρίες.....	16
2.2.2. Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις.....	17
2.2.3. Ενοποιημένες προσεγγίσεις.....	18
3. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	20
3.1. Επιπτώσεις του εμπορίου στη μετανάστευση.....	23
3.2. Επιπτώσεις της μετανάστευσης στο εμπόριο.....	25
3.3. Οφέλη και κόστη των μεταναστευτικών παραχωρήσεων στις εμπορικές διαπραγματεύσεις.....	29
4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ	33
4.1. Πολυμερείς συμφωνίες.....	33
4.2. Περιφερειακές συμφωνίες.....	34
4.3. Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας.....	36
4.3.1. Εμπόριο	37
4.3.2. Μετανάστευση και κινητικότητα	38
4.4. Μεταναστευτική πολιτική: Η ευρωπαϊκή πρακτική και εμπειρία	39
5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	42
5.1. Μετανάστευση.....	42
5.2. Εμπόριο	45
5.3. Επενδύσεις	48
5.4. Συσχετίσεις.....	50
5.5. Ελαστικότητες.....	52
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1: Θεωρητικές προσεγγίσεις ερμηνείας της μετανάστευσης	13
Διάγραμμα 3.1: Διασταύρωση των τομέων πολιτικής.....	22
Διάγραμμα 5.1 :Μεταβολή εισερχόμενων μεταναστών στην ΕΕ.....	42
Διάγραμμα 5.2: Διαχρονική μεταβολή εισερχόμενων μεταναστών στην ΕΕ από την ΕΠΓ	42
Διάγραμμα 5.3: Μέσος όρος μεταναστών προς την ΕΕ απο τις χωρες της ΕΠΓ	43
Διάγραμμα 5.4: Μέσος όρος μεταναστών από τις χωρες της ΕΠΓ προς την ΕΕ	43
Διάγραμμα 5.5, 5.6: Μέσος όρος μεταναστών από την ΕΕ προς τις χώρες της ΕΠΓ .	44
Διάγραμμα 5.7: Διαχρονική μεταβολή αξίας εξαγόμενων προϊόντων στην ΕΕ από την ΕΠΓ	45
Διάγραμμα 5.8: Διαχρονική μεταβολή αξίας εξαγόμενων προϊόντων από την ΕΕ στην ΕΠΓ	45
Διάγραμμα 5.9: Αξία εισαγόμενων προϊόντων στην ΕΕ από την ΕΠΓ	46
Διάγραμμα 5.10: Αξία εξαγόμενων προϊόντων από την ΕΠΓ στην ΕΕ	46
Διάγραμμα 5.11: Αξία εξαγόμενων προϊόντων από την ΕΕ στην ΕΠΓ	47
Διάγραμμα 5.12: Αξία εισαγόμενων προϊόντων στην ΕΠΓ από την ΕΕ	47
Διάγραμμα 5.13, 5.14, 5.15, 5.16: Μέσος όρος εισροών και εκροών ΞΑΕ μεταξύ ΕΕ και ΕΠΓ	49
Διάγραμμα 5.17: Συντελεστές Pearson ανά χώρα της ΕΕ	51
Διάγραμμα 5.18: Συντελεστές Pearson ανά χώρα της ΕΠΓ	51
Διαγράμματα 5.19, 5.20, 5.21, 5.22: Ελαστικότητες μεταξύ μετανάστευσης και εξαγωγών ανά χώρα.....	55

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 3.1: Εκτιμήσεις της ελαστικότητας των επιπτώσεων της μετανάστευσης στις εξαγωγές και στις εισαγωγές	28
Πίνακας 5.1: Συντελεστής Γραμμικής Συσχέτισης του Pearson	50
Πίνακας 5.2: Εκτιμήσεις Ελαστικότητας επιπτώσεων	53

Κατάλογος Εξισώσεων

---

(1) Θεωρία παρεμβαλλόμενων ευκαιριών	17
(2) Υπόδειγμα βαρύτητας	16
(3) Ελαστικότητα , μοντέλο βαρύτητας	26
(4) Λογαριθμική μορφή μοντέλου βαρύτητας	27
(5) Συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Pearson	50
(6) Συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Pearson	50
(7) Ελαστικότητα	52
(8) Ακραίες τιμές	53

Κατάλογος Αρκτικόλεξων

- ΓΕΣΔΕ:** Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου
- ΔΟΜ:** Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
- ΕΕ:** Ευρωπαϊκή Ένωση
- ΕΠΓ:** Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας
- κκΑΕΠ:** κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
- ΞΑΕ:** Ξένες Άμεσες Επενδύσεις
- ΠΟΕ:** Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
- ΣΣ:** Συμφωνίες Σύνδεσης
-
- APEC:** Asia-Pacific Economic Cooperation / Οικονομική Συνεργασία Ασίας -
Ειρηνικού
- CEEC:** Central Eastern European Countries / Χώρες Κεντρικής και Ανατολικής
Ευρώπης
- DCFTA:** Deep and Comprehensive Free Trade Agreement / Σφαιρική και σε βάθος
ζώνη ελευθέρων συναλλαγών
- ENP:** European Neighborhood Policy (ΕΠΓ)
- FDI:** Foreign Direct Investment (ΞΑΕ)
- GATS:** General Agreement on Trade in Services / Γενική Συμφωνία για το
Εμπόριο των Υπηρεσιών
- GATT:** General Agreement on Tariffs and Trade (ΓΕΣΔΕ)
- IOM:** International Organization for Migration (ΔΟΜ)
- MFN:** Most Favoured Nation / Πλέον Ευνοούμενο Κράτος
- NAFTA:** North American Free Trade Agreement / Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου
Βόρειας Αμερικής
- WMR:** World Migration Report / Διεθνής Έκθεση για τη Μετανάστευση
- WTO:** World Trade Organization (ΠΟΕ)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέχρι την πρόσφατη διεθνή ύφεση, ο κόσμος γνώρισε δεκαετίες αυξανόμενης οικονομικής ολοκλήρωσης. Η εντατικοποίηση της διασυνοριακής κυκλοφορίας των προσώπων, τόσο από πλευράς ταξιδιών όσο και μετανάστευσης, έχει αποτελέσει βασικό χαρακτηριστικό αυτής της παγκοσμιοποίησης. Εντούτοις, σε σχέση με την μακροχρόνια ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, η παγκόσμια μετανάστευση εξακολουθεί να παρεμποδίζεται, ενώ υπάρχουν σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές, δεδομένου ιδίως των διαρθρωτικών ανισοροπιών στην παγκόσμια αγορά εργασίας, ως προς την ηλικία και τη σύνθεση δεξιοτήτων (Poot, Strutt, 2010). Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, η κατάργηση των εμποδίων στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών και η απελευθέρωση των αγορών χρηματοπιστωτικών κεφαλαίων δε συνοδεύτηκαν από φιλελεύθερες πολιτικές απέναντι στη διεθνή μετανάστευση. Έτσι, η διεθνής μετανάστευση παραμένει ο λιγότερο παγκοσμιοποιημένος συντελεστής και, ως εκ τούτου, είναι το πεδίο στο οποίο τα κέρδη από την ελευθέρωση είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερα (Hatton, 2007).

Στη παρούσα μελέτη, εξετάζεται η συσχέτιση και αλληλεπίδραση της μετανάστευσης με το εμπόριο και τις επενδύσεις και κατά πόσο η μείωση των εμποδίων της μετανάστευσης θα μπορούσε να βελτιώσει το διεθνές εμπόριο και να ενισχύσει τις οικονομίες των εμπλεκόμενων χωρών. Υπάρχει εκτενής βιβλιογραφία που επιβεβαιώνει την έντονη αλληλεξάρτηση της μετανάστευσης, του εμπορίου και των Ξένων Αμέσων Επενδύσεων (ΞΑΕ/FDI). Ωστόσο ελάχιστοι μελετητές έχουν ασχοληθεί με τη περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) ενώ παράλληλα πολύ λίγη προσοχή έχει δοθεί στη διεθνή βιβλιογραφία στη σημασία της σύνδεσης των εμπορικών συμφωνιών με τις μεταναστευτικές πολιτικές. Η κατάργηση των συνοριακών εμποδίων σχετικά με την κυκλοφορία των προσώπων και των συντελεστές παραγωγής αποτελεί ένα από τα πιο βασικά στοιχεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Όσον αφορά τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, η εισαγωγή της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ) αποσκοπεί στη δημιουργία ενός δικτύου σχέσεων μέσω ειδικών πολιτικών για την ενθάρρυνση της οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι εξαιρετικά σημαντικές γεωπολιτικές και οικονομικές διεργασίες, έχουν αναδείξει την ανάγκη για επεξεργασία των χωρικών πολιτικών που αφορούν τα σύνορα και ανάλυση της διασυνοριακής αλληλεπίδρασης.

Για το λόγο αυτό, ως εταίροι της ΕΕ στην εμπειρική μελέτη, έχουν επιλεγεί οι χώρες της ΕΠΓ, καθώς τα σχέδια δράσης της ενισχύουν τις εμπορικές και επενδυτικές ροές ενώ η εγγύτητα με αυτές ενθαρρύνει τις ροές μετανάστευσης.

Όσον αναφορά τη διάρθρωση της εργασίας, αρχικά, γίνεται μία σύντομη παρουσίαση του μεταναστευτικού φαινομένου, αποσαφήνιση των βασικών εννοιών και ανάλυση των θεωρητικών προσεγγίσεων ερμηνείας της μετανάστευσης, με έμφαση στις θεωρίες που βοηθούν στην επεξήγηση του θεωρητικού υπόβαθρου. Στη συνέχεια, στο κεφάλαιο 3 αναλύεται η αμφίδρομη σχέση του εμπορίου και των επενδύσεων με τη μετανάστευση και η συσχέτιση των αντίστοιχων συμφωνιών και έπειτα εξετάζεται η επίδραση των μεταναστευτικών παραχωρήσεων στις εμπορικές διαπραγματεύσεις. Στο κεφάλαιο 4, αναφερόμαστε στις ήδη υπάρχουσες πολυμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες και στο βαθμό που αυτές περιλαμβάνουν διατάξεις σχετικές με τη μετανάστευση. Επιπροσθέτως γίνεται μία σύντομη περιγραφή και κριτική της Ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής και των στόχων της ΕΠΓ για το εμπόριο και τη μετανάστευση. Τέλος, πραγματοποιείται εμπειρική ανάλυση για τη συσχέτιση των ροών εμπορίου, ΞΑΕ και μετανάστευσης, μεταξύ ΕΕ και ΕΠΓ από το 2000 έως το 2015, γίνεται ανάλυση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων και παρουσίαση των συμπερασμάτων.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι η μετανάστευση και το εμπόριο είναι καλύτερα κατανοητά ως συμπληρωματικά και όχι ως υποκατάστατα και ότι οι αντίστοιχες πολιτικές τους οφείλουν να συνδυαστούν για αποτελεσματικότερη διαχείριση των ροών. Οι διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στις εμπορικές διαπραγματεύσεις. Παρ' όλα αυτά, θα είναι ιδιαίτερα δύσκολη η απελευθέρωση της μετανάστευσης σε πολυμερή βάση καθώς η μετανάστευση αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο με επιρροή σε οικονομικά, κοινωνικά, δημογραφικά και άλλα ζητήματα.

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

2.1. Εννοιολογικές Αποσαφηνίσεις

Στη σημερινή εποχή, η μετανάστευση αποτελεί, ένα από τα σημαντικότερα και δυναμικότερα φαινόμενα παγκοσμίως, που μάλιστα, εμφανίζεται με ιδιαίτερη ένταση στον ευρωπαϊκό χώρο, ο οποίος δέχεται, εξαιρετικές μεταναστευτικές πιέσεις, αφενός εξαιτίας των σημαντικών γεωπολιτικών ανακατατάξεων σε διεθνές επίπεδο και αφετέρου λόγω της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης. Τα αίτια της μετανάστευσης είναι πολύμορφα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς και πολιτιστικούς λόγους.

Ως μετανάστευση ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων ατόμων, είτε διασυνοριακά, είτε στο εσωτερικό ενός κράτους. Είναι μια κίνηση πληθυσμού, καλύπτοντας κάθε είδους μετακίνηση των ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη διάρκεια, τη σύνθεση και τα αίτια· περιλαμβάνει τη μετανάστευση των προσφύγων, των εκτοπισμένων ατόμων, των οικονομικών μεταναστών και ατόμων που διακινούνται για άλλους σκοπούς, συμπεριλαμβανομένης της οικογενειακής επανένωσης.

Όπως φαίνεται από τον ορισμό μπορεί μεν κύριο χαρακτηριστικό της μετανάστευσης να αποτελεί η γεωγραφική κινητικότητα αλλά το τι κάθε φορά ορίζεται ως μετανάστευση εξαρτάται από κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες. Σήμερα, μιλώντας για μετανάστευση εννοούμε την οικονομική μετανάστευση, διαχωρίζοντάς την έτσι από τις άλλες μορφές μετανάστευσης που μπορεί να πάρει. (ΙΜΕΠΟ, 2005) Για τη καλύτερη κατανόηση του όρου και το διαχωρισμό από άλλες μορφές του φαινομένου παρατίθενται παρακάτω βασικοί ορισμοί και έννοιες.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ, :IOM):

Ο όρος «μετανάστης» αναφέρεται σε άτομα που μετακινούνται από τον τόπο γεννήσεώς τους σε άλλο, με σκοπό την εγκατάσταση. Συχνά αναφέρονται και ως "μόνιμα εγκατεστημένοι" (:permanent settlers), και συνήθως επιδιώκουν εργασιακή και οικιστική αποκατάσταση. Οι μετανάστες μπορούν να διακριθούν σε "εσωτερικούς" (:internal) και "εξωτερικούς" (:external). Η εσωτερική μετανάστευση είναι η μετακίνηση εντός μιας ενιαίας γεωπολιτικής οντότητας συνήθως χώρας ή

πολιτείας και εμφανίζει διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτά της εξωτερικής. Η μετανάστευση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζει χαρακτηριστικά και εξωτερικής και εσωτερικής μετανάστευσης. Οι μετανάστες διακρίνονται επίσης, σε "προσωρινούς μετανάστες-εργάτες" (:temporary migrant workers) και "προσωρινά μετακινούμενους επαγγελματίες" (:temporary professional transients), όταν η κινητικότητά τους οφείλεται αποκλειστικά στην πρόσκαιρη αναζήτηση εργασίας και ανάλογα με το αν πρόκειται για εξειδικευμένους ή ανειδίκευτους εργάτες.

Ως "*Παράνομος μετανάστης*" ορίζεται το πρόσωπο που δεν λαμβάνει ένα νόμιμο καθεστώς στην χώρα υποδοχής, εξαιτίας της παράνομης εισόδου του στην χώρα αυτή ή της παράτασης της διαμονής του, χωρίς να πληρεί τις νόμιμες προϋποθέσεις, ενώ ο όρος "*λαθραίος μετανάστης*" (:smuggled migrant), αναφέρεται στο άτομο που ζητά βοήθεια για να διασχίσει τα σύνορα προς μια άλλη χώρα, στην οποία δεν έχει δικαίωμα διαμονής.

"Πρόσφυγας" (:refugee), σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, θεωρείται το άτομο που διασχίζει τα σύνορα της χώρας του και μεταβαίνει σε άλλη χώρα, υπό τον φόβο της δίωξης, από τη χώρα από την οποία προέρχεται, για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων. Συνήθως αναφερόμαστε στους "Αναγνωρισμένους Πρόσφυγες" (:Recognised Refugee), εκείνους δηλαδή στους οποίους έχει αποδοθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, έχουν λάβει πολιτικό άσυλο και τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής στη χώρα με πλήρη εργασιακά δικαιώματα. Οι "αιτούντες άσυλο" (:Asylum Seeker) από την άλλη είναι άνθρωποι που έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένουν την έγκρισή της και δεν έχουν δικαίωμα εργασίας έως να αποκτήσουν την αντίστοιχη άδεια.

Τέλος, γίνεται διαχωρισμός μεταξύ της «*μεταναστευτικής πολιτικής*» και της «*πολιτικής ασύλου*». Η πρώτη αφορά πολιτικές σχετικές με την εγκατάσταση, διαμονή και ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται σε ένα κράτος με σκοπό την μόνιμη ή προσωρινή παραμονή σε αυτό. Από την άλλη μεριά, η "*πολιτική ασύλου*" αναφέρεται σε δράσεις σχετικές με την απόδοση του καθεστώτος του πρόσφυγα και τις διαδικασίες παροχής ασύλου.

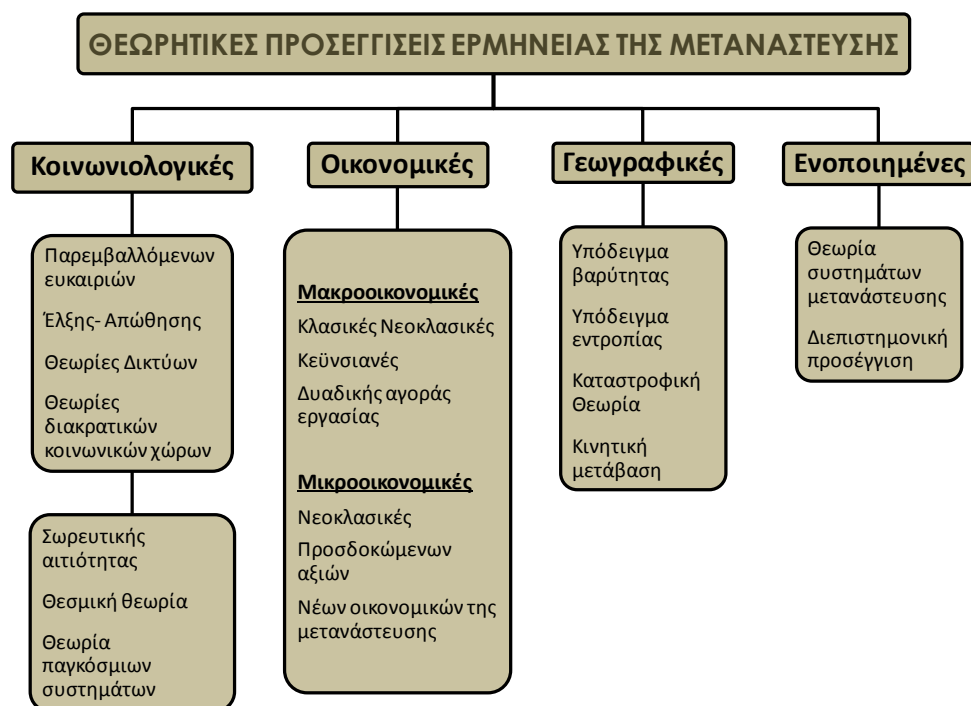
Κρίνεται αναγκαίο, σε αυτό το σημείο, να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη μελέτη ασχολείται αποκλειστικά με την οικονομική, νόμιμη μετανάστευση και δε

λαμβάνονται υπόψη οι ροές παράνομων μεταναστών και προσφυγών. Αντίστοιχα οι πολιτικές που αναφέρονται αφορούν τη διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης. Οι πολιτικές ασύλου και η διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος αποτελούν καθαρά αντικείμενο κοινωνικής μελέτης και δε δύναται να αντιμετωπίζονται με οικονομικούς και εμπορευματικούς όρους.

2.2. Θεωρίες μετανάστευσης

Η μελέτη του φαινομένου της μετανάστευσης δεν έχει περιοριστεί στη δημογραφική της διάσταση. Δεδομένου ότι, τόσο τα αίτια του φαινομένου όσο και οι συνέπειες του, εμφανίζουν οικονομικές, πολιτιστικές, κοινωνιολογικές και άλλες διαστάσεις, η ερμηνεία του επιχειρήθηκε στο πλαίσιο διαφόρων επιστημών. Οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί στηρίχθηκαν σε βασικές οικονομικές αρχές αλλά επιδίωξαν και την ενσωμάτωση παραγόντων όπως η απόσταση, το μέγεθος πληθυσμών των περιοχών προέλευσης και προορισμού, οι ικανότητες απορρόφησης των τελευταίων, το φύλο των μεταναστών, κ.λπ. (Σ. Πολύζος, 2011). Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά οι θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί κατά επιστημονικό κλάδο.

Διάγραμμα 2.1: Θεωρητικές προσεγγίσεις ερμηνείας της μετανάστευσης

Πηγή: Σ. Πολύζος, 2011, Ιδία επεξεργασία

Από τις θεωρίες που έχουν διατυπωθεί γίνεται αναφορά στις θεωρίες που βοηθούν στην βέλτιστη ερμηνεία και κατανόηση του βασικού θεωρητικού υπόβαθρου της εργασίας. Δεδομένου ότι φαινόμενο της μετανάστευσης αντιμετωπίζεται από οικονομική σκοπιά, γίνεται αρχικά ανάλυση των οικονομικών θεωριών. Επιπλέον αναφέρεται η γεωγραφική προσέγγιση με σκοπό να επισημανθεί ο ρόλος της γειννίασης, στις μεταναστευτικές εισροές στην ΕΕ από τις χώρες της ΕΠΓ. Ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις κοινωνιολογικές προσεγγίσεις που αφορούν την ύπαρξη δικτύων μεταξύ των μεταναστών.

2.2.1. Οικονομικές θεωρίες

Όπως όλες οι οικονομικές θεωρίες, οι οικονομικές προσεγγίσεις της μετανάστευσης, ακολουθούν τη μακρο είτε τη μικρο θεώρηση.

Σύμφωνα με τη νεοκλασική **μακροοικονομική** προσέγγιση η μετανάστευση είναι απόρροια των διαφορετικών επιπέδων προσφοράς και ζήτησης για εργασία. Οι χωρικές διαφορές στα επίπεδα ανάπτυξης και συνεπώς οι διαφορές στους μισθούς έχουν ως αποτέλεσμα τα διαφορετικά μεγέθη των οριακών παραγωγικότητων και τα διαφορετικά εισοδήματα. Η οικονομική μετανάστευση λειτουργεί στη προκειμένη ως μηχανισμός εξισορρόπησης διαπεριφερειακών ανισοτήτων στα επίπεδα ανάπτυξης και την υπάρχουσα χωρική οικονομική ασυμμετρία. (Massey κ.ά., 1993· Πολύζος, 2011)

Κατά το νεοκλασικό θεωρητικό πλαίσιο, μεταξύ δύο καπιταλιστικών οικονομιών με διαφορετικά επίπεδα αμοιβών, δηλαδή πλεόνασμα της εργασίας (ανεργία) στη μια και πλεόνασμα κεφαλαίου στην άλλη, δημιουργούνται ροές εργασίας (μετανάστευση) και κεφαλαίου. Οι ροές των δύο παραγόντων παραγωγής έχουν αντίθετες κατευθύνσεις, και η σχετική σύγκλιση των επιπέδων αμοιβών είναι ένας τρόπος της επιστροφής στην οικονομική ισορροπία, στην οποία η διαφορά των αμοιβών ισούται με τις δαπάνες της μετανάστευσης (Πολύζος, 2011).

Η *θεωρία των δυαδικών αγορών εργασίας (dual labour markets theory)* αποτελεί μια άλλη προσπάθεια για την ερμηνεία της φύσης των μεταναστευτικών διαδικασιών, πέρα των νεοκλασικών και κεϋνσιανών προσεγγίσεων. Η θεωρία αυτή είναι βασισμένη στην παρατήρηση ότι τα μεταναστευτικά ρεύματα καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τα χαρακτηριστικά ζήτησης εργασίας στον προορισμό γεγονός που οδηγεί στην άποψη ότι η εργασία που μεταναστεύει είναι απαραίτητη για τις οικονομίες των αναπτυγμένων χωρών (Massey κ.ά., 1993).

Η προσέγγιση εκτιμά ότι δεν είναι μόνο οι αμοιβές εργασίας που προκαλούν τη μετανάστευση, αλλά και η θέση του εργαζόμενου στην επαγγελματική και κοινωνική ιεραρχία. Οι επιχειρηματίες προτιμούν να καλύψουν τις ανάγκες των επιχειρήσεών τους σε θέσεις εργασίας με πρόσληψη μεταναστών, οι οποίοι δεν έχουν ιδιαίτερες φιλοδοξίες. Η προσέγγιση αυτή δικαιολογεί την κατάτμηση των αγορών εργασίας, ως αποτέλεσμα της μετακίνησης του τοπικού πληθυσμού προς τα ελκυστικότερα επαγγέλματα, ενώ οι μετανάστες προσανατολίζονται σε βρώμικες, επικίνδυνες και

δύσκολες εργασίες, όπως παραστατικά εκφράζεται με το '3D' (dirty, dangerous and difficult jobs).

Στο πλαίσιο της μακροοικονομικής θεώρησης, αναπτύχθηκαν και μαρξιστικές προσεγγίσεις, σύμφωνα με τις οποίες η μετανάστευση είναι συνδεδεμένη με τις ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές και σε αντίθεση με τη θεωρία των δυαδικών αγορών εργασίας αντιμετωπίζουν τη διαδικασία της μετανάστευσης σαν αποτέλεσμα συλλογικής δράσης στις εκάστοτε κοινωνικές και ταξικές δομές (Massey κ.ά., 1993). Στις προσεγγίσεις αυτές ανήκουν η θεωρία των παγκόσμιων συστημάτων (world systems theory) και η θεωρία της διάρθρωσης (Structurist theory). Κατά τις προσεγγίσεις αυτές, σημαντικό παράγοντα της διεθνούς μετανάστευσης αποτελούν οι εξελίξεις στο καπιταλιστικό σύστημα και στις παγκόσμιες αγορές, τόσο στον οικονομικό "πυρήνα" όσο και στις απομακρυσμένες περιοχές. Οι ροές αγαθών και κεφαλαίου από το κέντρο προς τις περιφέρειες σε αναζήτηση εδάφους, πρώτων υλών, εργασίας, και των νέων καταναλωτικών αγορών αντισταθμίζεται από τη ροή της εργασίας στην αντίθετη κατεύθυνση.

Η θεωρία παγκόσμιων συστημάτων δεν κατατάσσεται στις καθαρά μακροοικονομικές αφού αναγνωρίζει την ύπαρξη ιστορικών, γλωσσικών, πολιτιστικών, κ.λπ. δεσμών, μεταξύ των χωρών προέλευσης και προορισμού και συνδυάζει την οικονομική με την κοινωνιολογική θεώρηση του φαινομένου (Πολύζος, 2011).

Κατά τη προσέγγιση αυτή η διεθνής μετανάστευση επηρεάζεται από τη δυναμική της αγοράς και τη δομή της παγκόσμιας οικονομίας. Στην ανάλυση αυτής της προσέγγισης, ιδιαίτερη προσοχή αξίζει να δοθεί στις σχέσεις μεταξύ των χωρών προέλευσης και προορισμού, αφού παρατηρείται ότι δημιουργούνται προϋποθέσεις για οικονομικές σχέσεις και εμπόριο (αναλυτικά στο κεφάλαιο 3).

Στο **μικροοικονομικό** ή το ατομικό επίπεδο, η μετανάστευση αντιμετωπίζεται από τη νεοκλασική προσέγγιση ως επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, στο πλαίσιο μιας ανάλυσης κόστους-οφέλους. Το άτομο μεταναστεύει, εάν το αναμενόμενο εισόδημα στη χώρα υποδοχής είναι υψηλότερο από το αναμενόμενο εισόδημα στη χώρα προέλευσης συν τις δαπάνες μετανάστευσης ή γενικά, όταν η κατάσταση αγοράς εργασίας στη χώρα υποδοχής είναι καλύτερη από αυτή στη χώρα αποστολής. Η ύπαρξη της βασικής πληροφόρησης σχετικά με τις λειτουργίες και τις διαδικασίες της αγοράς εργασίας, καθώς και η αντίστοιχη πληροφόρηση για τα οικονομικά

χαρακτηριστικά άλλων περιφερειών ή χωρών οδηγεί το άτομο σε μετακίνηση, με απώτερο στόχο τη μεγιστοποίηση των ατομικών του συμφερόντων.

«Γενικά, οι προσεγγίσεις αυτές εξηγούν σε ικανοποιητικό βαθμό το φαινόμενο της μετανάστευσης, εντούτοις, θεωρείται από ορισμένους ότι χρησιμοποιούν απλουστευτικές παραδοχές, αφού δεν εξηγούν επαρκώς π.χ. το φαινόμενο της επιστροφής μετανάστευσης, ή των ροών πληθυσμών ακόμη και σε περιπτώσεις που δεν υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα αμοιβών.»

2.2.1. Γεωγραφικές θεωρίες

Καθοριστικό παράγοντα των θεωριών αυτών αποτελεί η “απόσταση” βάση της οποίας ερμηνεύονται όλες οι χωρικές μετακινήσεις. Συνηθέστερη προσέγγιση της κατηγορίας αυτής είναι το υπόδειγμα βαρύτητας, το οποίο στηρίζεται στο νόμο βαρύτητας του Newton για την ποσοτική ανάλυση των μεταναστευτικών ροών. Η απόσταση αντιμετωπίζεται ως παράγων αντίστασης, ενώ οι ροές μεταξύ δυο περιοχών είναι ανάλογες των πληθυσμιακών ή οικονομικών μεγεθών των περιοχών και αντιστρόφως ανάλογες της απόστασης.

Η γενική εξίσωση που χρησιμοποιείται είναι:

$$M_{sr} = g (P_s - 1sPr) / d_{sr}^b \quad (1)$$

όπου:

- M_{sr} είναι οι μεταναστευτικές ροές μεταξύ των χωρών s (προέλευση) και r (προορισμός),
- g είναι σταθερά,
- P_s και P_r είναι οι πληθυσμοί των χωρών s και r ,
- d_{sr} η απόσταση μεταξύ των s και r και
- b είναι παράμετρος.

Συνοπτικά, άλλες προσπάθειες για την ανάλυση των ροών αποτελούν το υπόδειγμα εντροπίας (entropy maximizing models), το οποίο υποθέτει ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ δύο χωρών ή περιφερειών μεγιστοποιεί την εντροπία του συστήματος που περιλαμβάνει τις υπό μελέτη χώρες, οι θεωρίες καταστροφής και διακλάδωσης (catastrophe and bifurcation theory), και η προσέγγιση της κινητικής μετάβασης (*mobility transition*) (Πολύζος, 2011).

2.2.2. Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις

Πυλώνα των κοινωνιολογικών προσεγγίσεων αποτελεί η προσέγγιση των παρεμβαλλόμενων ευκαιριών ή ευκαιριών προσέγγισης που εισήγαγε ο Stouffer το 1960 και η μακρο-κοινωνιολογική προσέγγιση των παραγόντων ώθησης-έλξης (push-and-pull models) που βασίστηκε σε αυτή. Σύμφωνα με τη θεωρία παρεμβαλλόμενων ευκαιριών, ο αριθμός των μεταναστευτικών ροών είναι ανάλογος προς τον αριθμό των ευκαιριών προσέλκυσης που υπάρχουν στη χώρα προορισμού για τους μετανάστες (π.χ., θέσεις εργασίας) και αντιστρόφως ανάλογος προς τον αριθμό τέτοιων ευκαιριών που υπάρχουν στη χώρα προέλευσης. Ο αριθμός των μεταναστών M_{sr} που προέρχεται από την περιοχή s προς την περιοχή r είναι δυνατόν να υπολογισθεί από τη σχέση:

$$M_{sr} = \alpha \frac{X_s}{X_{sr}} \quad (2)$$

όπου:

- α είναι σταθερά,
- X_s είναι ο αριθμός των ευκαιριών στην περιοχή s ,
- X_{sr} είναι ο αριθμός των παρεμβαλλόμενων ευκαιριών μεταξύ των s και r .

Η θεωρία ώθησης-έλξης αποτελεί γενίκευση της προηγούμενης στηρίζοντας ότι κύριο αίτιο της μετανάστευσης είναι η αντίθεση ανάπτυξη-υπανάπτυξη που χαρακτηρίζει το καπιταλιστικό σύστημα και η ανισομερής ανάπτυξη της καπιταλιστικής οικονομίας. (Σ. Πολύζος, 2011, G. Borjas, 1995) Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι πέρα από τους παράγοντες έλξης της προσέγγισης των παρεμβαλλόμενων ευκαιριών υπάρχουν

και παράγοντες απώθησης (push factors) που ωθούν τους ανθρώπους στην μετανάστευση και που αφορούν τις αναπτυσσόμενες χώρες (χώρες προέλευσης). Η ένταση του φαινομένου της μετανάστευσης καθορίζεται από τη "συνισταμένη" δυνάμεων "έλξης-απόθησης" (Σ. Πολύζος, 2011)

Στις κοινωνιολογικές προσεγγίσεις εντάσσονται και οι θεωρίες δικτύου (network theories), σύμφωνα με τις οποίες η μετανάστευση επηρεάζεται σημαντικά από την ύπαρξη "δικτύων", τα οποία συνιστούν έναν σημαντικό παράγοντα έλξης και διευκόλυνσης της μετανάστευσης, καθώς και η γενικευμένη προσέγγιση των διακρατικών κοινωνικών χώρων (transnational social spaces). Η ύπαρξη των δικτύων αυτών δεν αποτελεί μόνο παράγοντα έλξης, αλλά σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο επόμενο κεφάλαιο, και σημαντικό παράγοντα των οικονομικών επιπτώσεων της μετανάστευσης (T.J, Hatton και J.G., Williamson, 1998).

2.2.3. Ενοποιημένες προσεγγίσεις

Εκτός από τις προηγούμενες προσεγγίσεις έχουν καταβληθεί προσπάθειες για μια ενοποιημένη ερμηνεία των ροών των πληθυσμών. Η προσέγγιση των μεταναστευτικών συστημάτων (*migration systems*) προσπαθεί να ομαδοποιήσει τα μεταναστευτικά συστήματα ανάλογα με τα κοινά χαρακτηριστικά των διάφορων χωρών προέλευσης και προορισμού για τις οποίες χρησιμοποιεί τα ίδια υποδείγματα της μετανάστευσης. Σε ένα τέτοιο δυναμικό σύστημα η μετανάστευση βρίσκεται σε συνεχή αλληλεξάρτηση με ιστορικούς, πολιτικούς πολιτιστικούς και οικονομικούς παράγοντες των χωρών. Η ύπαρξη αποτελεσμάτων ανατροφοδότησης (feedback effects) κάνει τις ροές πληθυσμού να είναι αιτία και συνέπεια των άλλων αλληλεπιδράσεων. Παρά τα σαφή πλεονεκτήματα μιας τέτοιας συνθετικής και πολύ-επίπεδης προσέγγισης, είναι δύσκολο να ερμηνεύσει τη σημερινή πραγματικότητα με την υπάρχουσα σε ποσότητα και ποιότητα στατιστική πληροφόρηση. Μια προσπάθεια για τη δημιουργία ενός συνθετικού θεωρητικού πλαισίου για τη διεθνή μετανάστευση κατέβαλε πρόσφατα η Massey (2002), η πρόταση της οποίας συνδύασε οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνιολογικούς και ψυχολογικούς καθοριστικούς παράγοντες με την έννοια της μετανάστευσης. Γενικά, η Massey (2002) θεωρεί τη διεθνή μετανάστευση στις μεταβιομηχανικές χώρες ως αποτέλεσμα των κοινωνικοοικονομικών διαδικασιών ανάπτυξης και ολοκλήρωσης. Εν τούτοις, στο

τρέχον στάδιο ανάπτυξης, οι ιδέες αυτές δεν μπορούν να συγκροτήσουν μια ολοκληρωμένη θεωρία για τη μετανάστευση και δεν φαίνονται ικανές να καταστούν λειτουργικές στις πρακτικές εφαρμογές.

3. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι τα σύνορα ενεργούν ως εμπόδια της διασυνοριακής αλληλεπίδρασης, αυξάνοντας το κόστος του διεθνούς εμπορίου, στρεβλώνοντας την αγορά και αυξάνοντας το κόστος της βιομηχανικής παραγωγής. Αντίστοιχα, η διασυνοριακή αλληλεπίδραση θα ενισχυόταν εάν δεν υπήρχαν σύνορα. Ως εκ τούτου, η μείωση του συνοριακών εμποδίων στο θεσμικό επίπεδο, ως αποτέλεσμα της πολιτικής ολοκλήρωσης και φιλελευθεροποίησης, αναμφισβήτητα επηρεάζει το χώρο και την οικονομία (Hanson, 1998). Ωστόσο, πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι η κατάργηση των οικονομικών φραγμών δεν συνοδεύεται από ανάλογη εντατικοποίηση της διασυνοριακής οικονομικής αλληλεπίδρασης. Με άλλα λόγια, η οικονομική ολοκλήρωση σε θεσμικό επίπεδο δεν σημαίνει ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών αυτόματα (Καλλιώρας, Τοπάλογλου, Βενιέρης, 2009).

Στο κόσμο σήμερα, οι πολιτικές διεθνούς εμπορίου είναι πολύ φιλελεύθερες, ενώ αντίθετα, οι πολιτικές διεθνούς μετανάστευσης είναι πολύ περιοριστικές. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου μισού αιώνα, η οικονομική παγκοσμιοποίηση έχει αναπτυχθεί και υποστηρίζεται από την απελευθέρωση της πολιτικής του εμπορίου, των κεφαλαιαγορών και πολλών άλλων τομέων. Η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου έχει πραγματοποιηθεί μέσα από μια σειρά από περιφερειακές και πολυμερείς συμφωνίες, τις οποίες έχει συνοδεύσει συχνά η απελευθέρωση των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΞΑΕ/FDI). Ωστόσο, η μετακίνηση του εργατικού δυναμικού συνεχίζει να ρυθμίζεται αυστηρά, ιδίως στην περίπτωση των ανειδίκευτων/ ημειδίκευμένων εργαζομένων. Σε αντίθεση με την περίπτωση του διεθνούς εμπορίου, όπου η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) / Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ/WTO) προωθεί την απελευθέρωση μέσω πολύπλευρων διαπραγματεύσεων, δεν υπάρχει συγκρίσιμο όργανο για τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τη μόνιμη και μακροπρόθεσμη μετανάστευση των ανθρώπων. Έτσι, η διεθνής μετανάστευση παραμένει λιγότερο διεθνοποιημένη και, ως εκ τούτου, είναι το πεδίο στο οποίο τα κέρδη από την ελευθέρωση είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερα (Hatton, 2007). Οι χώρες είναι ελεύθερες να καθορίσουν τη μεταναστευτική πολιτική ως «... μια αποδεκτή άσκηση εθνικής κυριαρχίας» (Freeman, 2006) και σχεδόν όλες οι χώρες επιβάλλουν φραγμούς που περιορίζουν

σημαντικά τις δυνατότητες για τους αλλοδαπούς να διαμένουν μόνιμα ή μακροπρόθεσμα εντός των συνόρων τους.

Η αυξανόμενη δημογραφική πίεση λόγω της μεγάλης αύξησης του πληθυσμού στις αναπτυσσόμενες χώρες, σε συνδυασμό με τη σχετικά χαμηλή αύξηση του πληθυσμού και τη συρρίκνωση του εγχώριου εργατικού δυναμικού στις πλούσιες χώρες, είναι πιθανό να οδηγήσει σε μεγαλύτερα κίνητρα για τους ανθρώπους να μεταναστεύουν κατά τις προσεχείς δεκαετίες, καθώς και πίεση στις κυβερνήσεις από τους εργοδότες να φιλοξενήσουν αυτή τη μετανάστευση. Η ταχεία αύξηση του αριθμού των νέων ανθρώπων που αναζητούν ευκαιρίες στις αναπτυσσόμενες χώρες, μαζί με σταθερά μεγάλα κενά εισοδήματος μεταξύ των χωρών, καθιστούν τη μετανάστευση ολοένα και πιο σημαντικό στοιχείο της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, μεγάλη διασπορά που δημιουργήθηκε από τα μεταναστευτικά κύματα από το 1980, με περίπου 200 εκατομμύρια ανθρώπους που ζουν εκτός της χώρας καταγωγής τους, συνέβαλαν στη μείωση του κόστους και των κινδύνων της μετανάστευσης για όσους σκέφτονται μια κίνηση στο μέλλον (Παγκόσμια Τράπεζα, 2006· Poot και Strutt, 2010).

Σύμφωνα με τον Dani Rodrik, τα οφέλη από την ελευθέρωση της μετακίνησης του εργατικού δυναμικού μεταξύ των χωρών είναι τεράστια, και πολύ μεγαλύτερα από ό,τι τα πιθανά οφέλη από την περαιτέρω απελευθέρωση στους παραδοσιακούς τομείς των εμπορευμάτων και των κεφαλαίων. Εάν οι διεθνείς φορείς χάραξης πολιτικής ενδιαφερόταν πραγματικά για μεγιστοποίηση της απόδοσης σε όλο τον κόσμο, θα ξόδευαν πολύ λίγο χρόνο για ένα νέο εμπορικό γύρο ή για τη διεθνή χρηματοπιστωτική αρχιτεκτονική καθώς θα ήταν όλοι απασχολημένοι για την απελευθέρωση των περιορισμών για την μετανάστευση (Hatton, 2007).

Οι περισσότερες διασυνοριακές ροές ανθρώπων τείνουν να είναι προσωρινού χαρακτήρα, δεδομένης της σχετικά ήπιας ρύθμισης αυτών (Iredale, 2000). Η μακροπρόθεσμη και μόνιμη μετανάστευση συχνά αντιμετωπίζει ισχυρούς περιορισμούς, με τους ιδιαίτερα σημαντικούς περιορισμούς να τείνουν να τίθενται σε ανειδίκευτους εργάτες, οικογενειακά συσχετιζόμενη μετανάστευση και με την εισαγωγή των ανθρώπων για ανθρωπιστικούς λόγους. Αμφότεροι η Iredale (2000) και ο Freeman (2006) υποστηρίζουν ότι η χαλάρωση των περιορισμών αυτών είναι πιθανή όταν οι ανεπτυγμένες οικονομίες με γερασμένο πληθυσμό αρχίσουν να συνειδητοποιούν τα οφέλη από το άνοιγμα των συνόρων τους, όσον αφορά τις εισερχόμενες ροές εργασίας.

Για παράδειγμα, υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για υπηρεσίες σε κλάδους όπως οι οικιακές υπηρεσίες, ο τουρισμός, η υγεία και φροντίδα ηλικιωμένων, καθώς και για τους εποχικά εργαζόμενους στον πρωτογενή τομέα Επιπλέον, με την αύξηση του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, η μετεγκατάσταση των ανθρώπων μπορεί να είναι αναγκαία για τη διευκόλυνση των συναλλαγών. Ωστόσο, η μετανάστευση συχνά παραμένει ερμητικά κλειστή λόγω ανησυχιών για μια περιορισμένη «ικανότητα απορρόφησης» της χώρας υποδοχής, που οδηγεί σε αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στον πληθυσμό υποδοχής.

Στην διασταύρωση όλων των τομέων πολιτικής υπάρχουν θέματα όπως η ευημερία και η ασφάλεια. Η παραμέληση του να ληφθούν υπόψη η συμπληρωματικότητα και οι επικαλύψεις των τομέων πολιτικής μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα (Keely, 2003).

Διάγραμμα 3.1: Διασταύρωση των τομέων πολιτικής

Πηγή: Poot, Strutt 2010, Ιδία επεξεργασία

Για παράδειγμα, η παραχώρηση στους αλλοδαπούς να παρέχουν υπηρεσίες ως ανειδίκευτοι προσωρινοί εργαζόμενοι σε ορισμένους τομείς μπορεί να είναι ένα χρήσιμο διαπραγματευτικό μέσο στις εμπορικές συνομιλίες, αλλά δεν είναι απαραίτητως σύμφωνο με τη μεταναστευτική πολιτική η οποία μπορεί να οδηγείται από την επιθυμία να αυξηθεί ο αριθμός των εργαζόμενων υψηλής ειδίκευσης στην

οικονομία. Βελτιωμένη κατανόηση του βαθμού στον οποίο οι πολιτικές είναι συμπληρωματικές ή έχουν αντικρουόμενα αποτελέσματα μπορεί να βοηθήσει τους διαπραγματευτές να διαχειριστούν καλύτερα τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις που προκύπτουν από τις πολλαπλές πολύπλοκες διεθνείς διαπραγματεύσεις με δυνητικά πλούσια δεσμούς (Crump, 2007, Poot, Strutt, 2010)

Η έλλειψη συντονισμού κατά την ανάπτυξη της διαπραγματευτικής θέσης μπορεί να ματαιώσει τα οφέλη που αποκομίζονται από τις συνδεδεμένες διαπραγματεύσεις εμπορίου και μετανάστευσης.

3.1. Επιπτώσεις του εμπορίου στη μετανάστευση

Η εργασία μπορεί να μεταφερθεί άμεσα με τη μετακίνηση των εργαζομένων ή έμμεσα μέσω των εξαγωγών αγαθών εντάσεως εργασίας (labour-intensive goods). Με άλλα λόγια, οι κινήσεις των εμπορευμάτων, ή των συντελεστών παραγωγής, εκτός από την εργασία, μπορεί να υποκαταστήσει την κυκλοφορία των προσώπων (Feenstra, 1998, Freeman, 2006). Σε περίπτωση που οριστεί ποσόστωση στον αριθμό των μεταναστών, οι εγχώριοι παραγωγοί ενδέχεται να μην είναι σε θέση να ανταγωνιστούν με τις εξαγωγές μιας χώρας με άφθονο εργατικό δυναμικό και οι εισαγωγές στη χώρα με ρύθμιση ποσόστωσης μεταναστών μπορεί να αυξηθούν (Collins et al., 1997). Από την άλλη πλευρά, εάν οι εισαγωγικοί δασμοί είναι υψηλοί, είναι πιθανό οι χώρες να είναι υπό πίεση από τους εν δυνάμει μετανάστες ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση στις αγορές εργασίας τους, νόμιμα ή παράνομα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εξαγωγές της πατρίδας των μεταναστών θα περιοριστούν με αποτέλεσμα τη μείωση της ζήτησης για εργατικό δυναμικό για την παραγωγή προϊόντων εξαγωγής. Επιπλέον, σε ανεπτυγμένες χώρες με προστατευόμενη εγχώρια βιομηχανία, η ανεργία μπορεί να είναι χαμηλή και οι μισθοί υψηλοί, έτσι τα κέρδη για τους μετανάστες που μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτές τις αγορές εργασίας είναι δυνατό να είναι ιδιαίτερα σημαντικά.

Τα τελευταία χρόνια, υπήρξε επίσης ραγδαία αύξηση της εξωτερικής ανάθεσης των υπηρεσιών, όπου η βασική κινητήρια δύναμη δεν είναι η αφθονία του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού στην αναπτυσσόμενη οικονομία, αλλά η μισθολογική διαφορά για τους (ημι) ειδικευμένους εργαζόμενους μεταξύ των αναπτυσσόμενων και των

ανεπτυγμένων χωρών. Η εξωτερική ανάθεση των υπηρεσιών έχει καταστεί όλο και περισσότερο δυνατή λόγω των νέων τεχνολογιών και της μείωσης του κόστους επικοινωνίας. Μερικές από τις κύριες επιχειρηματικές λειτουργίες ή δραστηριότητες που μπορούν να ανατεθούν σε τρίτους περιλαμβάνουν: την εξυπηρέτηση των πελατών, την εισαγωγή δεδομένων και τις τηλεπωλήσεις. Επιπλέον, επαγγελματικές υπηρεσίες, όπως η μετάφραση και η διδασκαλία εξ αποστάσεως μπορούν επίσης να ανατεθούν σε εξωτερικούς συνεργάτες. Τέλος, υπάρχουν ενδείξεις για σημαντικά αυξημένο ποσό και πολυπλοκότητα των υπηρεσιών υγείας, το εμπόριο και την εξωτερική ανάθεση (Smith et al., 2009).

Μια σημαντική ανησυχία με την εξωτερική ανάθεση είναι η απώλεια θέσεων εργασίας στην εγχώρια αγορά, αν και ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η ποιότητα των υπηρεσιών ενδέχεται να επιδεινωθεί επίσης. Υπάρχει περισσότερο πολιτική αντίσταση στην εξωτερική ανάθεση των θέσεων εργασίας στον τομέα των υπηρεσιών από ό, τι στην απώλεια της θέσεις εργασίας παραγωγής, επειδή η εξωτερική ανάθεση των υπηρεσιών θα μπορούσαν να επηρεάσουν ένα μεγαλύτερο μερίδιο του εργατικού δυναμικού (Jain et al., 2006). Από καθαρά οικονομική προοπτική, τα οφέλη θα πρέπει να αντισταθμίζουν το κόστος, με την παραγωγή και την απασχόληση να μετατοπίζονται σύμφωνα με το συγκριτικό πλεονέκτημα. Όταν οι θέσεις εργασίας χαμηλότερου μισθού χάνονται λόγω της εξωτερικής ανάθεσης, θα μπορούσαν να αντικατασταθούν από θέσεις εργασίας με υψηλότερο επίπεδο μισθών στην τοπική οικονομία (Bardhan και Kroll, 2003, Bhagwati et al., 2004). Ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός λόγω της εξωτερικής ανάθεσης μπορεί επίσης να αυξήσει την παραγωγικότητα και να επεκτείνει το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πελάτες.

Σημαντική επιρροή στη μετανάστευση πέρα από το εμπόριο, θα έχουν και οι επενδυτικές συμφωνίες καθώς και οι ροές άμεσων ξένων επενδύσεων. Ιδιαίτερα για τις αναπτυσσόμενες χώρες η παραχώρηση πρόσβασης ΞΑΕ αποτελεί ισχυρό διαπραγματευτικό μέσο στις διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες. Η εγκατάσταση ΞΑΕ σε μια αναπτυσσόμενη χώρα δημιουργεί νέες θέσεις και ευκαιρίες εργασίας μειώνοντας τα επίπεδα ανεργίας και κατ' επέκταση τις ροές εξερχόμενων μεταναστών. Δεδομένου ότι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μετεγκαθίστανται με σκοπό να αποκτήσουν πρόσβαση σε φθηνότερο εργατικό δυναμικό, η μετακίνηση της εργασίας και οι ΞΑΕ αποτελούν υποκατάστατα. Κατά τον Freeman (2006), οι

διεθνείς επενδυτικές ροές συχνά συνοδεύονται από ροές μεταναστών υψηλής ειδίκευσης, καθώς στις χώρες εγκατάστασης των επιχειρήσεων καθίσταται αναγκαία η ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού με γνώσεις τόσο για την επιχείρηση όσο και για τη χώρα υποδοχής. Ως εκ τούτου, οι ΞΑΕ πυροδοτούν και βραχυπρόθεσμες μετακινήσεις, υπό τη μορφή επαγγελματικών ταξιδιών ή προσωρινών ενδοεπιχειρησιακών μεταθέσεων. Οι ΞΑΕ λοιπόν, όχι μόνο περιορίζουν τη χαμηλής ειδίκευσης μετανάστευση προς την ανεπτυγμένη χώρα αλλά δημιουργούν και μετανάστευση υψηλής ειδίκευσης από αυτή προς την αναπτυσσόμενη χώρα. Η παρουσία υψηλής ειδίκευσης εργατικού δυναμικού σε ανταγωνιστικές τιμές μπορεί να αποτελέσει προϋπόθεση για εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (Root και Strutt, 2010). Εν ολίγοις, οι ΞΑΕ και η μετανάστευση είναι συγχρόνως υποκατάστατα, με τις εισροές ΞΑΕ να μειώνουν την εξερχόμενη μετανάστευση των ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού, και συμπληρωματικά, με τις εισροές ΞΑΕ να ενθαρρύνουν την υψηλής ειδίκευσης μετανάστευση (Ivlevs, 2006).

3.2. Επιπτώσεις της μετανάστευσης στο εμπόριο

Η σχέση εμπορίου και μετανάστευσης είναι αμφίδρομη καθώς και οι μεταναστευτικές ροές έχουν σημαντική επίδραση στις εμπορικές συναλλαγές. Η μετανάστευση δημιουργεί νέες εμπορικές σχέσεις μεταξύ της χώρας υποδοχής και της χώρας προέλευσης είτε επεκτείνει και ενισχύει τις ήδη υπάρχουσες. Σύμφωνα με τους Karim και Mchale (2009), η διεθνής μετανάστευση προκαλεί αύξηση του παγκόσμιου εισοδήματος, ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες, με επακόλουθο την αύξηση της ζήτησης σε προϊόντα και υπηρεσίες. Επιπλέον, εμφανής και άμεση επίδραση στην οικονομία της χώρας υποδοχής αποτελεί το άνοιγμα νέων επιχειρήσεων από μετανάστες.

Όσον αναφορά τις διακρατικές εμπορικές σχέσεις μεταξύ της χώρας υποδοχής και προέλευσης, αρχικά οι προτιμήσεις των μεταναστών σε ορισμένα προϊόντα που είτε παράγονται στη χώρα προέλευσης τους είτε είναι παρόμοια με αυτά, δημιουργούν ζήτηση για εισαγωγή των προϊόντων αυτών. Η ζήτηση αυτή αυξάνει τις εισαγωγές στη χώρα υποδοχής αλλά όχι και τις εξαγωγές της. Ενώ δεν συνεπάγεται και με αύξηση των εξαγωγών της χώρας προέλευσης καθώς παρεμφερή προϊόντα μπορούν να εισαχθούν και από άλλες αγορές.

Σημαντικότερη επίπτωση στις συναλλαγές μεταξύ των χωρών προέλευσης-προορισμού αποτελεί η μείωση του κόστους των συναλλαγών καθώς τονώνει τόσο τις εξαγωγές όσο και τις εισαγωγές στις συμβαλλόμενες οικονομίες. Η μείωση αυτή οφείλεται σε δύο κυρίως λόγους. Αρχικά, οι μετανάστες έχουν καλύτερη γνώση των αγορών της χώρας καταγωγής τους, των επιχειρηματικών πρακτικών που χρησιμοποιούνται, της σχετικής νομοθεσίας και φυσικά της γλώσσας και άλλων θεμάτων που μπορεί να διευκολύνουν τις συναλλαγές. Επιπλέον, η πιθανή συμμετοχή των μεταναστών σε διεθνή δίκτυα αποτρέπει τις καιροσκοπικές συμπεριφορές και δημιουργεί άριστους «αγωγούς» πληροφοριών και γνώσεων. Όπως είναι λογικό, από τα δίκτυα αυτά επωφελούνται περισσότερο οικονομίες με διαφορετικά θεσμικά πλαίσια, γλώσσα και κουλτούρα καθώς και όταν υπάρχει έλλειψη κάποιου μέσου επιβολής των μεταξύ τους συμβάσεων. Ενώ ευνοούνται ιδιαίτερα τα διαφοροποιημένα έναντι των ομογενών αγαθών (Bryant, Genç and Law, 2004).

Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στο εμπόριο είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές. Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται μερικές οικονομετρικές μελέτες και τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει σχετικά με την ελαστικότητα των εισαγωγών και εξαγωγών στις μεταβολές των μεταναστευτικών ροών. Όλες οι ελαστικότητες του πίνακα, αν και έχουν αρκετά μικρές τιμές, είναι στατιστικά σημαντικές και θετικές αποδεικνύοντας την ενίσχυση του διεθνούς εμπορίου από τις διεθνείς μεταναστευτικές ροές. Η πλειοψηφία των μελετών που παρουσιάζονται έχουν χρησιμοποιήσει μοντέλα βαρύτητας για τον προσδιορισμό των τελικών μοντέλων και τον υπολογισμό των ελαστικοτήτων.

Το βασικό μοντέλο βαρύτητας έχει τη μορφή:

$$m_{ij} = G \left(\frac{E_i E_j}{D_{ij}^2} \right) \quad (3)$$

όπου:

m_{ij} το επίπεδο εμπορίου (εισαγωγές – εξαγωγές) μεταξύ των χωρών i, j

E_i είναι δείκτης που εκφράζει το επίπεδο της οικονομίας της χώρας

D_{ij} η απόσταση μεταξύ των δύο χωρών

και G η σταθερά βαρύτητας

και μπορεί να εκφραστεί και με λογαριθμική μορφή:

$$\ln m_{ij} = \ln G + \ln(E_i E_j) - 2 \ln D_{ij} \quad (4)$$

Τα αποτελέσματα των μελετών δηλώνουν ότι στις χώρες προορισμού, η επίδραση της μετανάστευσης είναι κατά πλειοψηφία ισχυρότερη στις εισαγωγές από ότι στις εξαγωγές. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί βάσει των δύο μηχανισμών επιρροής που αναφέρθηκαν προηγουμένως, καθώς το κόστος συναλλαγής δρα τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές ενώ οι προτιμήσεις των μεταναστών επηρεάζουν μόνο τις εισαγωγές.

Πίνακας 3.1: Εκτιμήσεις της ελαστικότητας των επιπτώσεων της μετανάστευσης στις εξαγωγές και στις εισαγωγές

<i>Ερευνητής (έτος)</i>	<i>Δείγμα</i>	<i>Περίοδος Παρατήρησης</i>	<i>Ελαστικότητα Εξαγωγών</i>	<i>Ελαστικότητα Εισαγωγών</i>
Gould (1994)	ΗΠΑ και 47 εμπορικοί εταίροι	1970-86	0,02	0,01
Head και Ries (1998)	Καναδάς και 136 εμπορικοί εταίροι	1980-92	0,10	0,31
Dunlevy και Hutchinson (1999, 2001)	ΗΠΑ και 17 εμπορικοί εταίροι	1870-1910	0,08	0,29
Girma και Yu (2002)	ΗΒ και 47 εμπορικοί εταίροι	1981-93	0,16	0,10
Rauch και Trindale (2002)	63 χώρες	1980,1990	0,21/0,47	0,21/0,47
Wagner κ.ά. (2002)	5 επαρχίες του Καναδά και 160 εταίροι	1992-95	0,08	0,25
Blanes-Cristobal (2003)	Ισπανία και 40 εμπορικοί εταίροι	1991-1998	0.23	0.03
Bryant κ.ά. (2004)	Νέα Ζηλανδία και 179 εμπορικοί εταίροι	1981-2001	0,09	0,15
Combes κ.ά. (2005)	95 Γαλλικά διαμερίσματα	1993	0,16 ή 0,25 0,20	0,16 ή 0,25 0,40
Jansen και Piermartini (2005)	ΗΠΑ και 175 εταίροι	2000-02	0,20	0,40
Parsons (2005)	ΕΕ-15 και 10 χώρες της διεύρυνσης	1994-2001	0.12	0.14
Hong και Santhapparaj (2006),	Μαλαισία and 16 εμπορικοί εταίροι	1998-2004	0.53	0.88
Bacarreza και Ehrlich (2006)	Περού και 30 εμπορικοί εταίροι	1990-2003	0,09	0,08
White (2007a)	Δανία and 170 εμπορικοί εταίροι	1980-2000	0.23 - 0.57	0.19 - 0.33
White (2007b)	ΗΠΑ και 73 εταίροι	1980-2000	0,11	0,13
White and Tadesse (2007)	Αυστραλία και 101 εμπορικοί εταίροι	1989-2000	0.47	0.18
Qian (2008)	Νέα Ζηλανδία και 190 εμπορικοί εταίροι	1980-2005	0,04	0,17
Lung (2008)	Αυστραλία και 10 εμπορικοί εταίροι από την Ασία	1963-2000	0,15	0,32
Law κ.ά. (2009)	Νέα Ζηλανδία και πάνω από 190 εμπορικοί εταίροι	1981-2006	0,06	0,19

Πηγή: Poot και Strutt, 2010, Law κ.ά., 2009, Parsons και Winters, 2014

3.3. Οφέλη και κόστη των μεταναστευτικών παραχωρήσεων στις εμπορικές διαπραγματεύσεις

Υπάρχει εκτεταμένη βιβλιογραφία σχετικά με τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις της μετανάστευσης. Στο παρόν κεφάλαιο, ωστόσο, επισημαίνονται τα οφέλη και τα κόστη της μετανάστευσης στο εμπόριο (και κατ' επέκταση στην οικονομία), που πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν οι μεταναστευτικές παραχωρήσεις αποτελούν μέρος των εμπορικών διαπραγματεύσεων. Η βασική οικονομική προοπτική είναι απλή: η μετανάστευση επιτρέπει στους ανθρώπινους πόρους να εγκατασταθούν εκεί που είναι πιο παραγωγικοί. Οι μετανάστες επωφελούνται από τα υψηλότερα εισοδήματα, ενώ οι χώρες προέλευσης επωφελούνται μέσω του αυξανόμενου οριακού προϊόντος της εργασίας και ως εκ τούτου και οι μισθοί όσων παραμένουν στη χώρα αυξάνονται. Οι χώρες προορισμού από την άλλη επωφελούνται μέσω του λεγόμενου μεταναστευτικού πλεονάσματος που αποκομίζουν ο ιδιοκτήτες του κεφαλαίου και των εργαζομένων με δεξιότητες που συμπληρώνουν εκείνες των μεταναστών. (Borjas, 1999).

Ενώ οι χώρες αποστολής και υποδοχής επωφελούνται συνολικά, θα υπάρξει μια ανακατανομή του εισοδήματος οδηγώντας ορισμένους ανθρώπους σε καλύτερη κατάσταση και άλλους σε χειρότερη. Γίνεται έτσι κατανοητό γιατί είναι τόσο δύσκολη η επίτευξη μιας πολιτικής συναίνεσης σχετικά με τη μετανάστευση. Δεδομένου επίσης, ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη στη συζήτηση για τη μετανάστευση είναι πολλά και μπορεί να περιλαμβάνουν τους εργαζόμενους, τους εργοδότες, τα συνδικάτα, τις πολυεθνικές εταιρείες, τους μεσάζοντες της μετανάστευσης, των τοπικών κοινωνιών και κυβερνήσεων, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι υπάρχει πληθώρα αντιφατικών δηλώσεων σχετικά με τα αντιληπτά οφέλη και το κόστος ή τους κινδύνους της μετανάστευσης. Με αποτέλεσμα η κίνηση της εργασίας να αντιμετωπίζεται με πολύ μεγαλύτερη ευαισθησία από ό, τι η κίνηση του εμπορίου και των ροών κεφαλαίων.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η απελευθέρωση της διεθνούς κινητικότητας των ανθρώπων είναι πιθανό να αποφέρει αμοιβαία οφέλη και για τις δύο οικονομίες προέλευσης και προορισμού.

Μπορεί να υπάρχει αυξητική τάση των κερδών από το εμπόριο και την απελευθέρωση των επενδύσεων, ενισχυμένοι δεσμοί μεταξύ των χωρών (ιδίως με τα

εμβάσματα και τις επακόλουθες συναλλαγές που προκύπτουν από αυτά), μεταφορά τεχνολογίας και αύξηση της παραγωγικότητας (Root και Strutt, 2010). Παρά αυτά τα πιθανά οφέλη, εξακολουθούν να υπάρχουν μια σειρά από ανησυχίες σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις που προκύπτουν από τη μετανάστευση.

Αντιληπτούς κινδύνους στις χώρες προέλευσης αποτελούν η απώλεια δεξιοτήτων (εγκεφαλική αφαίμαξη, brain drain), η μείωση των επενδύσεων και η μικρότερη φορολογική βάση. Στην οικονομία προορισμού, οι αντιληπτές ανεπιθύμητες επιπτώσεις στην εγχώρια αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των απωλειών θέσεων εργασίας και χαμηλότερων μισθών για ορισμένους ντόπιους, μπορεί να είναι ένα βασικό ζήτημα, παρά τις εμπειρικές ενδείξεις ότι οι επιπτώσεις αυτές είναι συχνά ποσοτικά αμελητέες (Longhi κ.α., 2005). Οι πρόσφατες ανησυχίες έχουν, επίσης, επίκεντρο την ασφάλεια, την κοινωνική συνοχή και την εγκληματικότητα με περαιτέρω ανησυχίες σχετικά με θέματα όπως είναι τα πρότυπα εργασίας και την παράνομη διακίνηση ανθρώπων.

Οι συνεχώς αυξανόμενες, διεθνείς ρυθμίσεις της μετανάστευσης ευνοούν τη μετακίνηση ειδικευμένων επαγγελματιών, εντείνοντας τις ανησυχίες για την «εγκεφαλική αφαίμαξη». Το πρόβλημα αυτό βέβαια, μπορεί εύκολα να περιοριστεί με την «κυκλοφορία εγκεφάλων» (brain circulation, brain exchange) (Παγκόσμια Επιτροπή, 2004). Παρόλο που τα εμβάσματα μπορεί να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών των αποστολής των μεταναστών, η ανάπτυξη αυτή μπορεί να μην είναι αρκετή για να αντισταθμίσει τους φόβους διαρροής εγκεφάλων.

Περισσότερο αποτελεσματική στην αντιμετώπιση του συγκεκριμένου κινδύνου είναι η εγκατάσταση ΞΑΕ σχετικών με παραγωγή υψηλότερης τεχνολογίας, στις αναπτυσσόμενες χώρες αποστολής μεταναστών. Η αύξηση αυτών των ροών ΞΑΕ θα βοηθήσει στην αύξηση της ζήτησης για ειδικευμένους επαγγελματίες σε αυτές τις χώρες, καθώς και τη δημιουργία ροών ειδικευμένων εργατών, μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. Εντατική «κυκλοφορία εγκεφάλων» θα οδηγήσει επίσης στη διάχυση της γνώσης που αποφέρει οφέλη και για τις δύο χώρες αποστολής και υποδοχής (Παγκόσμια Επιτροπή, 2004· Gera, κ.α. 2004· Root και Strutt 2010) .

Η ευκολία με την οποία οι μετανάστες μπορούν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις φτωχές χώρες. Για να επωφελούνται περισσότερο από τη διασπορά τους, οι χώρες αποστολής θα πρέπει να διευκολύνουν τις

βραχυπρόθεσμες επισκέψεις και τον πιθανό επαναπατρισμό των ειδικευμένων εργαζομένων. Μια επιλογή θα ήταν η ενθάρρυνση της διπλής υπηκοότητας, η οποία πρέπει να εγκριθεί και από τις δύο χώρες, αποστολής και υποδοχής. Αυτό θα επέτρεπε στους ανθρώπους να εισέρχονται εύκολα και στις δύο χώρες. Άλλοι μηχανισμοί για τη διευκόλυνση της «Κυκλοφορίας εγκεφάλων» μπορεί να περιλαμβάνουν φόρους ή άλλα χρηματικά κίνητρα για την ενθάρρυνση του επαναπατρισμού (Παγκόσμια Επιτροπή, 2004).

Η μετανάστευση έχει και δημογραφικά οφέλη στις χώρες αποστολής και υποδοχής. Δεδομένου ότι οι ανεπτυγμένες χώρες, οι οποίες προσελκύουν τις μεγαλύτερες ροές, έχουν σχετικά γερασμένο πληθυσμό, οι εισερχόμενοι μετανάστες μειώνουν το μέσο όρο ηλικίας. Κατά πλειοψηφία, οι μετανάστες είναι νέοι εργαζόμενοι οι οποίοι καλύπτουν τα εργατικά κενά στις χώρες αποστολής και μειώνουν το πλεόνασμα σε εργασία στις χώρες προέλευσης (Freeman, 2006).

Σημαντικό στοιχείο στις μεταναστευτικές παραχωρήσεις, στις εμπορικές διαπραγματεύσεις αποτελεί το κατά πόσο τα οφέλη των προσωρινών άδειων παραμονής υπερβαίνουν αυτά των μόνιμων. Τα προγράμματα προσωρινής μετανάστευσης έχουν δεχτεί αρκετές αρνητικές κριτικές μετά το μοντέλο των φιλοξενούμενων εργαζομένων της Δυτικής Ευρώπης του '60. Στην χώρα προέλευσης, το οικονομικό και γνωστικό κέρδος είναι μεγαλύτερο εάν οι εργαζόμενοι επιστρέφουν στη χώρα για να συμβάλλουν στις κοινότητες τους μακροπρόθεσμα (Mattoo, 2003). Επιπλέον, οι βραχυπρόθεσμη μετακίνηση ειδικευμένων εργαζομένων μπορεί να ενισχύσει την καινοτομία. Οι επαναπατριζόμενοι μεταφέρουν νέες δεξιότητες, γνώσεις και κεφάλαιο που μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πλεονέκτημα για τη χώρα προέλευσης. Στη χώρα υποδοχής, μπορεί να υπάρχουν χαμηλότερες κοινωνικές εντάσεις και περιορισμένη επιβάρυνση στις δημόσιες δαπάνες. Οι προσωρινοί μετανάστες έχουν ισχυρότερη επίδραση από τους μόνιμους μετανάστες στις συναλλαγές, και ιδίως στις εξαγωγές, καθώς η γνώση της χώρας καταγωγής είναι σημαντική για τη διευκόλυνση των εξαγωγών.

Τα πλεονεκτήματα αυτά καθιστούν αρκετά ευκολότερη την προώθηση των πολιτικών απελευθέρωσης της προσωρινής μετανάστευσης στον πληθυσμό της χώρας υποδοχής, οι οποίοι μπορεί να αισθάνονται ότι απειλούνται από πιο μόνιμη μετανάστευση. Ως εκ τούτου, η προσωρινή εισροή εργασίας μπορεί να είναι σε θέση, τουλάχιστον εν

μέρει, να αντιμετωπίσει τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, με σχετικά περιορισμένη πολιτική αντίσταση και να μειώσει τα κίνητρα για την παράτυπη μετανάστευση.

Η προσωρινή μετανάστευση έχει φυσικά και μειονεκτήματα, όπως το υψηλότερο κόστος κατάρτισης για τους εργοδότες υποδοχής και την αδυναμία να κρατήσουν παραγωγικούς εργαζόμενους όταν η προσωρινή άδεια τελειώσει. Ομοίως, οι μετανάστες μπορεί να αντιπαθούν μια προσωρινή κίνηση η οποία δεν τους παρέχει καμία εγγύηση για μελλοντική πρόσβαση στην αγορά εργασίας υποδοχής. Η προσωρινή μετανάστευση δημιουργεί επίσης ένα αντικίνητρο για τους εργαζόμενους να αναπτύξουν δεξιότητες για συγκεκριμένες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της εκμάθησης της γλώσσας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον επιπλέον παρουσιάζει η άποψη των Borjas (1999) και Winters (2003) για τα διαφορές, μεταξύ χώρας προέλευσης και προορισμού. Σύμφωνα με το μοντέλο του Borjas τα οικονομικά οφέλη, σε μία χώρα, από τη μετανάστευση, είναι μεγαλύτερα όταν οι μετανάστες διαφέρουν πολύ από τον πληθυσμό υποδοχής, με τον ίδιο τρόπο που οι χώρες επωφελούνται περισσότερο από το εμπόριο όταν παράγουν εντελώς διαφορετικά προϊόντα. Το διεθνές εμπόριο στηρίζεται στην εκμετάλλευση των διαφορών. Όσο μεγαλύτερες είναι οι διαφορές, τόσο μεγαλύτερα είναι τα δυνητικά κέρδη. Εν ολίγοις, τα μεγαλύτερα κέρδη θα προέκυπταν από την ενθάρρυνση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού μεταξύ πολύ διαφορετικών χωρών. Ωστόσο, οι κοινωνικές και πολιτικές ανησυχίες μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερες από ό, τι στην περίπτωση της μετανάστευσης μεταξύ πολύ παρόμοιων χωρών. Οι ανησυχίες αυτές έγκεινται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι δημιουργούν πιο εύκολα δεσμούς με εκείνους που έχουν παρόμοια έθιμα, αξίες, γλώσσα, ιστορία και πολιτισμό.

4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Δεδομένου ότι οι συμβιβασμοί που έχουν συζητηθεί κατά τις διαπραγματεύσεις συνήθως παραμένουν εμπιστευτικοί και ο βαθμός διασύνδεσης μεταξύ εμπορικών διαπραγματεύσεων και συμφωνιών σχετικά με τη διασυνοριακή εργατική κίνηση μέχρι σήμερα παραμένει άγνωστος. Επιπλέον, υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός διμερών, περιφερειακών και πολυμερών εμπορικών συμφωνιών, σε συνδυασμό με σύνθετες πολιτικές μετανάστευσης ανάλογα με κάθε χώρα σε όλο τον κόσμο. Κατά συνέπεια η παρούσα εργασία θα περιοριστεί στο σχολιασμό μερικών αντιπροσωπευτικών πολυμερών και περιφερειακών συμφωνιών και την εξέταση του βαθμού στον οποίο περιέχουν διατάξεις για τη μετανάστευση.

Πολυμερείς συμφωνίες είναι οι συμφωνίες που διεξάγονται μεταξύ τριών ή περισσότερων χωρών και μπορεί να είναι τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι περιφερειακές συμφωνίες από την άλλη εντοπίζονται σε συγκεκριμένη γεωγραφική τοποθεσία (π.χ. ήπειρος) και μόνο οι χώρες που περιλαμβάνονται σε αυτή αποτελούν μέλη της συμφωνίας.

4.1. Πολυμερείς συμφωνίες

Τα περισσότερα κράτη σήμερα συμμετέχουν σε πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ/WTO). Ο ΠΟΕ ιδρύθηκε ως συνέχεια της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (ΓΕΣΔΕ/GATT) και ασχολείται με τους κανόνες που διέπουν το εμπόριο μεταξύ των χωρών. Ωστόσο, οι περισσότερες κυβερνήσεις εξακολουθούν να εφαρμόζουν πολιτικές προστατευτισμού που αποσκοπούν στην προώθηση της τοπικής απασχόλησης, όπως η επιβολή δασμών στις εισαγωγές ή η επιδότηση των εξαγωγών (Ευρωκοινοβούλιο, 2016) .

Η έλλειψη πολυμερούς πλαισίου για τη διακυβέρνηση της διασυνοριακής μετακίνησης των ανθρώπων στις υπάρχουσες θεσμικές δομές για την παγκόσμια οικονομία είναι μείζονος σημασίας. Οι διατάξεις του “Τρόπου 4” (“Mode 4”) της Γενικής Συμφωνίας για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (GATS, General Agreement on Trade in Services) περιορίζονται στη προσωρινή μετακίνηση των παρόχων υπηρεσιών και καλύπτουν μόνο ένα ασήμαντο μέρος της διασυνοριακής

μετακίνησης της εργασίας. Μερικές διεθνείς συμβάσεις επιδιώκουν τη προστασία των μεταναστών και τη καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ωστόσο δεν υφίσταται κανένα εκτενές πλαίσιο για την διασυνοριακή κυκλοφορία ατόμων. Ο ΠΟΕ περιλαμβάνει πάνω από 150 χώρες με διαφορετική οικονομία, γεωγραφία, επίπεδο ανάπτυξης, γλώσσα και πολιτισμό. Βασική αρχή του ΠΟΕ αποτελεί η μη διάκριση μεταξύ των κρατών μελών, η οποία υποκινείται από τα μέγιστα κέρδη από το εμπόριο καθώς επιτρέπεται η πρόσβαση σε προμηθευτές χαμηλότερου κόστους.

Ωστόσο, οι αγορές εργασίας δεν είναι σε θέση να προσαρμοστούν πλήρως, λόγω δημόσιων παρεμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων των κατώτατων μισθών και της κοινωνικής ασφάλισης. Ως εκ τούτου, τα οφέλη από την απαγόρευση των διακρίσεων είναι ασθενέστερα για την κυκλοφορία των προσώπων από ό, τι για τις εμπορευματικές συναλλαγές (Παγκόσμια Τράπεζα, 2006).

Επιπλέον, λόγω της κυκλικής φύσης της ανεργίας, οι κυβερνήσεις είναι συνήθως απρόθυμες να αναλάβουν ποσοτικές και μόνιμες δεσμεύσεις. Ένα επιπλέον εμπόδιο για τις πολυμερείς συμφωνίες για τη μετανάστευση είναι ότι οι χώρες γενικά προτιμούν να εισάγουν εργαζομένους από συγκεκριμένες χώρες και κοινότητες, αντί να δεσμεύονται από την αρχή του ΠΟΕ του πλέον ευνοούμενου έθνους θεραπείας (most favoured nation, MFN), η οποία δεν επιτρέπει τις διακρίσεις μεταξύ των χωρών (Chia, 2006). (poot, strut)

4.2. Περιφερειακές συμφωνίες

Τα τελευταία χρόνια υπήρξε ραγδαία αύξηση στις προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής (NAFTA), και η Οικονομική Συνεργασία Ασίας – Ειρηνικού (APEC), αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα περιφερειακών συμφωνιών και προσφέρουν μια γενική εικόνα των ευκαιριών και προκλήσεων της διεθνούς μετακίνησης της εργασίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια αρκετά ιδιαίτερη συμφωνία που καλύπτει ποικίλες οικονομίες χώρες γλώσσες και κουλτούρες. Η συμφωνία αυτή έχει οδηγήσει σε σχετικά ανεμπόδιστη μετακίνηση κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών. Όσο αναφορά την μετακίνηση της εργασίας, παρότι αρχικά προβλεπόταν η μετακίνηση μόνο

ειδικευμένων εργαζομένων, πολιτικές πιέσεις συντέλεσαν στην επέκταση σε όλους τους πολίτες. Παρά το γεγονός, ότι η μετακίνηση είναι απολύτως ελεύθερη μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών της Ένωσης, για τη ρύθμιση της μετακίνησης μεταξύ αυτών των χωρών και των κρατών μελών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (CEEC) έχουν θεσπιστεί ειδικές διατάξεις.

Η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής είναι μια εμπορική συμφωνία μεταξύ του Μεξικού των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και του Καναδά και αν και πολύ μικρότερη από ό, τι η ΕΕ σε μέλη και πολύ λιγότερο φιλόδοξη από την άποψη της διασυνοριακής μετακίνησης ανθρώπων, περιλαμβάνει μερικές διατάξεις για την προσωρινή κυκλοφορία των επιχειρηματικών προσώπων μεταξύ των συνόρων. Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες προσώπων στη συμφωνία NAFTA: εμπορικοί επισκέπτες, επαγγελματίες, ενδοεταιρικοί εκδοχείς και οι έμποροι / επενδυτές. Η συμφωνία έχει δεχτεί αρκετή κριτική σχετικά με τη μετανάστευση. Σε αντίθεση με την ΕΕ, η μόνιμη μετανάστευση μεταξύ του μέλους κράτη της NAFTA εξακολουθεί να είναι σχετικά περιορισμένη. Επίσης, παρόλο που η NAFTA προωθήθηκε από τις ΗΠΑ και το Μεξικό ως μέσο τόνωσης της οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στο Μεξικό και κατ' επέκταση μείωση των μεταναστών που εισέρχονται στα ΗΠΑ από το Μεξικό, στη πρώτη δεκαετία εφαρμογής της οι μεταναστευτικές ροές υπερδιπλασιάστηκαν (Audley, 2004).

Η Οικονομική Συνεργασία Ασίας – Ειρηνικού (APEC), περιλαμβάνει 21 κράτη μέλη και αποτελεί μια πολύ λιγότερο ολοκληρωμένη πολυμερής οικονομική-εμπορική συμφωνία από την ΕΕ ή τη NAFTA. Βασικός στόχος της οργάνωσης είναι η εγκαθίδρυση μιας οικονομικής ζώνης ελεύθερου εμπορίου και επενδύσεων. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, έχουν τεθεί τρεις πυλώνες συνεργασίας: α) απελευθέρωση εμπορίου και επενδύσεων β) επιχειρηματική διευκόλυνση και γ) οικονομική και τεχνική συνεργασία. Παρότι, δεν περιέχει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για την κινητικότητα της εργασίας, περιλαμβάνει γενικές ρυθμίσεις που στοχεύουν στη διευκόλυνση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού από την ανταλλαγή πληροφοριών, στο διάλογο με τις επιχειρήσεις, στην ανάπτυξη και εφαρμογή των προτύπων μετανάστευσης και στην οικοδόμηση ικανοτήτων για τη βελτίωση της διαδικασίας της προσωρινής εισόδου, παραμονής και αναχώρησης των επιχειρηματιών.

4.3. Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας

Η ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας (ΕΠΓ) αποτελεί μια προσπάθεια επέκτασης των σχέσεων της ΕΕ. Η ΕΕ συνορεύει πλέον με 16 νέες χώρες με πληθυσμό που φτάνει σχεδόν 400 εκατομμύρια κατοίκους και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) που είναι μικρότερο από το 10% του αντίστοιχου της ΕΕ (Καλλιώρας, Τοπάλογλου, Βενιέρης, 2009). Εφαρμόζεται σε ορισμένους από τους άμεσους γείτονες της Ένωσης που έχουν χερσαία και θαλάσσια σύνορα με την ΕΕ. Οι σχέσεις με άλλες γειτονικές χώρες καλύπτονται από διαφορετικές συμφωνίες.

Ανατολική	Μέση Ανατολή και
Ευρώπη	Βόρεια Αφρική
Αρμενία	Αλγερία
Αζερμπαϊτζάν	Αίγυπτος
Λευκορωσία	Ισραήλ
Γεωργία	Ιορδανία
Μολδαβία	Λίβανος
Ουκρανία	Λιβύη
	Μαρόκο
	Παλαιστίνη
	Συρία
	Τυνησία

Αρχικά δρομολογήθηκε προκειμένου να διευκολύνει την ΕΕ να στηρίξει και να ενισχύσει τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την ευημερία στις χώρες που βρίσκονται πολύ κοντά στα σύνορά της. Ωστόσο, τα γεγονότα των τελευταίων ετών κατέδειξαν την ανάγκη μιας νέας προσέγγισης και νέας ιεράρχησης προτεραιοτήτων. Την τελευταία δεκαετία σημειώθηκαν ριζικές αλλαγές σε πολλές από τις χώρες που περιβάλλουν την ΕΕ. Οι παρατεταμένες συγκρούσεις, η έξαρση του εξτρεμισμού και της τρομοκρατίας, οι παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλα προβλήματα διεθνούς δικαίου, καθώς και οι οικονομικές αναταραχές προκάλεσαν σημαντικές ροές μεταναστών και προσφύγων. Παράλληλα, η ενεργειακή κρίση τονίζει την ανάγκη η ΕΕ να συνεργαστεί με τους γείτονές της για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, συμπεριλαμβανομένης της διαφοροποίησης των πηγών ενέργειας, των οδών εφοδιασμού και των προμηθευτών. Η ΕΕ δεν μπορεί από μόνη της να αντιμετωπίσει την πληθώρα των προκλήσεων στην γειτνιάζουσα περιοχή, και

αδυνατεί να ασκήσει ικανή μόχλευση. Η ΕΠΓ αποτελεί μια προσπάθεια δημιουργίας κατάλληλων συνθηκών για θετική εξέλιξη των περιφερειακών προκλήσεων.

Το συνεχιζόμενο έντονο ενδιαφέρον για κινητικότητα και δυνατότητα εργασίας στην ΕΕ σε συνδυασμό με το ενδιαφέρον των εταίρων για μια ΕΕ ως εταίρο στην οικονομική ανάπτυξη και στον εκσυγχρονισμό, στις επενδύσεις και στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης για τους νέους, καθιστούν το εμπόριο, τις επενδύσεις και τη μετανάστευση, βασικές προτεραιότητες της ΕΠΓ.

4.3.1. Εμπόριο

Όσον αναφορά το εμπόριο, καίριας σημασίας είναι η πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ ενώ υπάρχει ανάγκη περισσότερης ευελιξίας στις εμπορικές συμφωνίες. Στόχος είναι η δημιουργία ενός οικονομικού χώρου με όσους προσχωρούν στην DCFTA (σφαιρική και σε βάθος ζώνη ελευθέρων συναλλαγών), παράλληλα με ηπιότερες και πιο ευέλικτες εμπορικές συμφωνίες με όσους δεν προσχωρούν

Ορισμένες γειτονικές χώρες έχουν επιλέξει την οδό της στενότερης οικονομικής ολοκλήρωσης με την ΕΕ. Συγκεκριμένα, έχουν συναφθεί τρεις συμφωνίες για μια σφαιρική και σε βάθος ζώνη ελευθέρων συναλλαγών (DCFTA) με ανατολικούς εταίρους (με την Ουκρανία, τη Δημοκρατία της Μολδαβίας και τη Γεωργία) ως μέρος των συμφωνιών σύνδεσης (ΣΣ). Με τις γειτονικές χώρες του Νότου, βρίσκεται υπό διαπραγμάτευση σφαιρική και σε βάθος ζώνη ελευθέρων συναλλαγών με το Μαρόκο, ενώ γίνονται διαπραγματεύσεις και με την Τυνησία. Η ΕΕ υποστηρίζει παράλληλα τις εθνικές μεταρρυθμίσεις στις γειτονικές χώρες που συντελούν στην εφαρμογή των ΣΣ/DCFTA και άλλων διμερών συμφωνιών. Η εφαρμογή των ΣΣ/DCFTA, θα έχει ως αποτέλεσμα την εναρμόνιση των εταίρων με διεθνή πρότυπα και τη νομοθεσία και πρότυπα της ΕΕ. Αυτό θα οδηγήσει στη σταδιακή οικονομική ενσωμάτωση των εταίρων στην εσωτερική αγορά της ΕΕ και, ως εκ τούτου, στη επίτευξη ενός ευρύτερου ελεύθερου χώρου οικονομικής ευημερίας, με βάση τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ).

Ωστόσο, ορισμένοι εταίροι δεν επιθυμούν επί του παρόντος να επιδιώξουν την εφαρμογή ενός τέτοιου μοντέλου. Για εκείνους που δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν σε διαπραγματεύσεις για σφαιρική και σε βάθος ζώνη ελευθέρων συναλλαγών, γίνεται προσπάθεια καθορισμού, ελκυστικών και ρεαλιστικών εναλλακτικών

προτάσεων για την ενίσχυση των εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων που εξυπηρετούν αμοιβαία συμφέροντα.

4.3.2. Μετανάστευση και κινητικότητα

Σε μια περίοδο μεγάλων ροών μεταναστών και προσφύγων οι οποίοι διέρχονται κυρίως από γειτονικές χώρες, η ΕΠΓ στοχεύει στην ενισχυμένη συνεργασία με αντικείμενο τόσο τη νομότυπη όσο και την μη νομότυπη μετανάστευση.

Στο πλαίσιο της προώθησης μιας αμοιβαίας επωφελούς μετανάστευσης και κινητικότητας η ΕΕ προτίθεται να προωθήσει καλύτερα εργαλεία για τον εντοπισμό των ελλείψεων όσον αφορά τις δεξιότητες στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας και να ενθαρρύνει την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων υπηκόων τρίτων χωρών που εργάζονται στην ΕΕ. Επιπλέον, προβλέπεται ενίσχυση του νομικού πλαισίου της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη την ειδική κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι εταίροι της ΕΠΓ.

Με σκοπό τη βελτίωση και την περαιτέρω διευκόλυνση της εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με υψηλή εξειδίκευση στην ΕΕ, προβλέπεται η έκδοση ευρωπαϊκής μπλε κάρτας. Επιπλέον, διευκολύνεται η επέκταση της ακαδημαϊκής κινητικότητας και η βελτίωση του νομικού πλαισίου για τους όρους εισόδου και διαμονής στην ΕΕ το οποίο ισχύει για τους υπηκόους της ΕΠΓ, με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την πρακτική άσκηση και την εθελοντική υπηρεσία.

Σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, προωθείται το καθεστώς μετανάστευσης του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας προσφοράς προτιμησιακών καθεστώτων στους υπηκόους των χωρών της ΕΠΓ που επιθυμούν να αναλάβουν δέσμευση για περαιτέρω συνεργασία με την ΕΕ με αντικείμενο τη μετανάστευση.

Επιπλέον η ΕΠΓ στρέφεται στο διάλογο με τις επιχειρήσεις, τα συνδικάτα και τους κοινωνικούς εταίρους με σκοπό την καλύτερη εκτίμηση των αναγκών της αγοράς εργασίας και του ρόλου που θα μπορούσε να διαδραματίσει εν προκειμένω η μετανάστευση. Μακροπρόθεσμα, μια νέα προσέγγιση της νόμιμης μετανάστευσης θα μπορούσε να είναι επωφελής, με βάση το παράδειγμα των συστημάτων «εκδήλωσης

ενδιαφέροντος» που επιτρέπουν στους εργοδότες να προσδιορίζουν τους υποψηφίους που έχουν προτεραιότητα με βάση έναν κατάλογο προεπιλεγμένων υποψηφίων.

Στο ίδιο πνεύμα, επιδιώκονται αποτελεσματικότεροι τρόποι σύναψης δεσμών με τις κοινότητες της διασποράς, ενίσχυσης των περιφερειακών προγραμμάτων κινητικότητας, συμπεριλαμβανομένης της κινητικότητας μεταξύ των χωρών του Νότου, και εκτέλεσης εργασιών όσον αφορά την κυκλική μετανάστευση, μεταξύ άλλων, μέσω της καθιέρωσης προγραμμάτων στους σχετικούς τομείς.

Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να προωθήσει προγράμματα μετανάστευσης σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, και προγράμματα κατάρτισης για επιχειρηματίες σε ευρωπαϊκές χώρες. Πρέπει επίσης να εξεταστεί κατά πόσο μπορεί να επιτραπεί σε άτομα που διαμένουν προσωρινά στην ΕΕ να αρχίσουν επιχειρηματική, επαγγελματική ή άλλη δραστηριότητα στη χώρα καταγωγής τους, διατηρώντας την κύρια κατοικία τους σε ένα από τα κράτη μέλη.

Επίσης η ΕΠΓ αντιμετωπίζει θέματα που συνδέονται με την αποδοτική μεταφορά εμβασμάτων. Προκειμένου να παρασχεθούν κεφάλαια για την προώθηση της «διακίνησης εγκεφάλων» προβλέπεται ένα ταμείο εκκίνησης (Startback). Το εν λόγω Ταμείο θα στηρίζει τους μετανάστες που επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής τους μετά τη διαμονή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να είναι σε θέση να επανενταχθούν και να συμβάλλουν, με τις αποκτηθείσες δεξιότητες και γνώσεις, στην ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνίας σε τοπικό επίπεδο.

4.4. Μεταναστευτική πολιτική: Η ευρωπαϊκή πρακτική και εμπειρία

Κατά την δεκαετία 2000-2010 η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσίασε πληθυσμιακή αύξηση περίπου 2 εκατομμυρίων ατόμων ετησίως εκ των οποίων το 80% προήλθε από την διεθνή μετανάστευση μια αξιοσημείωτη αλλαγή των τάσεων, δεδομένου ότι η Ευρώπη μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 παρουσίαζε μεγαλύτερο ποσοστό αποδημίας από ότι προσέλκυσης μεταναστών (Background paper WMR, 2010).

Οι υψηλοί ρυθμοί των μεταναστευτικών ρευμάτων στην ΕΕ και οι προβλέψεις για συνεχή αύξηση αυτών αναγκάζει σε λήψη μέτρων για την διαχείρισή τους. Θεωρητικά οι πιθανές μεταναστευτικές πολιτικές, είναι δυνατόν να κινούνται σε μεγάλο φάσμα επιλογών, από την προσπάθεια πλήρους αποτροπής της

μετανάστευσης ως τον έλεγχο του αριθμού και την άσκηση πολιτικών για την ενσωμάτωση των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής. Εν τούτοις, στην πραγματικότητα η αποτροπή της μετανάστευσης δεν είναι εφικτή ούτε και επιθυμητή καθώς οι διεθνείς μεταναστευτικές κινήσεις όπως έχει αναφερθεί, αποτελούν ένα συντελεστή ανάπτυξης για τις χώρες προέλευσης, αλλά και για τις χώρες υποδοχής. Βασική λογική που διέπει την μεταναστευτική πολιτική της Ένωσης, είναι ότι η οργάνωση των εισερχομένων μεταναστευτικών ροών θα πρέπει να συνυπολογίζει την ικανότητα απορρόφησης τους από τα κράτη μέλη σε όρους αγοράς εργασίας, στέγασης, υγείας, εκπαίδευσης και παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Η Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική δεν έχει καταφέρει να εκπληρώσει όλους τους στόχους που έχουν τεθεί ούτε να τηρήσει πλήρως όλες τις δεσμεύσεις. Οι πολιτικές αντιμετωπίζουν πολλά εμπόδια, τα οποία μελλοντικά θα αυξηθούν λόγω των εντεινόμενων δημογραφικών και εργασιακών πιέσεων. Αρχικά δυσκολία συναντάται στον καθορισμό των μελλοντικών αναγκών εργατικού δυναμικού και την ανάπτυξη μιας προσαρμόσιμης αγοράς εργασίας. Μεμονωμένες χώρες ή περιφέρειες αδυνατούν να εντοπίσουν τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας ώστε να αναπτύξουν ένα συνδυασμό τομεακών πολιτικών για την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Επιπλέον, εμπόδιο στην αποτελεσματικότητα της μεταναστευτικής πολιτικής δημιουργούν οι ανεπαρκείς ικανότητες των περισσότερων χωρών να προσελκύσουν εργατικό δυναμικό υψηλής ειδίκευσης. Για το λόγο αυτό Η ευρωπαϊκή ένωση έχει εισάγει τη διαδικασία της μπλε κάρτας που αφορά τους υψηλής εξειδίκευσης εργαζόμενους είναι και στηρίζει την 'έξυπνη ανάπτυξη' όπως καταγράφεται στην στρατηγική που ονομάστηκε 'Ευρώπη 2020'. (Παπαδάκη, 2011) Η συμβολή στην ανάπτυξη είναι υψηλότερη όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων, επομένως η ΕΕ επιδιώκει το ίδιο και για τους νεοεισερχομένους στα κράτη μέλη. Η επίδραση της εξειδικευμένης εργασίας στην ανάπτυξη αναμένεται να είναι υψηλότερη από ότι της ανειδίκευτης, ωστόσο δεν σημαίνει ότι η εργασία των μη ειδικευμένων μεταναστών δεν έχει σημαντικές αναπτυξιακές επιρροές. Η εργασία ως συντελεστής παραγωγής συμβάλλει στην παραγωγή πλούτου με την αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας της, επομένως ο βαθμός ανάπτυξης και η δημιουργία εισοδήματος στις χώρες όπου εγκαθίστανται οι μετανάστες αποτελούν μια προσέγγιση για την αξιολόγηση της μεταναστευτικής πολιτικής. Η αξιολόγησή της ωστόσο δεν είναι εύκολη καθώς η επίδραση της

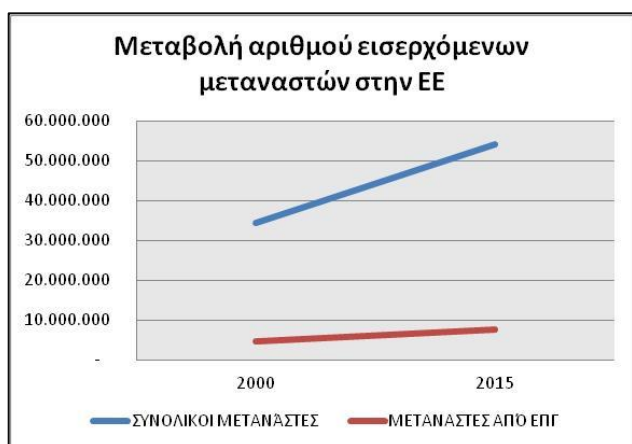
μετανάστευσης στην δημιουργία πλούτου και ευημερίας πρέπει να μετρηθεί χωριστά για τρεις ομάδες πληθυσμού: τους ίδιους τους μετανάστες, τον πληθυσμό στις χώρες προέλευσης, και τον πληθυσμό στις χώρες υποδοχής (Παπαδάκη, 2011). Το ύψος των μισθών, τα επίπεδα ανεργίας και ο δείκτης του κκΑΕΠ αποτελούν οικονομικά μεγέθη τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την μέτρηση της επίδρασης της μετανάστευσης στην οικονομία αλλά και για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της μεταναστευτικής πολιτικής. Είναι ωστόσο προφανές, ότι η αξιολόγηση των πολιτικών δε μπορεί να βασιστεί αποκλειστικά σε οικονομικά κριτήρια αλλά κα σε κοινωνικές παραμέτρους οι οποίες όμως ξεφεύγουν από τα όρια της μελέτης.

5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

5.1. Μετανάστευση

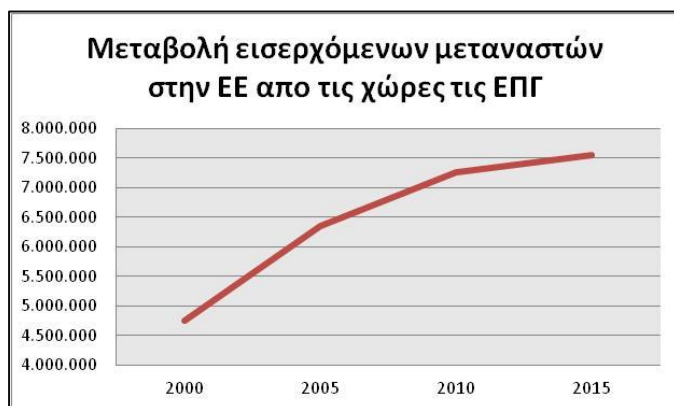
Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως όλες οι ανεπτυγμένες χώρες, αποτελεί πεδίο προσέλκυσης μεταναστευτικών ροών που προέρχονται από χώρες με χαμηλότερο αναπτυξιακό επίπεδο, και διαφορετικούς ρυθμούς δημογραφικής ευρωστίας. Τη χρονική περίοδο 2000-2015 που μελετάται η νόμιμη καταγεγραμμένη μετανάστευση προς την ΕΕ έχει αυξηθεί κατά 60% φτάνοντας τα 54 εκατομμύρια. Σύμφωνα με τα στοιχεία για το 2015 η εσωτερική μετανάστευση στην ΕΕ αποτελεί το 40% της συνολικής εισερχόμενης μετανάστευσης. Οι μεταναστευτικές ροές από τις χώρες της ΕΠΓ αποτελούν το 20% των συνολικών ροών από χώρες εκτός της ΕΕ.

Διάγραμμα 5.1 :Μεταβολή εισερχόμενων μεταναστών στην ΕΕ

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

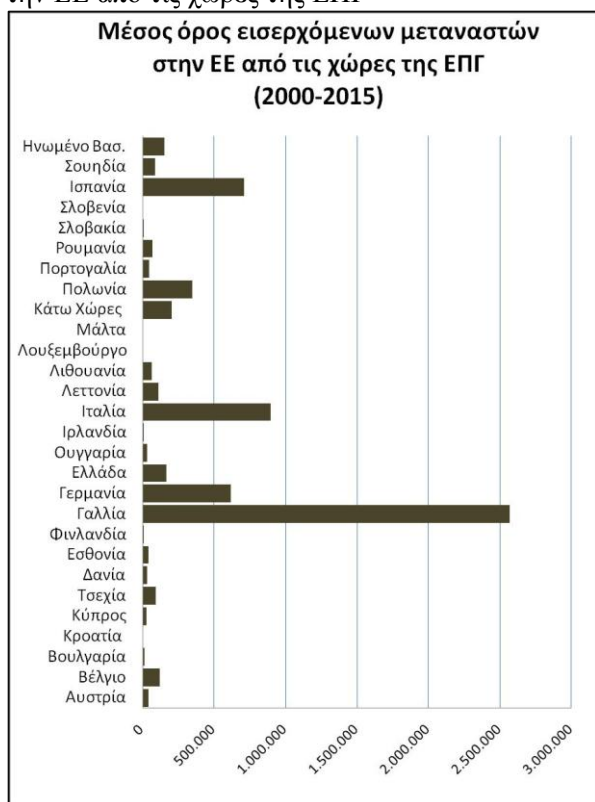
Διάγραμμα 5.2: Διαχρονική μεταβολή εισερχόμενων μεταναστών στην ΕΕ από την ΕΠΓ

Και μεμονωμένα όλες οι χώρες της ΕΠΓ εμφανίζουν αυξητική τάση, εκτός από την Λευκορωσία, της οποίας οι εκροές μειώνονται σημαντικά από το 2005 και μετά.

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

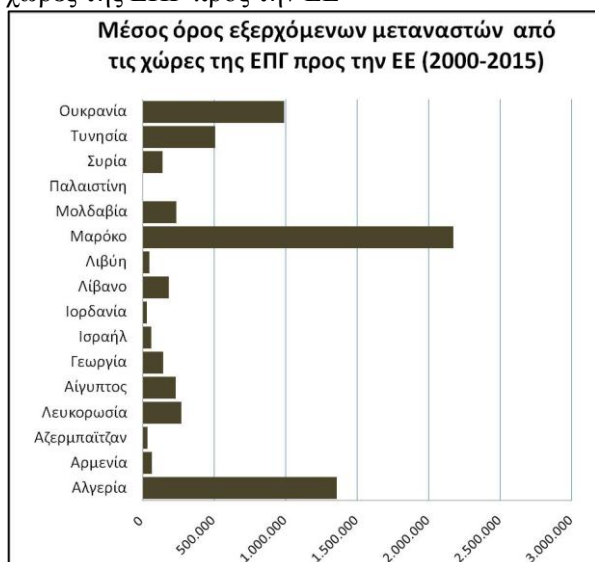
Διάγραμμα 5.3: Μέσος όρος μεταναστών προς την ΕΕ από τις χώρες της ΕΠΓ

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα, τους περισσότερους μετανάστες δέχεται με μεγάλη διαφορά η Γαλλία με μέσο όρο 2.5 εκατομμύρια μετανάστες, το 50% των οποίων προέρχονται από την Αλγερία και 30% από το Μαρόκο (Πίνακας 1, Παράρτημα). Μεγάλες εισροές έχουν και η Ιταλία και η Ισπανία, κυρίως από το Μαρόκο (λόγω εγγύτητας) και η Γερμανία κυρίως από την Ουκρανία.

Διάγραμμα 5.4: Μέσος όρος μεταναστών από τις χώρες της ΕΠΓ προς την ΕΕ

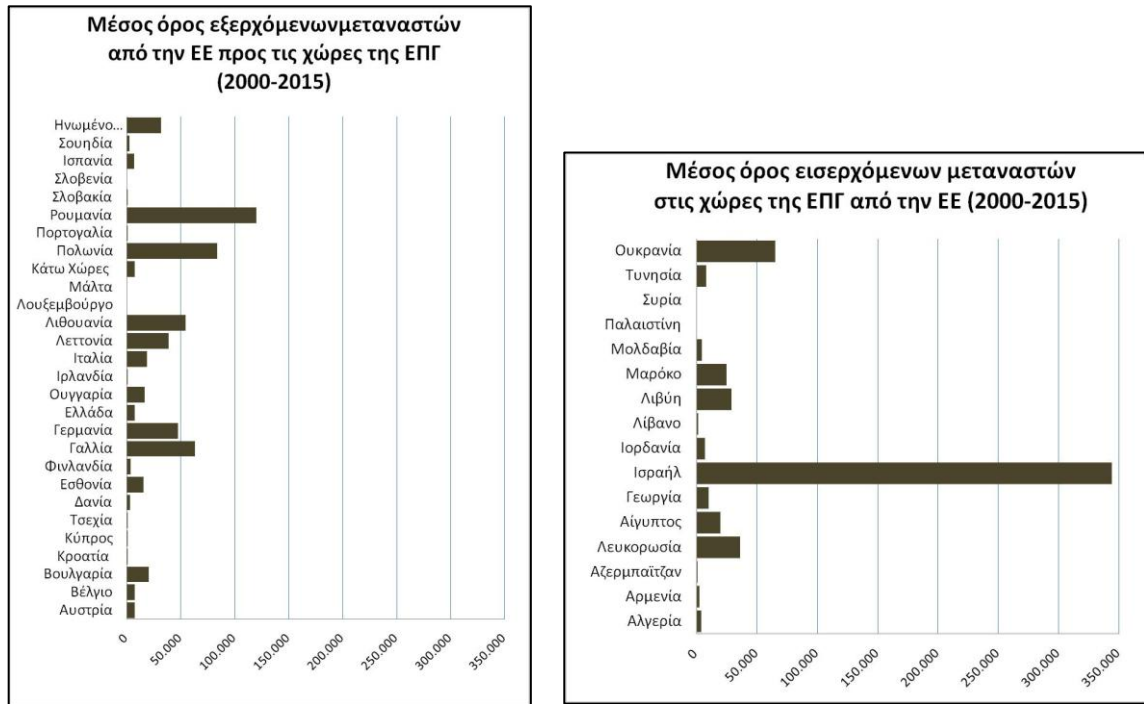
Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

Σημαντικότερη εκροή πληθυσμού παρουσιάζει το Μαρόκο. Υπολογίζεται ότι το 15% περίπου των εργαζομένων της χώρας ζει στο εξωτερικό, κατά κύριο λόγο στη Γαλλία (850.000 μετανάστες), την Ισπανία και την Ιταλία (πίνακας 1 παράρτημα). Η κυβέρνηση της χώρας έχει ενθαρρύνει το αποδημητικό κύμα με σκοπό να αντιμετωπίσει το ολοένα και αυξανόμενο πρόβλημα του υπερπληθυσμού και το τεράστιο

εξωτερικό χρέος. Η Αλγερία και η Ουκρανία έχουν επίσης μεγάλες εκροές λόγω οικονομικών και πολιτικών διαταραχών.

Προφανώς, οι ροές από την ΕΕ προς τις χώρες της ΕΠΓ είναι ασήμαντες συγκριτικά με τις αντίστροφες, αφού συνολικά δε ξεπερνούν τις 600.000. Περισσότερο απόδημο πληθυσμό έχει η Ρουμανία ενώ ουσιαστικά μοναδική χώρα υποδοχής αποτελεί το Ισραήλ με κύριες χώρες αποστολής την Ρουμανία και την Πολωνία (Πίνακας 2, Παράρτημα)

Διάγραμμα 5.5, 5.6: Μέσος όρος μεταναστών από την ΕΕ προς τις χώρες της ΕΠΓ

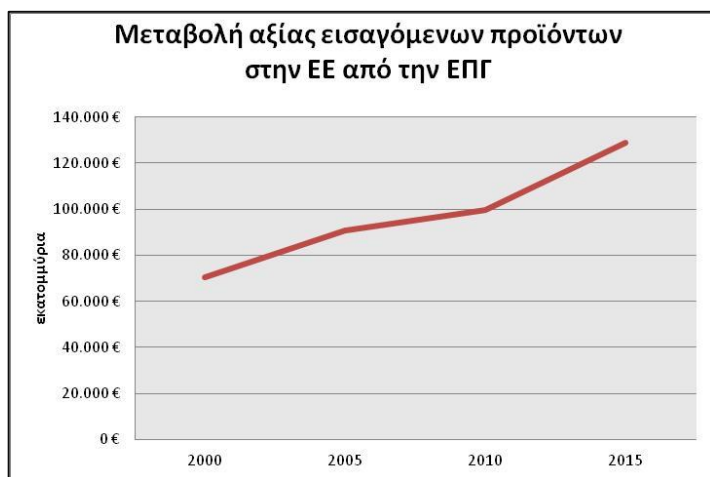

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

5.2. Εμπόριο

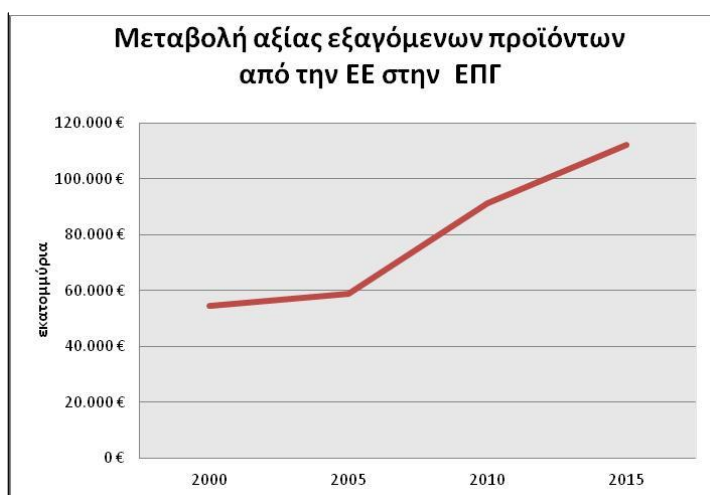
Για την ανάλυση των εμπορικών σχέσεων μεταξύ των δύο συνόλων χωρών έχει χρησιμοποιηθεί η συνολική αξία εξαγωγών και εισαγωγών σε ευρώ για τη χρονική περίοδο 2000-2015 ανά έτος (Πίνακες 3,4 Παράρτημα).

Διάγραμμα 5.7: Διαχρονική μεταβολή αξίας εξαγόμενων προϊόντων στην ΕΕ από την ΕΠΓ

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

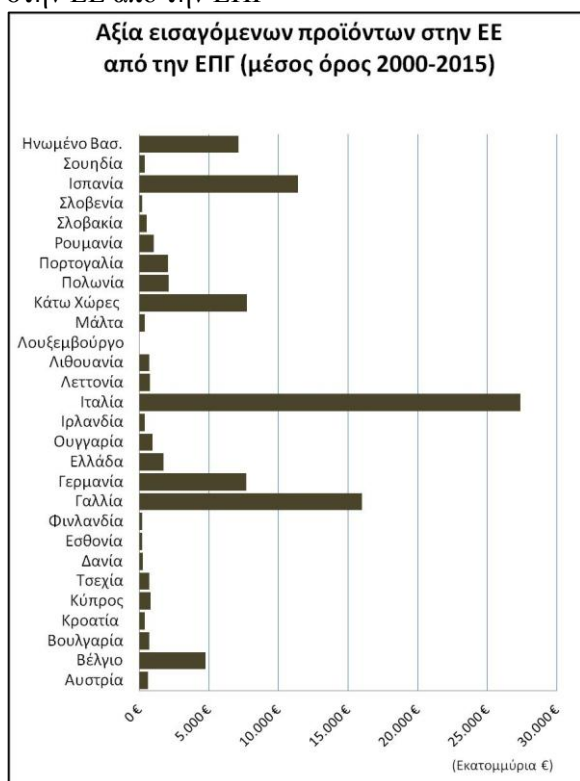
Διάγραμμα 5.8: Διαχρονική μεταβολή αξίας εξαγόμενων προϊόντων από την ΕΕ στην ΕΠΓ

Από το 2005 και μετά οι εξαγωγές της ΕΕ στις χώρες της ΕΠΓ, αυξάνονται με ραγδαίους ρυθμούς. Η αυξητική αυτή τάση θα μπορούσε να οφείλεται στην διαμόρφωση της ΕΠΓ το 2004.

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

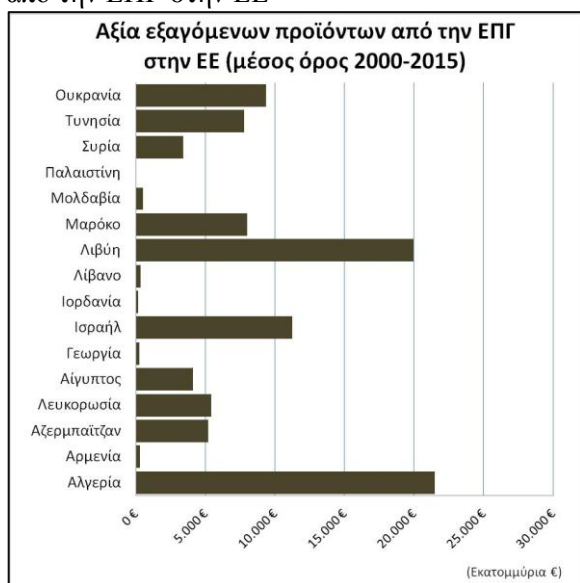
Διάγραμμα 5.9: Αξία εισαγόμενων προϊόντων στην ΕΕ από την ΕΠΓ

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Μεγαλύτερη συνολική αξία εισαγωγών στην ΕΕ έχουν η Ιταλία, η Γαλλία και η Ισπανία, με σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους την Λιβύη και την Αλγερία για την Ιταλία και την Αλγερία και το Μαρόκο για τις άλλες δύο.

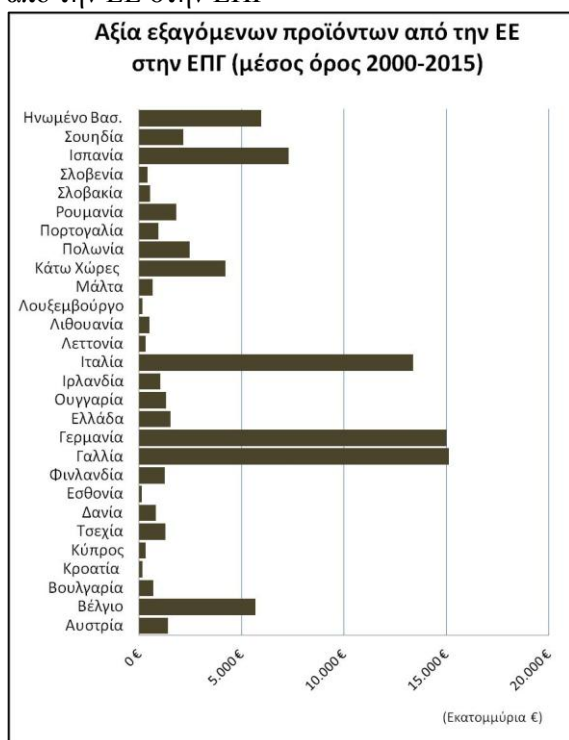
Διάγραμμα 5.10: Αξία εξαγόμενων προϊόντων από την ΕΠΓ στην ΕΕ

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Αντίστοιχα περισσότερες εξαγωγές έχουν η Αλγερία, η Λιβύη και το Ισραήλ. Η Αλγερία και η Λιβύη εξάγουν κυρίως σε Γαλλία, Ιταλία και Ισπανία ενώ το Ισραήλ σε Βέλγιο, Γερμανία, ΗΒ και Κάτω χώρες.

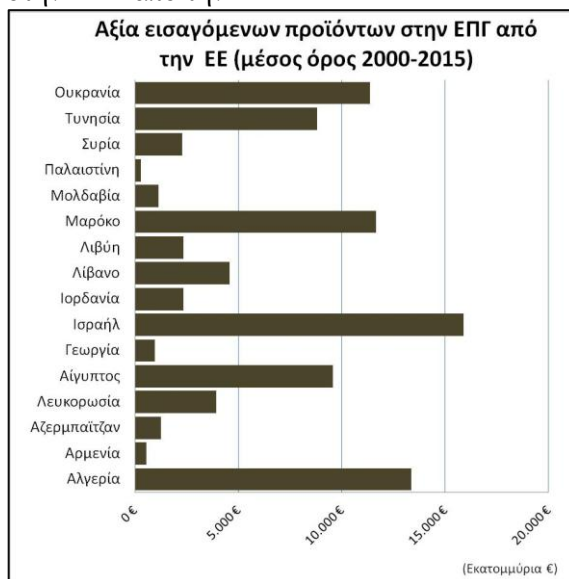
Διάγραμμα 5.11: Αξία εξαγόμενων προϊόντων από την ΕΕ στην ΕΠΓ

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Περισσότερες εξαγωγές σε χώρες τις ΕΠΓ πραγματοποιεί η Γαλλία, με κύριους εταίρους την Αλγερία, το Μαρόκο και την Τυνησία. Με τις οποίες οι εμπορικές σχέσεις είναι αμφίδρομες. Δεύτερη σε εξαγωγές είναι η Γερμανία με κυριότερους εισαγωγείς την Ουκρανία, το Ισραήλ και την Αίγυπτο. Η Ιταλία με συνολικές εξαγωγές 13.500 εκατομμύρια € Εξάγει μεγάλα ποσά σχεδόν στις περισσότερες χώρες τις ΕΠΓ και κυρίως σε Τυνησία και Αλγερία (Πίνακες 3,4, Παράρτημα).

Διάγραμμα 5.12: Αξία εισαγόμενων προϊόντων στην ΕΠΓ από την ΕΕ

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα αλλά και όπως προκύπτει από τις εμπορικές σχέσεις που αναφέρονται από πάνω μεγαλύτερη συνολική αξία εισαγωγών παρατηρείται στο Ισραήλ, την Αλγερία, το Μαρόκο και την Ουκρανία.

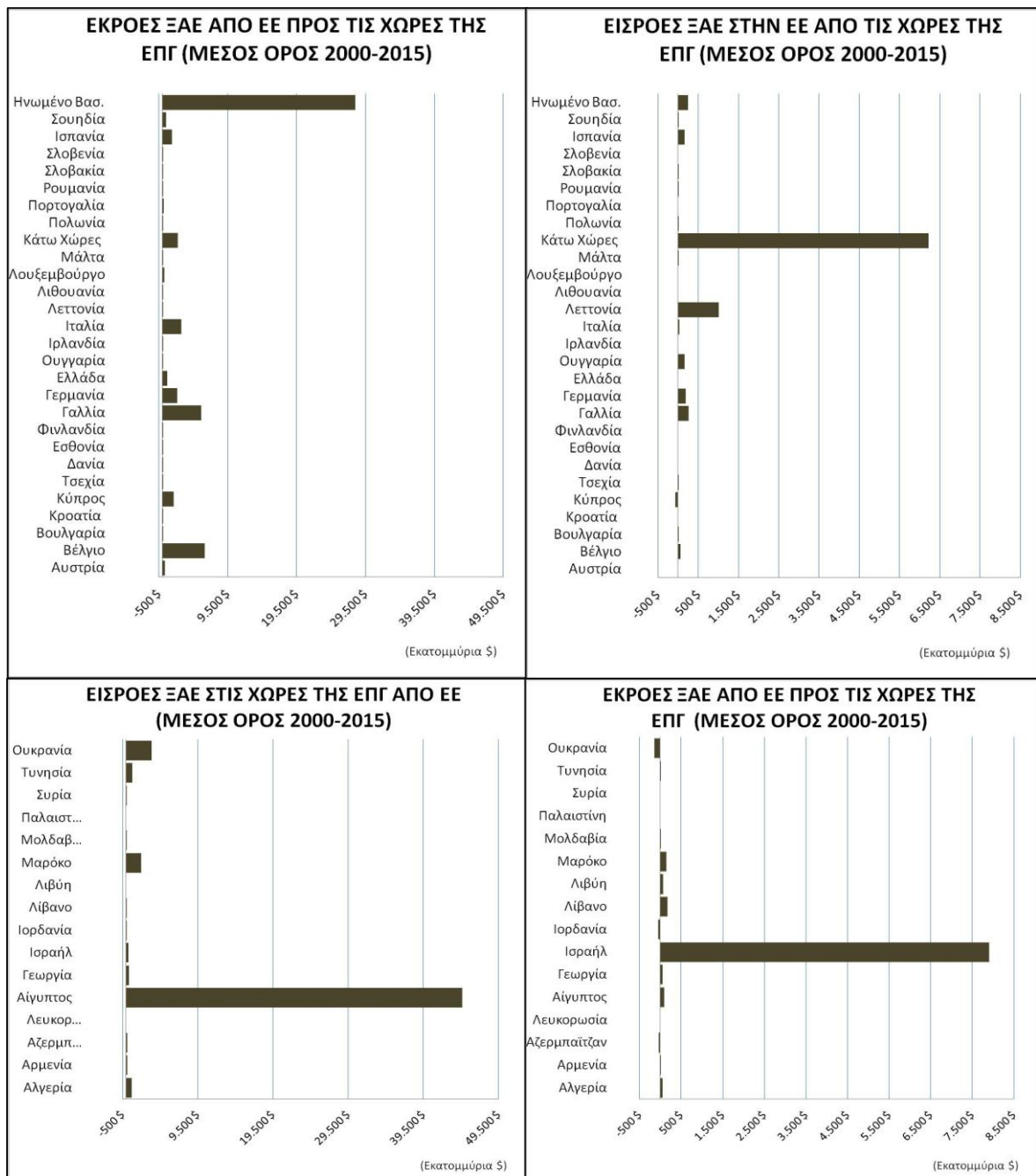

5.3. Επενδύσεις

Για την ανάλυση και στη συνέχεια συσχέτιση των επενδυτικών ροών συλλέχθηκαν στοιχεία για τις ροές ΞΑΕ σε Δολάρια ΗΠΑ (\$) για τη χρονική περίοδο 2000-2015. Η συλλογή των δεδομένων ήταν ιδιαίτερα δύσκολη καθώς δε παρέχονται στοιχεία από όλες τις χώρες, για αρκετές χώρες υπάρχουν δεδομένα για περιορισμένες χρονικές περιόδους και σε πολλές περιπτώσεις οι εισροές μιας χώρας από μία άλλη έχουν πολύ μεγάλη απόκλιση από τις αντίστοιχες εκροές της δεύτερης προς την πρώτη. Παρόλο που τα δεδομένα των επενδύσεων είναι σε διαφορετικό νόμισμα από αυτά του εμπορίου η ισοτιμία ευρώ και δολαρίου είναι πολύ κοντά στη μονάδα όποτε θεωρούμε ότι δεν επηρεάζουν τα αποτελέσματα.

Μελετώντας τα διαγράμματα 15,16,17,18 και τους πίνακες 5, 6 του παραρτήματος, παρατηρούνται 2 κυρίως ροές ΞΑΕ. Από το Ηνωμένο Βασίλειο προς την Αίγυπτο ύψους σχεδόν 30.000 εκατομμυρίων και από το Ισραήλ προς τις Κάτω Χώρες ύψους 6.500 εκατομμυρίων.

Διάγραμμα 5.13, 5.14, 5.15, 5.16: Μέσος όρος εισροών και εκροών ΞΑΕ μεταξύ ΕΕ και ΕΠΓ

Πηγή: UNCTAD, Ιδία επεξεργασία

5.4. Συσχετίσεις

Για τη συσχέτιση των δύο μεταβλητών επιλέχθηκε ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Pearson ο οποίος συμβολίζεται r και ορίζεται:

$$r = \frac{s_{xy}}{s_x s_y} \quad (5)$$

όπου

$$s_{xy} = \text{Cov}(X, Y) = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x}) \cdot (y_i - \bar{y})}{n-1} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i y_i - n \cdot \bar{x} \cdot \bar{y}}{n-1} \quad (6)$$

$$s_x = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \quad \text{και} \quad s_y = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}$$

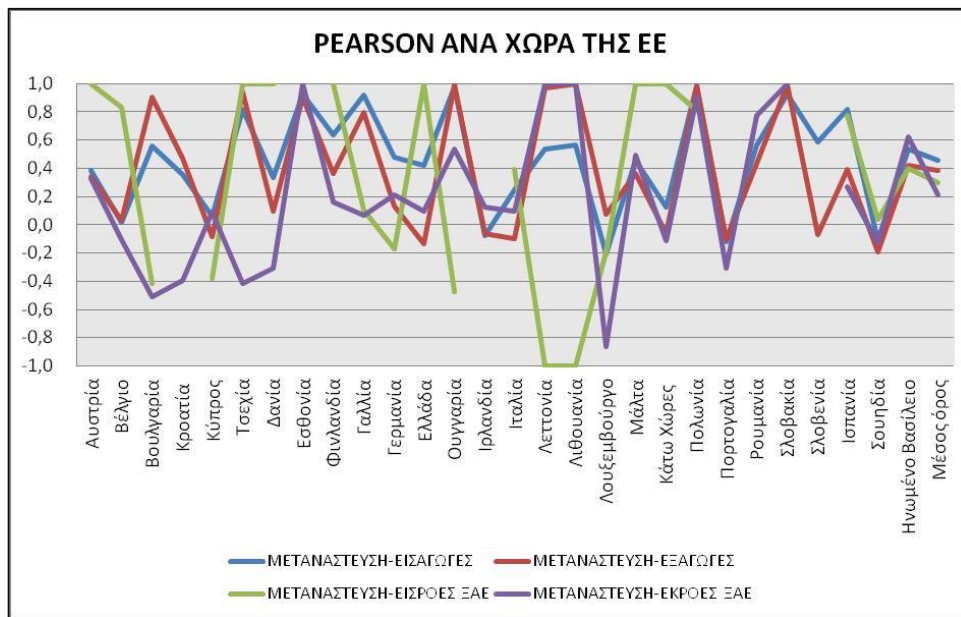
Με τη βοήθεια του excel συγκρίθηκαν μεταξύ τους όλα τα ζεύγη μεταβλητών (μέσοι όροι 2000-2015, Πίνακες 1-6, Παράρτημα) και προέκυψαν τα παρακάτω αποτελέσματα.

Πίνακας 5.1: Συντελεστής Γραμμικής Συσχέτισης του Pearson

Συσχέτιση	x	y	Pearson r	Ερμηνεία
Μεταναστευτικών εισροών και εμπορικών εισαγωγών	m_{ij}	t_{ij}	0,381822	Ασθενής γραμμική συσχέτιση
Μεταναστευτικών εισροών και εμπορικών εξαγωγών	m_{ij}	t_{ji}	0,665741	Μέση γραμμική συσχέτιση
Μεταναστευτικών εκροών και εμπορικών εξαγωγών	m_{ji}	t_{ji}	0,088569	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Μεταναστευτικών εκροών και εμπορικών εισαγωγών	m_{ji}	t_{ij}	0,049378	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Μεταναστευτικών εισροών και εκροών ΞΑΕ	m_{ij}	f_{ji}	0,02651	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Μεταναστευτικών εισροών και εισροών ΞΑΕ	m_{ij}	f_{ij}	-0,01739	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Μεταναστευτικών εκροών και εκροών ΞΑΕ	m_{ji}	f_{ji}	-0,02735	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Μεταναστευτικών εκροών και εισροών ΞΑΕ	m_{ji}	f_{ij}	-0,01095	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση

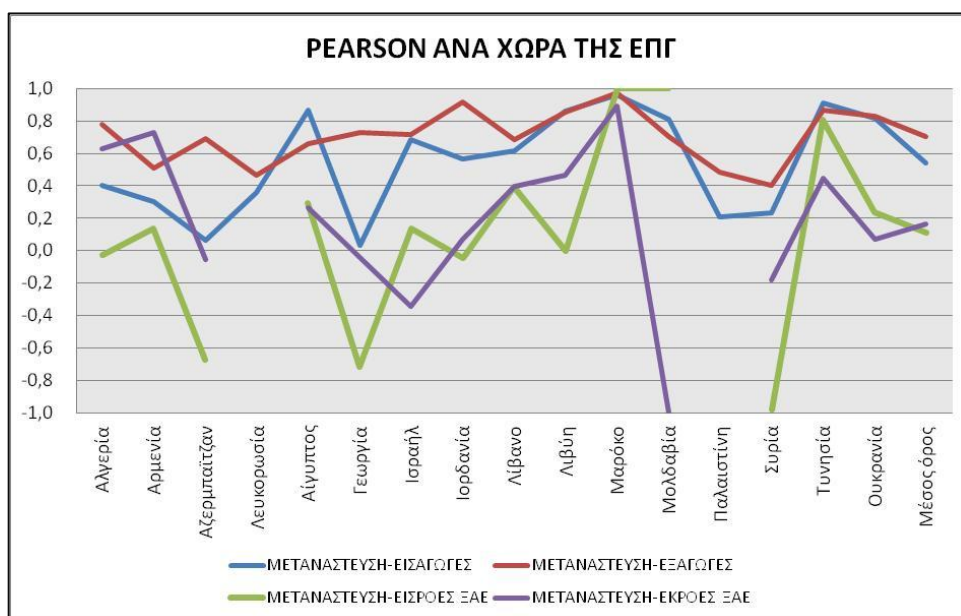
Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 5.17: Συντελεστές Pearson ανά χώρα της ΕΕ

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, International Trade Centre, UN Comtrade, *Ιδία επεξεργασία*

Διάγραμμα 5.18: Συντελεστές Pearson ανά χώρα της ΕΠΓ

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, International Trade Centre, UN Comtrade, *Ιδία επεξεργασία*

Η μετανάστευση με το εμπόριο εμφανίζουν μια ασθενή έως μέση γραμμική συσχέτιση ενώ η μετανάστευση με τις επενδύσεις καμία γραμμική συσχέτιση, γεγονός που μπορεί να οφείλεται και στην έλλειψη δεδομένων στη περίπτωση των ΞΑΕ. Η μη ύπαρξη γραμμικής συσχέτισης δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν υπάρχει άλλο είδους συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών. Και οι τέσσερις δείκτες εμφανίζουν παρόμοια τάση, δηλαδή χώρες με υψηλό δείκτη Pearson μεταξύ μετανάστευσης και εισαγωγών έχουν και υψηλούς δείκτες εξαγωγών και επενδύσεων. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι μεταναστευτικές εκροές της ΕΕ είναι αμελητέες συγκριτικά με τις υπόλοιπες ροές οπότε η μη ύπαρξη συσχέτισης είναι λογική.

5.5. Ελαστικότητες

Ως ελαστικότητα θεωρούμε το βαθμό της ευαισθησίας της μιας μεταβλητής στις μεταβολές της άλλης μεταβλητής. Ο τύπος που χρησιμοποιήθηκε αποτελεί προσαρμογή του τύπου της ελαστικότητας της ζήτησης και είναι ο λόγος της ποσοστιαίας % μεταβολής της μεταβλητής x προς την ποσοστιαία % μεταβολή της y.

$$E_{xy} = \frac{\% \text{ μεταβολή της } x}{\% \text{ μεταβολή της } y} \quad \text{ή} \quad E_{xy} = \frac{\frac{\Delta x}{x}}{\frac{\Delta y}{y}} \quad (7)$$

Με τον παραπάνω τύπο υπολογίζονται η Ελαστικότητα των εξαγωγών ως προς τη μετανάστευση, των εισαγωγών ως προς τη μετανάστευση, της μετανάστευσης ως προς εισαγωγές και εξαγωγές και των επενδύσεων ως προς τη μετανάστευση.

Στους πίνακες που προέκυψαν παρατηρήθηκαν πολλές ακραίες τιμές οι οποίες επηρέαζαν σημαντικά το μέσο όρο. Για το λόγο οι ακραίες τιμές αφαιρέθηκαν με τη δημιουργία θηκογράμματος (box-plot). Υπολογίστηκαν η διάμεσος, τα τεταρτημόρια, το ενδοτεταρτημοριακό εύρος και τέλος οι ακραίες τιμές.

- εσωτερικός κατώτερος φράκτης: $Q1 - 1.5 \cdot IQR$
- εσωτερικός ανώτερος φράκτης: $Q3 + 1.5 \cdot IQR$
- εξωτερικός κατώτερος φράκτης: $Q1 - 3 \cdot IQR$
- εξωτερικός ανώτερος φράκτης: $Q3 + 3 \cdot IQR$

$$\text{με } IQR = (Q3 - Q1) \quad (8)$$

Αφαιρώντας τις ακραίες τιμές (εξωτερικοί φράκτες) και παίρνοντας τις απόλυτες τιμές της ελαστικότητας προκύπτουν οι παρακάτω μέσοι όροι (πίνακες , Παράρτημα).

Πίνακας 5.2: Εκτιμήσεις Ελαστικότητας επιπτώσεων

Ελαστικότητες			
Ελαστικότητα μετανάστευσης ως προς τις εξαγωγές	$E_{mt_{ji}}$	0,59	Ανελαστική (<1)
Ελαστικότητα μετανάστευσης ως προς τις εισαγωγές	$E_{mt_{ij}}$	0,89	
Ελαστικότητα εξαγωγών ως προς τη μετανάστευση	$E_{t_{j m}}$	2,28	Ελαστική (>1)
Ελαστικότητα εισαγωγών ως προς τη μετανάστευση	$E_{t_{ij m}}$	2,76	
Ελαστικότητα μετανάστευσης ως προς τις εκροές ΞΑΕ	$E_{mf_{ji}}$	2,78	

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα και όπως ήταν αναμενόμενο βάσει της θεωρίας οι μεταναστευτικές ροές είναι "ανελαστικές" ως προς της μεταβολές του εμπορίου δηλαδή δεν επηρεάζονται από αυτές. Αντίθετα τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές αντιδρούν στις μεταβολές των μεταναστευτικών ροών (Ελαστική).

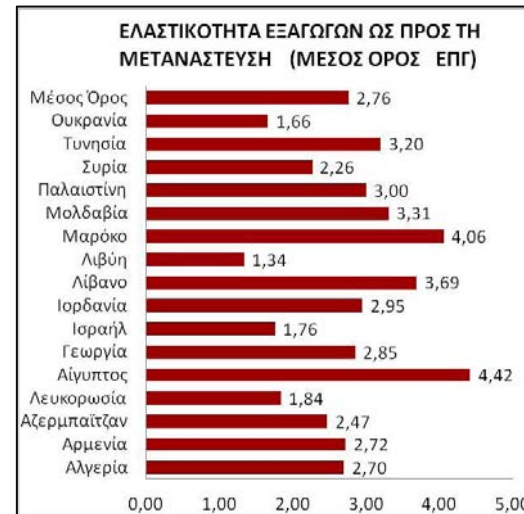
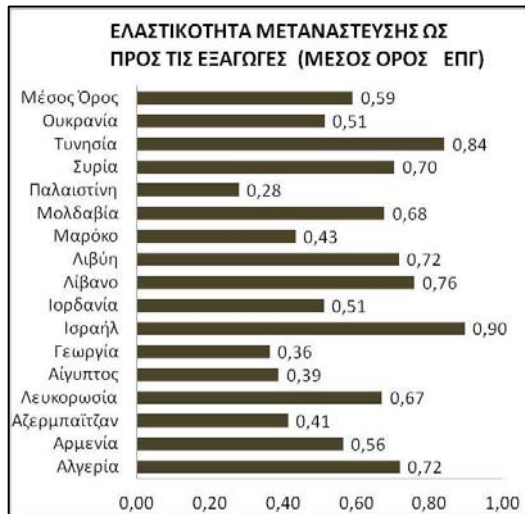
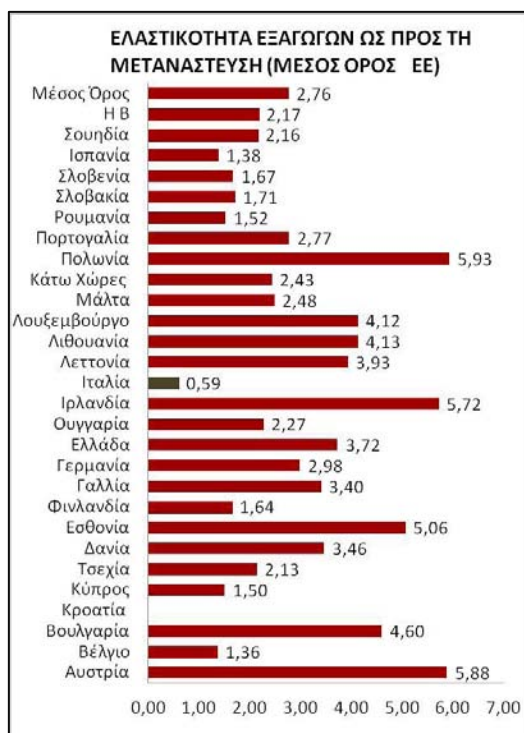
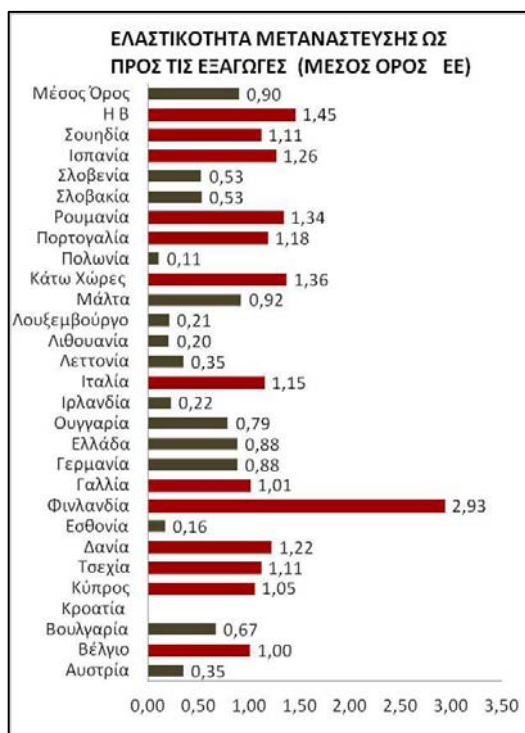
Όπως αναφέρθηκε στο τρίτο κεφάλαιο τα αποτελέσματα των περισσότερων μελετών δηλώνουν ότι η επίδραση της μετανάστευσης είναι κατά πλειοψηφία ισχυρότερη στις εισαγωγές από ότι στις εξαγωγές λόγω των μηχανισμών επιρροής που έχουν αναλυθεί. Εντούτοις, η ελαστικότητα των εισαγωγών $E_{t_{j|m}} = 2,28$ έχει μικρότερη τιμή από αυτή των εξαγωγών $E_{t_{ij|m}} = 2,76$.

Τα αποτελέσματα φυσικά δεν είναι συγκρίσιμα με αυτά του πίνακα 3.1, καθώς η πλειοψηφία των μελετών που παρουσιάζονται έχουν χρησιμοποιήσει μοντέλα

βαρύτητας για τον προσδιορισμό των τελικών μοντέλων και τον υπολογισμό των ελαστικοτήτων.

Με σκοπό την εμβάθυνση στην ανάλυση της ευαισθησίας των μεταβλητών στις μεταβολές της μετανάστευσης, η τιμή της ελαστικότητας υπολογίστηκε για κάθε διμερή σχέση μεταξύ των χωρών. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στους πίνακες 8, 9, 10, 11 και 12 του παραρτήματος μαζί με τα αντίστοιχα διαγράμματα. Ενδεικτικά παρουσιάζονται οι τιμές των ελαστικοτήτων δυο αντίστροφων σχέσεων, δηλαδή την επιρροή της μεταβολής των εξαγωγών στη μετανάστευση και της μετανάστευσης στις εξαγωγές. Παρατηρώντας τα διαγράμματα δεν μπορούμε να εξάγουμε συμπεράσματα για συσχέτιση μεταξύ των τιμών ελαστικοτήτων ανά χώρα ωστόσο παρατηρείται (όπως και στα υπόλοιπα διαγράμματα ελαστικοτήτων, παράρτημα 8, 9, 10, 11 και 12) ότι οι τιμές για τις χώρες της ΕΕ είναι αρκετά μεγαλύτερες από αυτές των χωρών της ΕΠΓ. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 5.20 η μοναδική τιμή μικρότερη της μονάδας είναι αυτή της Ιταλίας. Ένας πιθανός λόγος για αυτό είναι ότι η Ιταλία έχει πολύ υψηλή συνολική αξία εξαγωγών, ενώ αναλογικά δέχεται μικρότερες ροές μεταναστών (Πίνακες 1 και 4 του παραρτήματος)

Διαγράμματα 5.19, 5.20, 5.21, 5.22: Ελαστικότητες μεταξύ μετανάστευσης και εξαγωγών ανά χώρα

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ίδια επεξεργασία

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μελέτη υποκινήθηκε από την έλλειψη μελετών για τη συσχέτιση της μετανάστευσης και του εμπορίου στην ΕΕ και την ενσωμάτωση της μετακίνησης των ανθρώπων στις διεθνείς εμπορικές διαπραγματεύσεις. Η μετανάστευση αποτελεί πολιτικά ευαίσθητο θέμα στις περισσότερες χώρες καθώς έχει κοινωνικές οικονομικές και πολιτιστικές παραμέτρους. Γενικά τόσο οι κυβερνήσεις όσο και οι άνθρωποι είναι πολύ πιο θετικοί στην απελευθέρωση του εμπορίου από ότι της μετακίνησης εργατικού δυναμικού.

Παρόλο που έχει γίνει κάποια πρόοδος σχετικά με τη σύνδεση του εμπορίου και της μετανάστευσης, τα αποτελέσματα δεν είναι ευρέως γνωστά ενώ οι μεταναστευτικές και εμπορικές συμφωνίες και πολιτικές εξακολουθούν να μην συνδέονται, σε μια περίοδο που η αύξηση των δημογραφικών, οικονομικών, εργασιακών πιέσεων καθιστά τη διασταύρωσή τους αναγκαία. Οικονομίες με πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά είναι πιθανό να έχουν πολύ μεγαλύτερα κέρδη από το εμπόριο και τη διακίνηση ανθρώπινου δυναμικού, οπότε ενδείκνυται η ενθάρρυνση της μεταξύ τους κινητικότητας, κάτι που είναι βέβαια αρκετά επίφοβο και δύσκολο στη πράξη λόγω του χάσματος των δύο κοινωνιών.

Όσον αναφορά τα εμπειρικά αποτελέσματα της μελέτης, αποδεικνύουν τη συσχέτιση μεταξύ των μεταναστευτικών και εμπορικών ροών και την άμεση επίδραση της μετανάστευσης στη συνολική αξία των εισαγόμενων και εξαγόμενων προϊόντων επαληθεύοντας το θεωρητικό υπόβαθρο που τέθηκε. Τα αποτελέσματα μπορεί να είναι αντιπροσωπευτικά, ωστόσο, χωρίς τον συνυπολογισμό άλλων παραμέτρων, όπως το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας, η απόσταση και οι σχέσεις μεταξύ των χωρών (πχ πρώην αποικία) δε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι είναι ακριβή.

Αντικείμενο για περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε λοιπόν να αποτελέσει η εφαρμογή ενός μοντέλου βαρύτητας που να λαμβάνει υπόψη τις παραπάνω μεταβλητές καθώς και ο έλεγχος συσχέτισης των μεταβλητών με τη γλώσσα R.

Επικεντρώνοντας στην ΕΠΓ οι ροές μετανάστευσης από τις συγκεκριμένες χώρες όπως είδαμε και στην περιγραφική ανάλυση είναι πολύ μεγάλες και συνεχίζουν να αυξάνονται με ραγδαίους ρυθμούς, κυρίως λόγω των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν. Η ενίσχυση λοιπόν, των εμπορικών σχέσεων και η

αύξηση των ΞΑΕ στις χώρες αυτές θα μείωνε την ανεργία και κατ' επέκταση τις μεταναστευτικές ροές. Για το λόγο αυτό, ενδείκνυται η ΕΠΓ να επεκτείνει τα σχέδια δράσης που ενισχύουν τις εμπορικές και επενδυτικές ροές και ταυτόχρονα να δοθεί παραπάνω έμφαση στην κυκλική κινητικότητα του εργατικού δυναμικού.

Τέλος, πρέπει να δοθεί έμφαση για ακόμη μια φορά στο ότι το ζήτημα της μετανάστευσης είναι αδύνατο να αντιμετωπιστεί από καθαρή οικονομική σκοπιά κυρίως όταν πρόκειται για τη χάραξη πολιτικών. Είναι όμως απαραίτητο η κοινωνική αξιολόγηση της παγκόσμιας διασυνοριακής κινητικότητας που προκύπτει από τη διεθνή οικονομική ολοκλήρωση να συνοδεύεται από οικονομική αξιολόγηση του φαινομένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Μουσούρου, Λ.Μ. (1991) *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Αθήνα: Gutenberg.

Ναζιάκης, Χ., Χλέτσος, Μ. (2001) *Μετανάστες και Μετανάστευση*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Παπαδάκη Γιώτη Ο. και Παπαδάκη Ε. (2010) Η πολιτική διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα, διαθέσιμο στο http://www.prd.uth.gr/sites/GS_RSAI/CONFERENCE_MAY2011_SITE/PAPERS_MAY2011_PDF_CD/PAPADAKI_GIOTI_O_PAPADAKI_E_43.pdf

Πολύζος, Σ. (2011) *Περιφερειακή Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Χλέτσος Μ. (2005) *Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης: Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα*, Αθήνα: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής.

Ξενόγλωσση

Bardhan, A. D. and C. Kroll (2003) “The New Wave of Outsourcing”. Fisher Center for Real Estate and Urban Economics Paper 1103 (Berkeley, CA: University of California).

Bhagwati, J., A. Panagariya and T. N. Srinivasan (2004) “The Muddles over Outsourcing”, *Journal of Economic Perspectives*, 18, 93–114.

Borjas G.J. (1995) “The economic benefits from immigration”, *Journal of Economic Perspectives*, 9(2), pp. 100-115.

Borjas, G. J. (1999) ‘The Economic Analysis of Immigration’, in O. Ashenfelter and D. Card (eds.), *Handbook of Labor Economics* (Amsterdam: North-Holland), pp. 1697–760.

- Bryant, J., M. Genc, and D. Law (2004) 'Trade and Migration to New Zealand', Working Paper 2004/18 (Wellington: New Zealand Treasury).
- Chia, S. Y. (2006) 'Labor Mobility and East Asian Integration', *Asian Economic Policy Review*, 1, pp. 349–67.
- Collins, W. J., K. H. O'Rourke and J. G. Williamson (1997) 'Were Trade and Factor Mobility Substitutes in History?', NBER Working Paper 6059 (Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research).
- Cowling, K. and P. R. Tomlinson (2001) 'The Problem of Regional "Hollowing Out" in Japan: Lessons for Regional Industrial Policy', Warwick Economic Research Paper 625 (Coventry: University of Warwick).
- Crump, L. (2007) 'A Temporal Model of Negotiation Linkage Dynamics', *Negotiation Journal*, April, pp. 117–53.
- Duncan, N. T. (2008) 'Brain Drains, Brain Gains and Migration Policies', in J. Poot, B. Waldorf and L. van Wissen (eds.), *Migration and Human Capital* (Cheltenham: Edward Elgar), pp. 259–80.
- Feenstra, R. C. (1998), 'Integration of Trade and Disintegration of Production in the Global Economy', *Journal of Economic Perspectives*, 12, 31–50.
- Freeman, R. B. (2006) 'People Flows in Globalization', *Journal of Economic Perspectives*, 20, pp. 145–70.
- Gera, S., S. A. Laryea and T. Songsakul (2004) 'International Mobility of Skilled Labour: Analytical and Empirical Issues and Research Priorities', Human Resources Development Canada Working Paper 2004 D-01 (Ontario: Industry Canada).
- Gould, D. (1994) 'Immigration Links to the Home Country: Empirical Implications for US Bilateral Trade Flows', *Review of Economics and Statistics*, 76, pp. 302–16.

Hanson, G. H. (2008), 'The Economic Consequences of the International Migration of Labor', NBER Working Paper 14490 (Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research).

Harris J. R., Todaro M. P. (1970) "Migration, unemployment and development: A two sector analysis", *American Economic Review*, 60(1), pp. 126–142.

Hatton, T. J. (2007) 'Should We Have a WTO for International Migration?', *Economic Policy*, 22, pp. 339–83.

Hatton T. J., and Williamson, J. G. (1998) *The Age of Mass Migration: Causes and Economic Impact*, Oxford: Oxford University Press.

Iredale, R. (2000) 'Migration Policies for the Highly Skilled in the Asia-Pacific Region', *International Migration Review*, 34, pp. 882–906.

Ivlevs, A. (2006) 'Migration and Foreign Direct Investment in the Globalization Context: The Case of a Small Open Economy', Development Studies Working Paper 209 (Milan: Centro Studi Luca d'Agliano, University of Milan).

Jain, S., D. Kapur and S. W. Mukand (2006) 'Outsourcing and International Labor Mobility: A Political Economy Analysis', in F. Foders and R. J. Langhammer (eds.), *Labor Mobility and the World Economy* (Berlin: Springer Verlag), pp. 187–204.

Keely, C. B. (2003) 'Globalization Transforms Trade–Migration Equation', *International Migration*, 41, pp. 87–92.

Law, D., M. Genc, and J. Bryant (2009) 'Trade, Diaspora and Migration to New Zealand', Working Paper 2009/4 (Wellington: New Zealand Institute of Economic Research).

Lewis A. W. (1954) *Economic development with unlimited supplies of labour*, School of Economic and Social Studies, Manchester.

Longhi, S., P. Nijkamp and J. Poot (2005a) 'A Meta-analytic Assessment of the Effect of Immigration on Wages', *Journal of Economic Surveys*, 19, pp. 451–77.

Longhi, S., P. Nijkamp and J. Poot (2005b) 'The Fallacy of "Job Robbing": A Meta-analysis of Estimates of the Effect of Immigration on Employment', *Journal of Migration and Refugee Issues*, 1, pp. 131–52.

Massey D. S., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A. και Taylor J. E. (1993) "Theories of International Migration: A Review and Appraisal", *Population and Development Review*, 19, pp. 431-466.

Mattoo, A. (2003) 'Introduction and Overview', in A. Mattoo and A. Carzaniga (eds.), *Moving People to Deliver Services* (Washington, DC: World Bank), pp. 1–20.

Peri, G. (2009), 'The Effect of Immigration on Productivity: Evidence from US States', Working Paper 15507 (Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research).

Poot, J. & Strutt, A. (2009) International trade agreements and international migration. (Department of Economics Working Paper Series, Number 06/09). Hamilton, New Zealand: University of Waikato.

Smith, R. D., R. Chanda and V. Tangcharoensathien (2009) 'Trade in Health-related Services', *The Lancet*, 373, pp. 593–601.

Stouffer S. A. (1960) "Intervening opportunities and competing migrants", *Journal of Regional Studies*

World Bank (2006) *Global Economic Prospects: Economic Implications of Remittances and Migration* (Washington, DC: World Bank).

World Bank (2010) *World Development Indicators* (Washington, DC: World Bank).

World Commission (2004) 'The World Commission on the Social Dimension of Globalisation: On the Cross-border Movement of People', *Population and Development Review*, 30, pp. 375–80.

Yomogida, M. and L. Zhao (2005) 'The Labor Market Effect of Fragmentation, Outsourcing and Immigration: Two Sides of the Same Story?', mimeo (Tokyo: Hitotsubashi University).

Zelinsky W. (1971) "The hypothesis of the mobility transition", *Geographical Review*, 61(2), pp. 219–249.

Ιστοσελίδες

International Organization for Migration (2016) Διαθέσιμο στο: <http://www.iom.int/>
[Τελευταία πρόσβαση 12/06/2016]

International Trade Center (2016) Διαθέσιμο στο:
http://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_Map.aspx

[Τελευταία πρόσβαση 15/05/2016]

UN Comtrade Database (2016) Διαθέσιμο στο: <http://comtrade.un.org/data/>
[Τελευταία πρόσβαση 15/05/2016]

United Nations (2016) *Department of Economic and Social Affairs, Population Division, International Migration* Διαθέσιμο στο:
<http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates15.shtml> [Τελευταία πρόσβαση 10/05/2016]

Περιεχόμενα Παραρτήματος

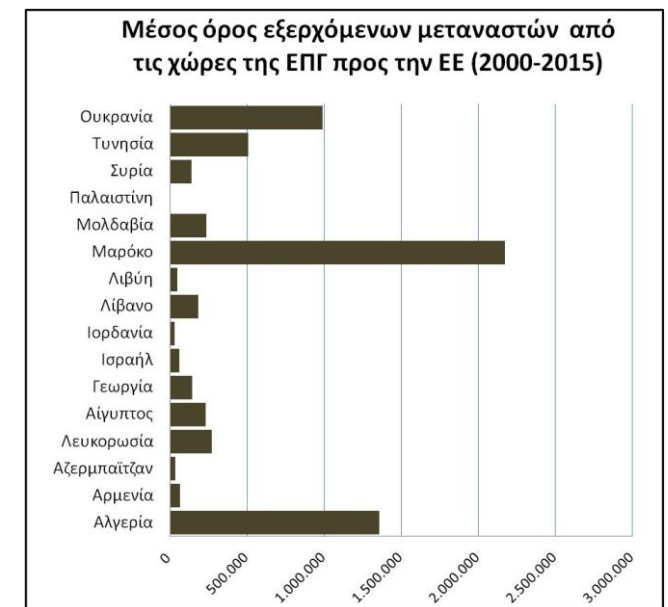
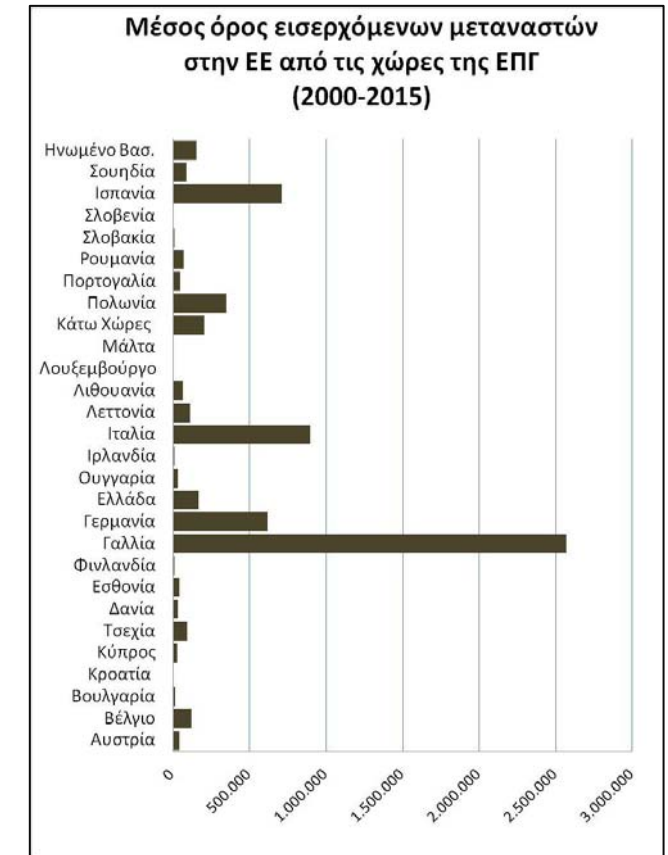

Πίνακας 1: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015).....	2
Πίνακας 2: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015).....	3
Πίνακας 3: ΑΞΙΑ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015)/ (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ, €).....	4
Πίνακας 4: ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΕ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015)/ (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ, €).....	5
Πίνακας 5: ΕΚΡΟΕΣ ΞΑΕ ΑΠΟ ΕΕ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015) / (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΔΟΛΑΡΙΑ/ΗΠΑ, \$)	6
Πίνακας 6: ΕΙΣΡΟΕΣ ΞΑΕ ΣΤΗΝ ΕΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015) / (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΔΟΛΑΡΙΑ/ΗΠΑ, \$)	7
Πίνακας 7: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ ΤΟΥ PEARSON.....	8
Πίνακας 8: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ).....	9
Πίνακας 9: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ).....	10
Πίνακας 10: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ).....	11
Πίνακας 11: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ).....	12
Πίνακας 12: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΚΡΟΩΝ ΞΑΕ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ).....	13
Χάρτης 1: PEARSON ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΕΕ ΚΑΙ ΕΠΓ	14
Χάρτης 2: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	15

Πίνακας 1: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015)

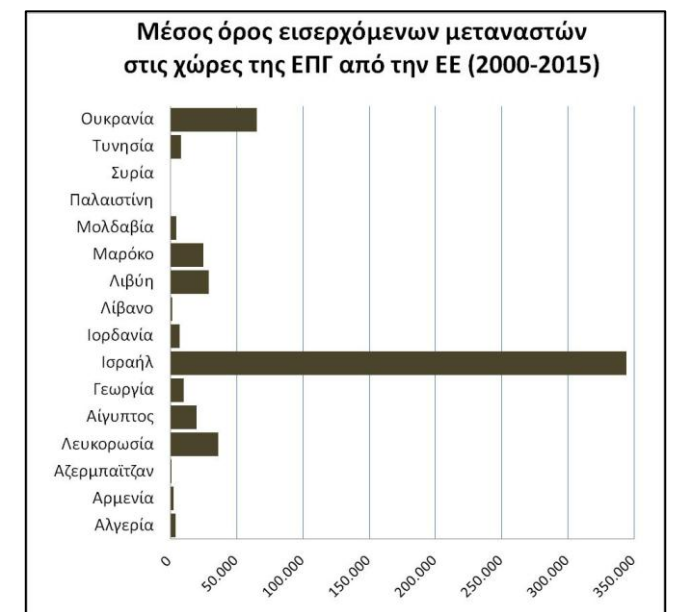
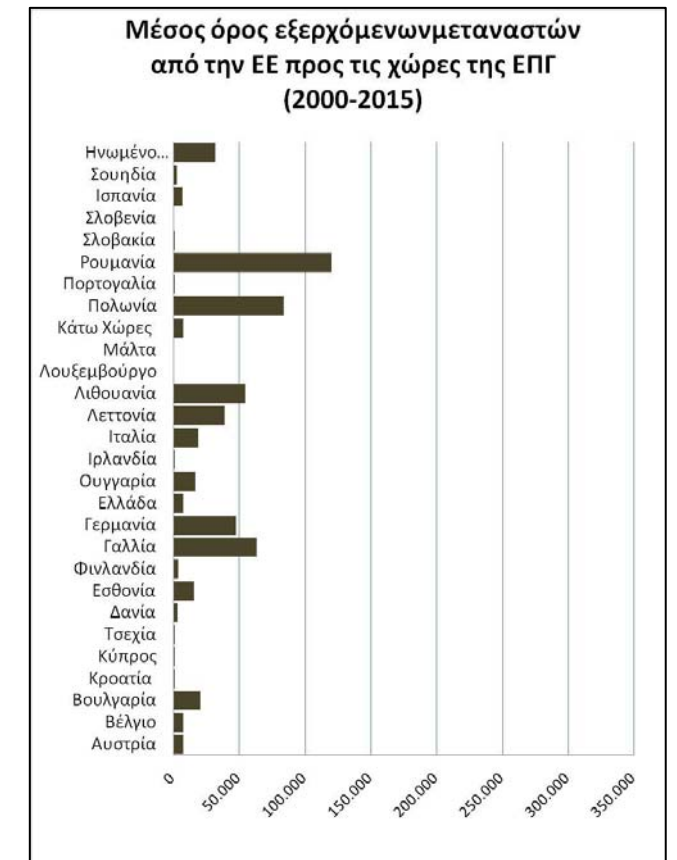
Από \ Προς	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανο	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	ΣΥΝΟΛΟ
Αυστρία	1.071	2.533	893	1.384	12.361	2.753	2.128	622	1.529	382	1.599	1.477	230	2.756	3.064	6.833	41.612
Βέλγιο	9.246	4.407	574	1.134	1.166	1.844	1.505	276	1.669	149	89.066	788	267	2.012	4.115	3.008	121.223
Βουλγαρία	299	1.341	1.620	521	114	249	294	147	534	160	65	1.610	2	1.073	68	4.947	13.043
Κροατία	35			59	154		35	43	41	94	18	71	27	112		472	1.159
Κύπρος	29	970	29	280	4.280	12.615	316	365	2.272	189	53	777	299	2.688	29	2.704	27.894
Τσεχία	473	1.457	571	2.734	385	704	303	119	249	122	188	5.516	77	503	429	78.280	92.107
Δανία	932	579	217	475	1.488	163	1.608	1.095	12.693	207	5.276	247	0	2.366	835	4.419	32.599
Εσθονία	14	643	1.512	13.317	40	1.562	48	4	10	4	15	864	1	6	7	23.374	41.418
Φινλανδία	659	65	73	194	765	37	664	218	455	137	1.596	85	26	483	515	900	6.869
Γαλλία	1.232.597	13.993	2.725	2.533	27.525	5.331	8.126	1.238	43.491	1.941	843.937	4.358	920	15.548	351.046	12.740	2.568.048
Γερμανία	20.344	11.549	16.489	23.084	19.386	17.948	12.483	11.716	67.339	3.750	99.261	20.154		41.942	34.066	218.176	617.685
Ελλάδα	817	12.384	466	1.134	30.048	79.446	701	820	2.127	626	1.613	8.725	781	6.709	512	18.513	165.420
Ουγγαρία	604	181	135	199	786	180	1.487	337	310	307	169	196	84	1.142	179	26.997	33.291
Ιρλανδία	635	57	54	659	574	276	237	121	143	473	295	2.941	73	123	108	3.712	10.479
Ιταλία	19.972	890	480	20.865	84.050	7.760	3.384	2.984	5.984	23.901	372.835	106.748	384	5.061	95.624	144.028	894.949
Λεττονία	14	945	2.597	61.347	29	1.714	85	7	43	5	8	2.109	0	15	1	43.432	112.350
Λιθουανία		666	1.129	46.186	35	775	33		71			748				16.324	65.965
Λουξεμβούργο	83			35	21		34		29		202				111	144	658
Μάλτα	45	23		22	452	32	13	31	58	770	185	31	39	221	299	210	2.431
Κάτω Χώρες	3.914	457	486	161	11.220	178	4.959	873	3.264	648	165.002	70		6.856	4.213	602	202.901
Πολωνία	546	1.663	266	88.830	367	333	368	148	371	271	263	480		589	312	251.299	346.104
Πορτογαλία	206	79	42	602	284	677	235	21	65	21	1.667	12.664		29	100	31.324	48.014
Ρουμανία	43	8			35	14	1.069	648	805		34	50.457	26	5.963	273	12.082	71.455
Σλοβακία	82	116	29	173	145	63	145	45	84	44	41	90	30	183	116	8.048	9.431
Σλοβενία	26			96	76		28	56	21	37	15	211		30	28	1.112	1.734
Ισπανία	45.799	7.073	521	2.586	3.352	6.000	2.245	2.006	2.846	958	563.045	10.548		4.689	2.120	55.135	708.922
Σουηδία	2.313	1.332	1.473	1.596	3.559	658	2.122	2.307	22.969	1.144	6.666	373	2.969	30.223	3.736	3.990	87.427
Ηνωμένο Βασίλειο	19.363	1.249	2.013	3.154	28.359	2.162	15.619	4.774	13.665	13.518	18.048	2.140		7.257	4.927	17.828	154.074
ΣΥΝΟΛΟ	1.360.156	64.658	34.393	273.354	231.051	143.470	60.273	31.016	183.134	49.855	2.171.157	234.477	6.234	138.573	506.830	990.630	6.479.259

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 2: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015)

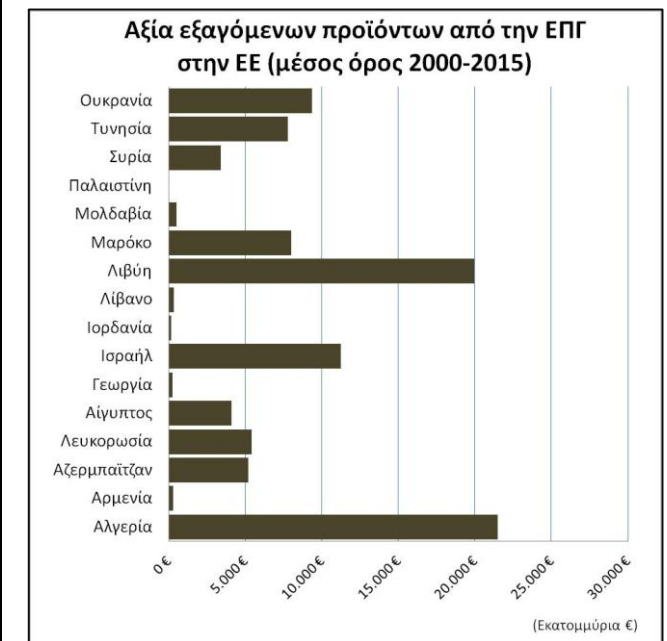
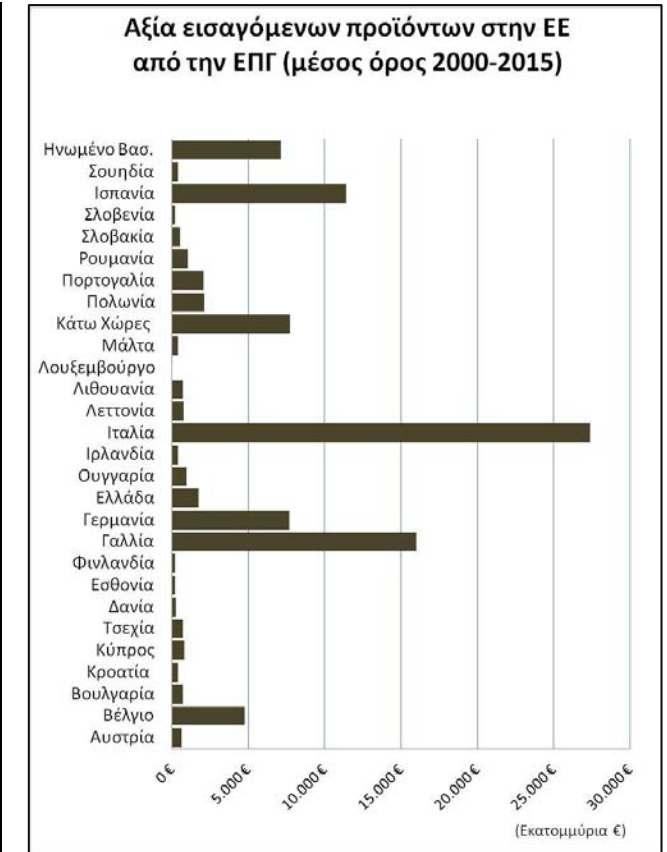
Προς \ Από	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανος	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	ΣΥΝΟΛΟ
Αυστρία				59	495		5.712	187		596							7.049
Βέλγιο				37	460		5.103	117		535	967						7.218
Βουλγαρία				61	56		18.089	81				176				1.876	20.339
Κροατία					85			42									126
Κύπρος					71			212									283
Τσεχία				96	166			39				197					497
Δανία				200	247		1.576	81		610							2.715
Εσθονία			559	3.265	22	563										11.060	15.469
Φινλανδία				2.125	204		408			658							3.395
Γαλλία	727				2.337		32.374	636	183	3.983	17.686				5.189		63.113
Γερμανία	1.017	615	329	66	6.320	2.617	25.343	1.152	331	5.570	994	911			1.044	1.173	47.479
Ελλάδα		1.665		110	1.045		2.387	100		2.073		81					7.461
Ουγγαρία				344	110		14.065	944	271	268		264					16.265
Ιρλανδία				23	78			85									186
Ιταλία	967			23	3.422		5.058	497		5.301	1.307	248			1.617		18.441
Λεττονία				10.557		900	6.368									21.094	38.919
Λιθουανία				17.504		2.571	8.087									26.419	54.581
Λουξεμβούργο																	0
Μάλτα																	0
Κάτω Χώρες					812		4.871	321		1.403							7.407
Πολωνία				481	311	3.006	75.817	132		538		302				3.331	83.916
Πορτογαλία					38							153					191
Ρουμανία				22	198	413	116.272	437		472		1.955					119.768
Σλοβακία				26	52			37									115
Σλοβενία																	0
Ισπανία				36	339		2.452	490		575	2.825						6.718
Σουηδία				342	290		909	145		593							2.278
Ηνωμένο Βασίλειο	1.046			464	2.572		19.309	1.300	373	5.730	836						31.630
ΣΥΝΟΛΟ	3.756	2.281	888	35.841	19.728	10.070	344.197	7.032	1.156	28.905	24.615	4.285	0	0	7.850	64.953	555.555

Πηγή: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 3: ΑΞΙΑ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015)/ (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ, €)

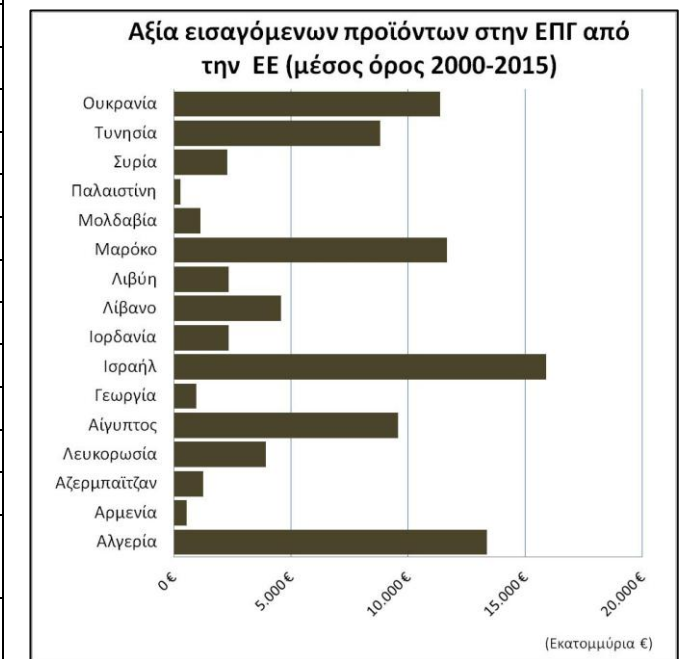
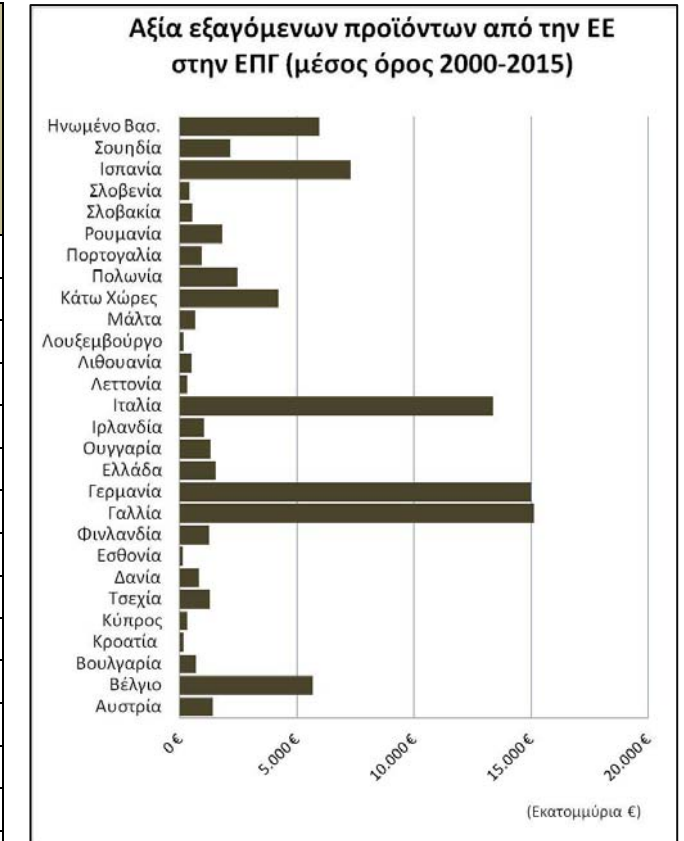
Από	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανος	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	ΣΥΝΟΛΟ
Αυστρία	0,0	1,9	65,5	16,7	15,3	0,9	86,1	1,9	1,1	9,1	64,4	11,2	0,1	34,2	27,8	309,4	645,7
Βέλγιο	1.176,6	62,3	2,0	72,3	178,6	9,1	2.383,7	12,0	32,6	42,4	284,0	7,7	0,7	22,1	266,0	201,8	4.754,0
Βουλγαρία	1,7	47,5	58,0	21,8	16,4	60,4	59,0	14,6	4,3	2,9	21,6	13,2	0,0	16,1	7,9	380,4	725,7
Κροατία	2,6	0,3	249,1	16,1	6,2	0,5	13,3	0,1	0,1	50,9	16,3	0,2	0,0	27,4	2,5	34,0	419,5
Κύπρος	13,1	1,1	7,9	16,6	41,6	0,2	477,8	1,5	12,2	12,3	14,1	1,7	0,0	56,6	1,0	157,6	815,4
Τσεχία	0,3	0,6	111,6	65,7	27,9	5,9	82,6	0,2	0,8	0,0	13,9	8,1	0,0	1,2	19,2	393,0	731,2
Δανία	14,9	0,1	0,2	28,2	7,5	1,0	76,4	0,6	2,1	9,8	10,9	0,4	0,0	1,0	6,8	76,8	236,8
Εσθονία	0,1	0,2	0,5	98,1	1,0	1,2	7,6	0,0	0,1	0,0	1,6	2,0	0,0	0,2	1,9	76,1	190,6
Φινλανδία	19,5	0,5	0,1	28,5	9,4	0,2	91,8	1,5	2,2	0,6	14,7	0,2	0,0	0,6	1,2	34,5	205,5
Γαλλία	3.759,4	3,2	736,2	92,4	450,4	9,0	931,8	5,5	94,8	2.781,9	3.005,9	17,1	0,8	750,8	3.009,6	345,6	15.994,4
Γερμανία	453,3	90,1	374,6	537,5	286,7	30,0	1.274,3	18,4	27,8	1.812,8	398,6	60,7	0,8	334,7	976,4	1.027,8	7.704,4
Ελλάδα	143,6	0,8	129,5	3,1	177,7	6,6	213,4	4,7	16,2	846,6	23,3	10,1	0,0	29,6	21,5	134,7	1.761,6
Ουγγαρία	0,3	0,7	13,5	77,9	7,0	0,3	89,1	2,7	0,5	0,0	6,2	7,5	0,0	1,6	13,8	714,8	936,1
Ιρλανδία	62,6	0,0	0,0	3,5	13,6	0,4	111,2	1,7	1,1	135,3	37,4	0,1	0,0	0,2	9,5	16,0	392,6
Ιταλία	5.935,5	18,7	2.863,3	124,2	1.198,0	30,0	835,4	30,4	24,2	10.394,8	569,2	113,6	1,2	1.569,6	2.151,0	1.534,1	27.393,2
Λεττονία	0,0	1,2	2,7	513,6	3,4	3,0	23,6	0,0	0,3	0,0	7,0	4,0	0,0	0,0	0,2	209,0	768,1
Λιθουανία	0,0	0,7	1,9	449,8	4,6	9,4	19,4	1,6	0,1	0,0	37,5	7,5	0,0	0,4	1,6	199,0	733,4
Λουξεμβούργο	0,0	0,3	1,2	2,9	0,4	0,0	10,1	0,0	0,1	0,0	1,3	0,0	0,0	2,0	9,4		27,8
Μάλτα	74,5	0,0	48,9	0,0	100,8	0,1	63,8	0,3	7,8	35,6	18,2	0,0	0,3	0,2	13,7	13,8	378,0
Κάτω Χώρες	2.736,2	55,7	32,8	1.329,6	355,7	12,9	1.293,8	14,8	18,2	694,2	318,0	8,3	4,8	158,6	245,5	475,1	7.754,0
Πολωνία	8,8	3,8	6,1	576,7	25,0	7,7	149,6	2,7	1,7	1,0	48,7	26,5	0,3	8,2	53,1	1.175,4	2.095,2
Πορτογαλία	946,7	0,0	147,8	1,3	46,0	0,4	75,9	2,3	1,5	568,8	146,9	0,2	0,0	28,6	34,1	91,6	2.092,3
Ρουμανία	10,5	8,7	60,4	49,1	49,5	13,2	140,1	6,4	2,0	42,5	36,3	161,0	0,0	14,6	38,7	415,1	1.048,2
Σλοβακία	0,0	0,0	0,3	48,8	6,4	2,4	13,1	1,0	0,0	4,8	22,3	5,7	0,0	0,2	19,4	402,8	527,3
Σλοβενία	27,2	0,0	1,2	5,4	29,7	0,2	79,7	0,3	2,7	35,4	3,9	1,2	0,0	0,3	1,7	14,7	203,6
Ισπανία	4.570,2	3,3	224,6	11,1	619,2	18,9	668,6	20,6	26,7	1.778,0	2.285,4	3,5	0,0	245,9	436,5	480,4	11.393,0
Σουηδία	34,2	0,2	0,2	83,2	17,7	0,1	131,6	0,6	7,5	26,0	36,0	0,7	0,2	2,7	22,9	40,6	404,3
Ηνωμένο Βασίλειο	1.512,1	6,1	35,8	1.142,3	406,5	20,1	1.845,9	21,7	26,1	663,5	537,9	39,6	1,3	83,9	388,9	378,9	7.110,5
ΣΥΝΟΛΟ	21.503,8	307,9	5.176,0	5.416,4	4.102,3	244,1	11.248,8	168,3	315,0	19.949,5	7.981,4	512,3	10,5	3.389,4	7.774,4	9.342,4	97.442,4

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 4: ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΕ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015)/ (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ, €)

Προς \ Από	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανος	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	ΣΥΝΟΛΟ
Αυστρία	229,7	16,5	43,7	103,9	112,8	34,0	201,3	37,3	48,9	50,9	87,5	38,9	2,8	20,3	67,8	393,1	1.396,7
Βέλγιο	473,9	68,0	35,6	132,6	442,3	29,6	3.040,8	97,2	232,8	61,0	401,0	23,4	9,4	115,8	316,9	314,1	5.670,6
Βουλγαρία	70,2	31,0	18,7	21,7	81,4	76,0	39,2	11,1	65,6	8,1	28,6	36,0	0,9	43,9	46,6	125,8	687,6
Κροατία	18,2	2,2	3,2	14,3	48,4	1,9	9,1	3,6	31,3	9,7	9,2	1,9	0,1	2,3	12,4	24,3	178,5
Κύπρος	3,5	5,0	2,7	8,5	93,7	1,9	115,2	8,6	13,5	1,8	2,2	0,5	0,3	25,8	4,8	29,6	309,6
Τσεχία	141,6	10,0	19,9	157,3	189,7	26,7	199,1	23,0	47,3	4,6	74,8	29,5	9,4	26,4	40,4	445,8	1.293,2
Δανία	87,4	4,1	9,1	54,1	126,6	8,5	166,0	57,5	71,9	10,7	70,8	7,6	3,7	16,3	29,0	150,3	821,6
Εσθονία	12,5	0,6	2,4	24,8	12,9	1,9	5,0	0,7	4,5	0,0	16,8	2,6	0,1	0,5	0,9	77,0	139,2
Φινλανδία	173,2	7,0	27,7	61,6	231,5	0,0	256,2	52,0	34,0	8,9	99,6	8,4	1,6	26,1	65,8	246,8	1.245,8
Γαλλία	3.905,8	40,0	87,0	206,6	1.017,7	11,5	1.170,5	253,5	794,8	289,3	3.657,5	50,6	30,7	206,4	2.858,3	734,6	15.130,0
Γερμανία	1.638,7	99,0	318,2	1.152,3	2.273,1	53,5	2.896,1	635,5	779,1	480,5	1.116,5	197,6	73,4	314,8	1.118,3	2.929,6	15.003,5
Ελλάδα	180,7	24,7	17,4	12,8	246,9	196,4	164,9	30,0	259,4	45,5	62,6	28,0	3,0	76,0	88,8	102,0	1.530,8
Ουγγαρία	82,4	7,4	9,2	80,7	72,8	33,5	158,1	29,3	44,3	9,8	62,7	39,9	4,6	22,8	56,2	681,9	1.317,3
Ιρλανδία	97,3	2,7	6,0	17,8	106,3	19,4	412,1	53,7	59,2	26,1	120,0	3,7	8,3	9,0	32,9	63,2	1.021,3
Ιταλία	2.318,7	73,0	99,5	414,9	1.517,7	104,6	1.788,7	346,7	965,8	732,0	1.235,5	165,7	36,5	623,5	2.484,6	866,9	13.384,2
Λεττονία	28,9	1,7	3,5	64,7	28,3	88,9	17,3	0,8	9,6	1,7	17,0	3,3	0,1	49,1	5,7	56,4	313,2
Λιθουανία	23,8	1,6	11,2	154,2	24,4	8,8	11,6	2,7	2,5	6,4	17,9	9,1	0,1	1,1	3,9	384,9	512,7
Λουξεμβούργο	16,2	6,9	2,9	3,4	2,2	17,4	88,9	0,8	3,8	0,4	5,8	1,1	0,2	0,1	5,5	19,0	171,8
Μάλτα	14,4	0,1	0,2	0,3	374,8	1,8	13,6	0,8	10,3	19,7	9,4	0,3	0,1	148,2	74,7	4,7	673,2
Κάτω Χώρες	379,8	15,1	80,2	161,0	487,5	0,5	1.553,3	124,7	194,3	88,4	421,2	28,1	19,9	137,1	226,6	443,7	4.220,2
Πολωνία	251,5	14,8	22,9	608,8	94,4	57,9	124,3	24,9	41,0	11,0	168,3	67,2	8,5	24,8	53,2	1.509,6	2.480,0
Πορτογαλία	253,9	2,8	3,3	9,2	39,9	30,8	76,0	14,4	36,9	8,7	343,5	4,9	1,7	12,4	92,4	28,9	951,6
Ρουμανία	194,2	20,9	17,0	21,3	258,5	3,7	103,7	101,5	174,2	16,8	111,9	301,6	2,2	89,7	62,9	338,2	1.801,2
Σλοβακία	8,8	3,7	7,3	52,8	2,5	84,7	60,6	3,3	13,5	1,8	37,1	11,7	0,9	7,3	21,1	263,5	529,7
Σλοβενία	95,3	3,4	3,2	41,4	61,7	5,7	79,6	3,9	7,0	2,2	9,1	11,0	1,1	7,4	11,6	116,3	419,3
Ισπανία	1.783,2	12,9	17,3	115,0	542,9	9,1	761,6	124,1	230,8	102,4	2.645,0	19,5	33,5	102,4	640,6	273,7	7.303,5
Σουηδία	312,4	14,6	35,8	85,8	381,8	27,7	393,2	71,1	56,4	68,1	262,4	12,8	19,5	65,9	126,6	293,6	2.151,0
Ηνωμένο Βασίλειο	558,8	56,1	333,3	153,2	701,0	8,8	1.990,1	225,3	344,2	262,7	558,8	29,6	18,6	92,3	255,2	447,7	5.965,9
ΣΥΝΟΛΟ	13.355,1	545,8	1.238,5	3.935,1	9.573,6	945,5	15.896,1	2.337,7	4.577,0	2.329,1	11.652,7	1.134,4	291,4	2.267,7	8.803,7	11.365,1	86.623,1

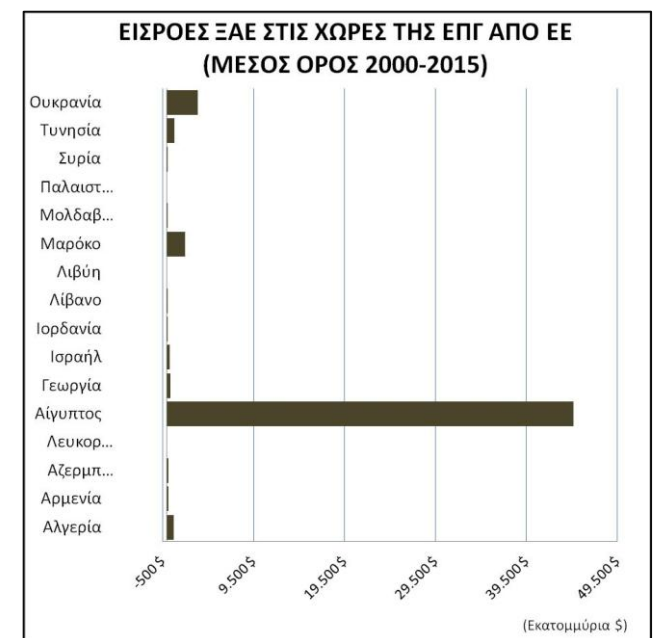
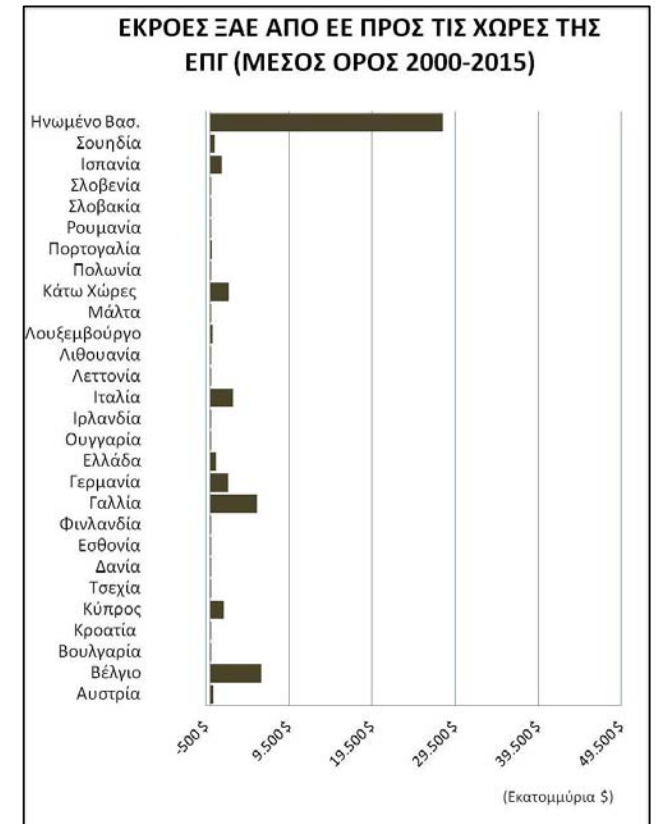

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 5: ΕΚΡΟΕΣ ΞΑΕ ΑΠΟ ΕΕ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015) / (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΔΟΛΑΡΙΑ/ΗΠΑ, \$)

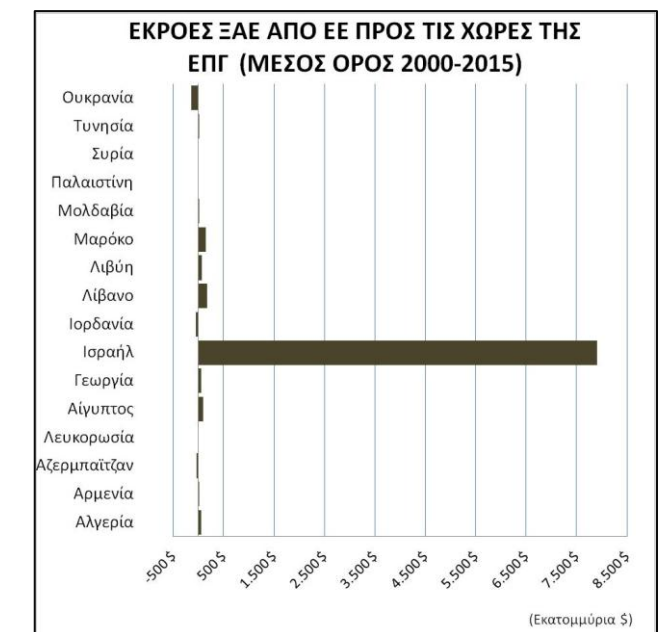
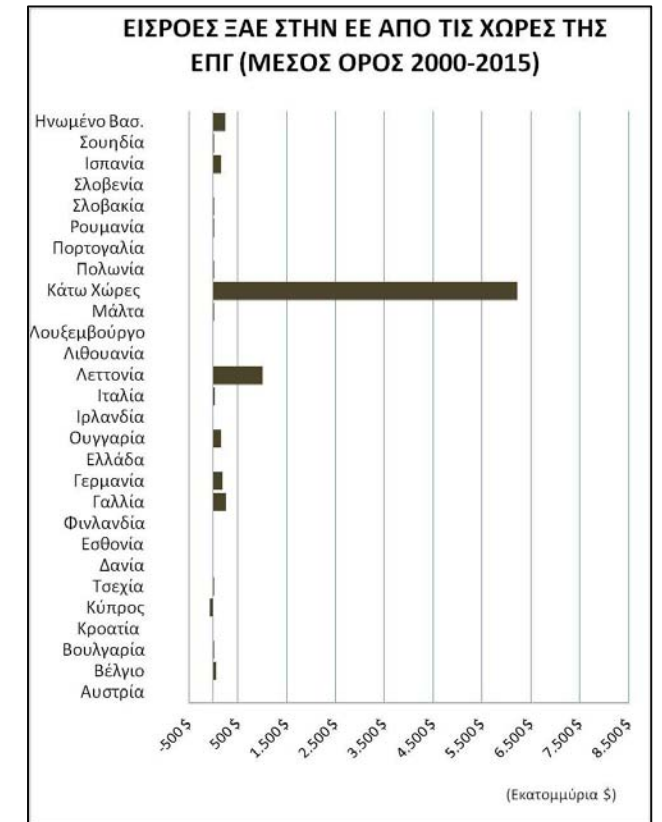
Προς \ Από	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανος	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	ΣΥΝΟΛΟ
Αυστρία	3,29	0,35			27,90	17,61					1,02				71,92	273,08	395,17
Βέλγιο	85,63	1,90			6.037,60	0,06	12,00	0,33	-2,43	0,21	31,13			-0,23	5,79	4,15	6.176,15
Βουλγαρία					29,90	0,45										0,94	31,29
Κροατία		0,07														0,40	19,58
Κύπρος	7,17	15,56	1,73		146,10	32,71		0,25		1,44	2,54				0,76	1.408,12	1.616,39
Τσεχία	0,16					33,63										3,63	37,42
Δανία	2,70				52,30	25,36	-1,73	-0,95	0,41		1,04					15,78	94,91
Εσθονία						0,53					0,17					13,67	14,36
Φινλανδία	0,26	1,96				0,30					0,76					8,10	11,37
Γαλλία	174,42	73,05	5,98		3.740,60	15,34	43,82	7,76	30,83	-15,65	1.246,50			-1,24	161,93	143,78	5.627,13
Γερμανία	45,94	32,99	20,64		1.369,20	29,03	-11,23	2,34	0,19	-9,04	80,03	19,53		18,34	27,28	506,34	2.131,59
Ελλάδα	2,01	12,68			622,30	2,89					0,36					36,92	677,15
Ουγγαρία	0,79	0,89				0,17	68,60				3,42					53,03	126,92
Ιρλανδία	4,71	3,75			23,70	0,01					2,33				0,40	6,49	41,39
Ιταλία	95,43	1,26	4,61		2.332,40	13,22	-53,41	57,30	1,88	16,12	38,94			34,38	159,90	78,64	2.780,66
Λεττονία						0,41										6,08	6,49
Λιθουανία						0,68										7,58	8,26
Λουξεμβούργο		2,92			111,20	9,78	146,33	0,56			3,63				5,36	45,76	325,54
Μάλτα					9,80	4,60					0,13				1,05	3,52	19,09
Κάτω Χώρες	43,86	3,83	49,65		1.549,50	69,90	64,96				29,66				24,08	400,53	2.235,96
Πολωνία	0,06				31,40	0,26		0,07	-0,03	-1,60	1,00					71,13	102,28
Πορτογαλία	1,73				155,30						16,79				11,72	1,51	187,05
Ρουμανία	0,46				11,50	0,45				0,42		17,63			0,05	1,96	32,48
Σλοβακία						0,31					0,40					2,20	2,91
Σλοβενία																2,53	2,53
Ισπανία	153,06	0,12			897,70	0,83	0,17			-44,52	396,23				34,47	3,47	1.441,54
Σουηδία	8,23				371,80	-0,34	13,07	-1,07		-1,69	16,61			-1,39	50,20	126,92	582,34
Ηνωμένο Βασίλειο	89,25	5,65	78,70		27.179,80	87,12	-5,37				93,99				279,41	187,04	27.995,59
ΣΥΝΟΛΟ	719,14	156,98	161,32	0,00	44.700,00	345,32	277,23	66,59	30,84	-55,77	1.966,67	37,16	0,00	70,43	834,33	3.413,31	52.723,56

Πηγή: UNCTAD, Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6: ΕΙΣΡΟΕΣ ΞΑΕ ΣΤΗΝ ΕΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΓ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2015) / (ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΔΟΛΑΡΙΑ/ΗΠΑ, \$)

Προς \ Από	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανος	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	ΣΥΝΟΛΟ
Αυστρία							-2,08									0,74465	-1,34
Βέλγιο	0,32		-16,06		-8,67		27,47	-1,28	0,32	0,96	53,46						56,51
Βουλγαρία		2,59	0,67			2,42	3,32	1,89	6,67					0,62			18,19
Κροατία																	0,00
Κύπρος		0,48			3,12		72,91	3,41	22,43							-177,023	-74,67
Τσεχία							2,86	0,87									3,73
Δανία							5,00	-5,17									-0,17
Εσθονία																	0,00
Φινλανδία					2,93		-5,14										-2,21
Γαλλία	4,01		6,27		1,22		8,32	18,69	133,77	1,75	86,74			-1,91	3,32		262,19
Γερμανία	1,10	0,68	-23,18		6,61		193,22	0,89	-1,35	8,48		2,50					188,94
Ελλάδα					-1,32		-1,86										-3,18
Ουγγαρία					-0,17		159,75									1,025	160,61
Ιρλανδία							-7,93										-7,93
Ιταλία	-18,55				26,21		6,66		0,30	12,08				0,34	0,53		27,57
Λεττονία							1.001,16									8,0058	1.009,17
Λιθουανία						-0,35			0,17								-0,18
Λουξεμβούργο	-1,89		1,04		13,90	57,95	-14,00	-63,55	-5,73	-0,32							-12,60
Μάλτα							-1,53			8,89							7,36
Κάτω Χώρες							6.213,12									3,375	6.216,49
Πολωνία					0,45	0,12	-4,18		0,92							5,69295	3,00
Πορτογαλία																	0,00
Ρουμανία		-0,93			2,82		3,56	-0,08	15,50	0,37				0,11			21,34
Σλοβακία												2,14					2,14
Σλοβενία																	0,00
Ισπανία	64,09				47,24		17,34			38,09							166,75
Σουηδία	-0,18	-0,15	-0,80		-0,15	0,48	6,88		1,23								7,32
Ηνωμένο Βασίλειο								225,43							1,57	13,6817	240,68
ΣΥΝΟΛΟ	48,89	2,67	-32,05	0,00	94,19	60,63	7.910,28	-44,33	174,22	70,30	140,20	4,64	0,00	-0,84	5,41	-144,50	8.289,72

Πηγή: UNCTAD, Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ ΤΟΥ PEARSON

	x	y	Pearson r	
ΕΜΠΟΡΙΟ				
Συσχέτιση μεταναστευτικών εισροών και εμπορικών εξαγωγών	m _{ji}	t _{ji}	0,381822	Ασθενής γραμμική συσχέτιση
Συσχέτιση μεταναστευτικών εισροών και εμπορικών εισαγωγών	m _{ji}	t _{ji}	0,665741	Μέση γραμμική συσχέτιση
Συσχέτιση μεταναστευτικών εκροών και εμπορικών εξαγωγών	m _{ij}	t _{ij}	0,088569	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Συσχέτιση μεταναστευτικών εκροών και εμπορικών εισαγωγών	m _{ij}	t _{ij}	0,049378	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ				
Συσχέτιση μεταναστευτικών εισροών και εκροών ΑΞΕ	m _{ji}	f _{ji}	0,02651	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Συσχέτιση μεταναστευτικών εισροών και εισροών ΑΞΕ	m _{ji}	f _{ji}	-0,01739	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Συσχέτιση μεταναστευτικών εκροών και εκροών ΑΞΕ	m _{ij}	f _{ij}	-0,02735	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
Συσχέτιση μεταναστευτικών εκροών και εισροών ΑΞΕ	m _{ij}	f _{ij}	-0,01095	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση

Pearson

Ο δειγματικός συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Pearson συμβολίζεται με r και ορίζεται από τον τύπο:

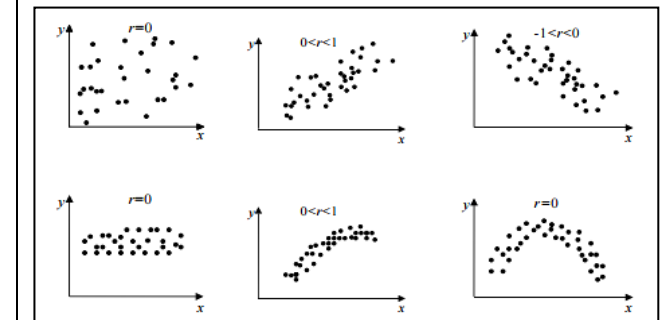
$$r = \frac{s_{xy}}{s_x \cdot s_y}$$

όπου,

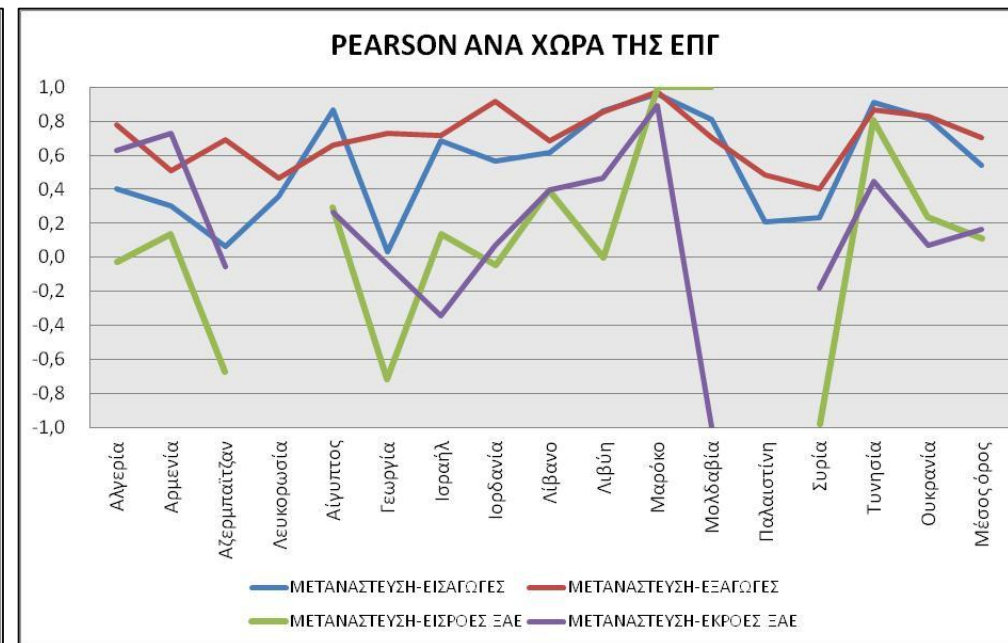
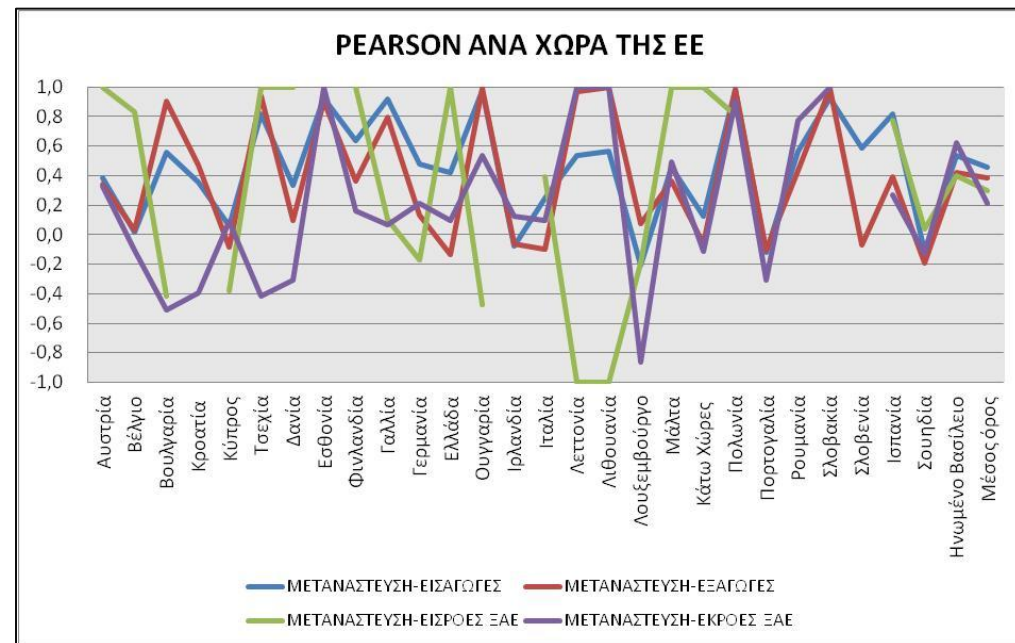
$$s_{xy} = Cov(X, Y) = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x}) \cdot (y_i - \bar{y})}{n-1} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i y_i - n \cdot \bar{x} \cdot \bar{y}}{n-1}$$

$$s_x = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \text{ και } s_y = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}$$

- Ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης r δίνει ένα μέτρο του μεγέθους της γραμμικής συσχέτισης μεταξύ δύο μεταβλητών.
- Παίρνει τιμές στο κλειστό διάστημα [-1 , 1]

ΑΝΑ ΧΩΡΑ (Μ.Ο. 2000-2015)

- 0,3 ≤ r < 0,3	Δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση
- 0,5 < r ≤ -0,3 0,3 ≤ r < 0,5	Ασθενής γραμμική συσχέτιση
- 0,7 < r ≤ -0,5 0,5 ≤ r < 0,7	Μέση γραμμική συσχέτιση
- 0,8 < r ≤ -0,7 0,7 ≤ r < 0,8	Ισχυρή γραμμική συσχέτιση
- 1 < r ≤ -0,8 0,8 ≤ r < 1	Πολύ ισχυρή γραμμική συσχέτιση
r = ±1	Τέλεια γραμμική συσχέτιση

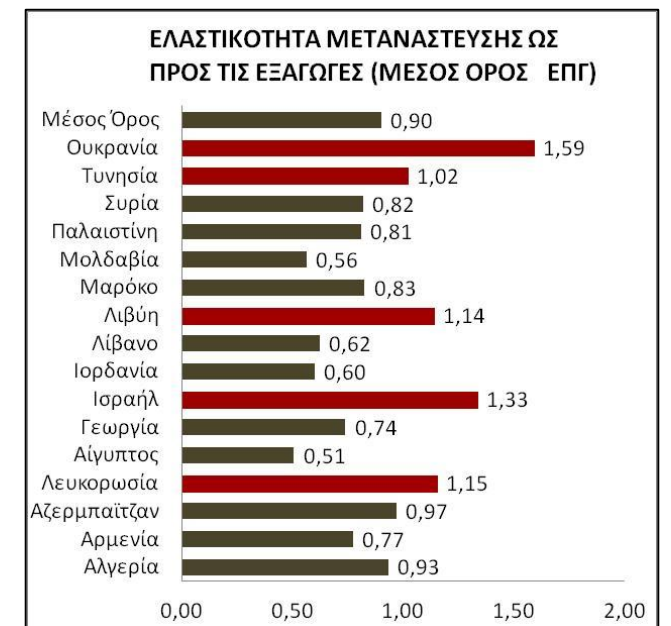
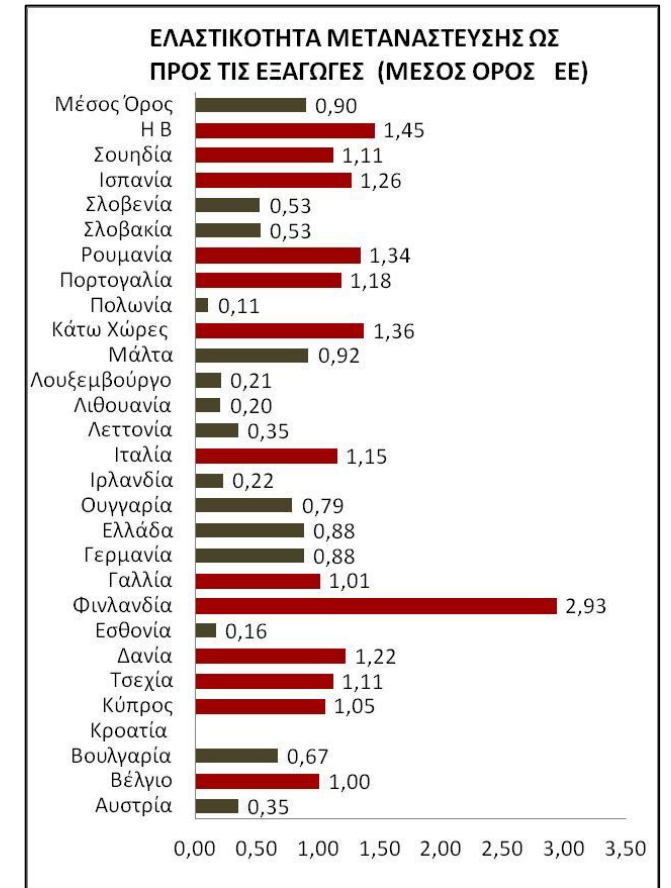
Η μη ύπαρξη γραμμικής συσχέτισης, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει άλλου είδους συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, UNCTAD, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 8: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ)

	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανο	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	Μέσος όρος
Αυστρία	0,57	0	0	0,99	0,11	0,16	1,81	0,26	0,1		0,1	0,5	0,15	0,01	0,06	0,42	0,35
Βέλγιο	0,3			0,33	0,49		0,07	1,14	2,79	2,68	0,17				1,77	0,29	1
Βουλγαρία	2,71	0	0,05	0,32	0,27	0	0,43	0,08	0,18		0,46	0,16		0,69	0,08	3,95	0,67
Κροατία																	
Κύπρος		1,45	1,44	1,87	0,13	0,55	0,53	0,88				0,19	1,79	1,68	0,46	1,56	1,05
Τσεχία		0	0	2,97	0,35	0,32	2,58		0,27		0,13	0,43		3,1	0,23	2,94	1,11
Δανία	0,29	0,01	0,36		0,11	5,51	1,51	0,36	0,07		0,99	0,39			0,19	4,79	1,22
Εσθονία			0,08	0,37								0,05					0,16
Φινλανδία		5,23			0,26	3,64	4,66	1,82	1,89		3,68	0,07			5,13		2,93
Γαλλία	1,14	0,12	0,6	5,65	0,12	0,09	0,82	0,23	1,57	0,35	0,5	3,04	0,14	0,27	0,47		1,01
Γερμανία	3,19	0,02	0,01	0,11	0,23	0,17		2,73	0,54	0,89	1,29	0,35		0,09	1,58	1,16	0,88
Ελλάδα	1,96	0,77	0,13		0,02	0,09	0,08		0,4	0,72	2,43	0,11	2,55	0,26	1,94		0,88
Ουγγαρία	0,46	3,79		1,6	0,37	0,3	1,05	0,01	0,13		0,05	1,07			0,02	0,62	0,79
Ιρλανδία	0	0,29	0,19	0,01	0,07	0	0,23	0,04	0,15	0	0,05	1,84	0,16		0,27	0,06	0,22
Ιταλία	1,4	0,63	4,31		0,45			0			0,71		0,07	1,72	1,04		1,15
Λεττονία		0,09	0,44		0,04	0,04	0,76					0,13				0,94	0,35
Λιθουανία		0,01	0,56	0,21	0,29	0,05	0,03		0,05			0,12				0,53	0,2
Λουξεμβούργο				0,21	0,57		0,04		0,25						0,17	0,01	0,21
Μάλτα	0,13				0,04		0,02	0,53	0,73	2,87	0,02				0,29	3,66	0,92
Κάτω Χώρες	0,05	0,3		1,39	5,88	0,64	0,23	0,04	1,26	2,38	0,07			0,58	0,25	4,64	1,36
Πολωνία	0	0	0	0,2	0,02	0	0,3	0,18	0,09	0,24	0,16	0,03		0	0,23	0,14	0,11
Πορτογαλία	0,07			2,86	0,85		3,14	2,27	0,39		0,13	1,5		0,25	1,12	0,38	1,18
Ρουμανία	2,98				1,28		3,78	0,25			0,82	0,19		0,86		0,53	1,34
Σλοβακία		0,05	0,61	0,3	0,06	0,02	3,49	0,59			0,03	0,04			0	0,61	0,53
Σλοβενία	0,33			0,99	0,2		1,29	0,06	0	1,09	0,25						0,53
Ισπανία	1,03	0,42	0,01		0,65	0,97	3,24	0,14	1,17	0,39	0,69			1,13	5,27		1,26
Σουηδία	0,99	0,01	5,3		0,26			0,38	0,19	0,27	0,1	0,52			1,26	2,94	1,11
Ηνωμένο Βασίλειο	0,14	2,27	3,37	0,33	0,07			0,59	0,86	1,79	5,35	0,58			0,6		1,45
Μέσος όρος	0,93	0,77	0,97	1,15	0,51	0,74	1,33	0,6	0,62	1,14	0,83	0,56	0,81	0,82	1,02	1,59	0,89

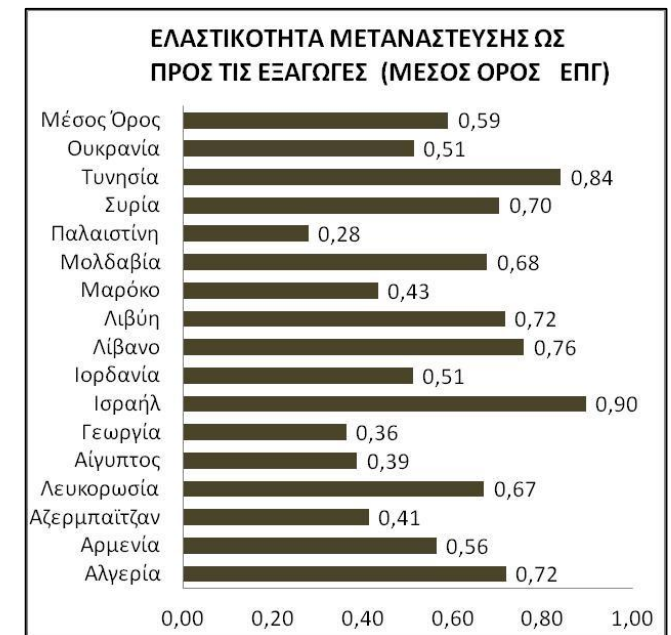
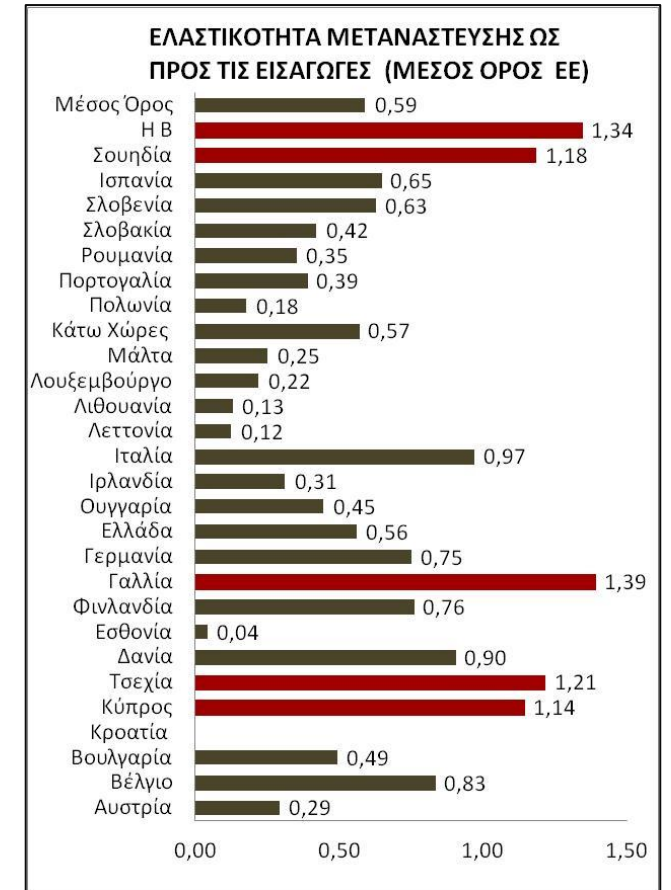

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 9: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ)

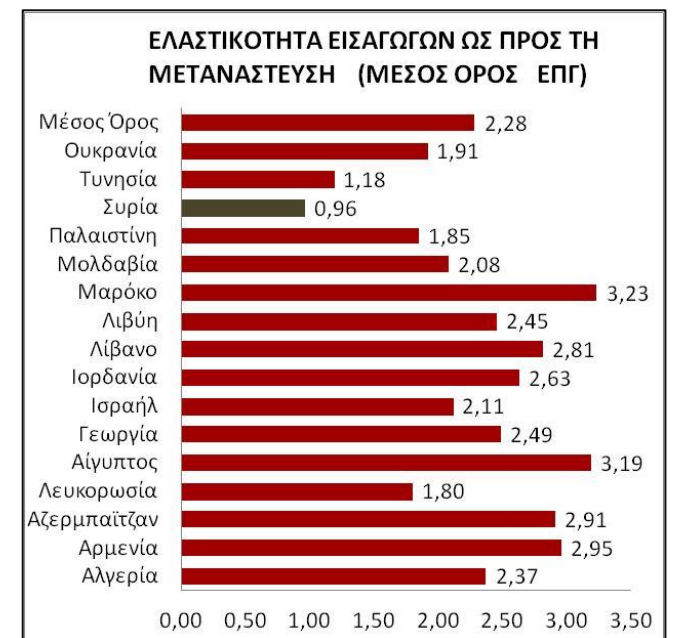
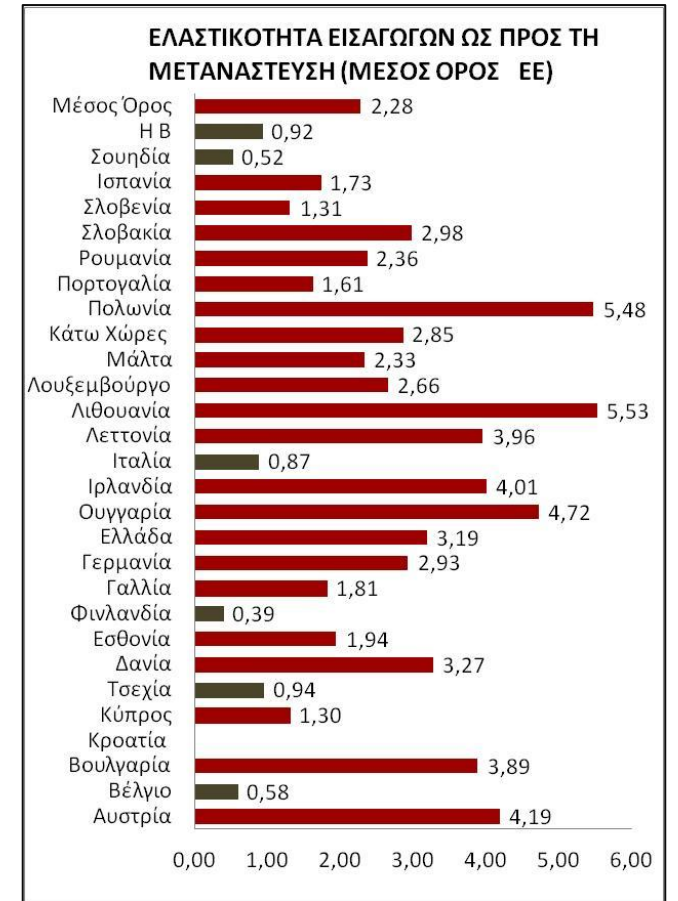
	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανο	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	Μέσος όρος
Αυστρία	0,73	0,20	0,23	0,21	0,14	0,08	0,33	0,24	0,52	0,05	0,05	0,06	0,38	0,73	0,29	0,43	0,29
Βέλγιο	2,50			1,38	0,96	0,54	1,27		0,86	2,81	0,03				2,25	0,67	0,83
Βουλγαρία	0,43	0,13	0,45	1,23	0,17	0,10	1,91	0,60	0,13	0,07	0,13	0,59	0,23	0,34	0,72	0,66	0,49
Κροατία																	
Κύπρος	2,73	1,64	0,04	1,28	0,29		0,17	1,46		1,44	1,96	3,76	0,31	2,75		0,41	1,14
Τσεχία		0,47	0,78	1,87	0,53	0,36	0,90	2,29	4,49	0,07	0,65		0,94		2,25	3,83	1,21
Δανία	0,08	0,10	2,17	4,18			1,70	0,06	0,03	0,08	0,04	1,77		3,62	0,59		0,90
Εσθονία		0,01	0,00	0,04								0,09				0,52	0,04
Φινλανδία	2,00	0,78	2,24		2,56			2,31		0,85	1,36						0,76
Γαλλία	3,17	0,51	2,83	0,89	0,16	1,33	2,95	0,64	0,37	0,18	0,32	4,19	0,07	0,69	2,88	1,02	1,39
Γερμανία	0,39	0,07	0,09	0,34	0,25	0,49	3,33	0,56	1,67	0,31	0,26	0,19		1,01	2,64	0,41	0,75
Ελλάδα	2,91		0,08	0,37	0,04	0,02	0,60		0,02	0,03	1,60	0,16	2,36	0,21	0,50	0,04	0,56
Ουγγαρία	1,17	0,06	0,17	0,12	0,15	0,05	0,28	0,15	0,29	1,40	0,08	0,24	0,07	1,78	0,97	0,15	0,45
Ιρλανδία		0,01	0,06	0,04	0,18		0,15	0,08	0,26	2,53	0,03	0,83	0,14		0,19	0,48	0,31
Ιταλία	0,57	1,10	0,97		0,62		3,79	0,00	1,24	4,57	0,29		0,05	1,06	1,21		0,97
Λεττονία		0,07	0,03	0,49	0,41	0,02	0,15	0,07		0,02	0,04	0,15				0,54	0,12
Λιθουανία		0,02	0,02	0,54	0,31	0,04	0,09		0,10			0,89				0,07	0,13
Λουξεμβούργο				0,06	0,01		0,02		2,87						0,34	0,21	0,22
Μάλτα				0,00	0,01	0,03	0,03	0,33	0,78		0,35	0,16	2,26		0,02	0,06	0,25
Κάτω Χώρες	0,08	3,61	0,94		0,23	0,48	1,12	0,11	0,15	0,71	0,05			1,58			0,57
Πολωνία	0,13	0,14	0,01	0,10	0,39	0,00	0,06	0,01	0,04	1,09	0,18	0,13		0,01	0,44	0,10	0,18
Πορτογαλία	0,36	0,06		0,48	0,72	1,34		0,80	0,22	0,45	0,05			0,44	0,48	0,80	0,39
Ρουμανία		0,36			0,85			0,13	0,11	0,00	2,77	0,26		1,10		0,01	0,35
Σλοβακία	1,34	0,11	0,01	0,15	0,53	0,03	0,02	0,66	0,39	0,23	0,02	0,38	0,98	1,33	0,04	0,49	0,42
Σλοβενία	0,88			1,34	0,00		0,83	0,62	0,39	0,65	0,17				2,64	2,50	0,63
Ισπανία		1,04	0,01	1,82	0,21	0,47	2,93	0,20	0,61	0,16	0,55				2,32		0,65
Σουηδία	0,62	2,49			0,95	0,65			3,13	1,20	1,15	2,91		3,04	2,76		1,18
Ηνωμένο Βασίλειο		2,77	0,42	1,81	0,15	4,12	2,46	2,97	2,54	1,12		2,17				0,94	1,34
Μέσος όρος	0,72	0,56	0,41	0,67	0,39	0,36	0,90	0,51	0,76	0,72	0,43	0,68	0,28	0,70	0,84	0,51	0,59

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 10: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ)

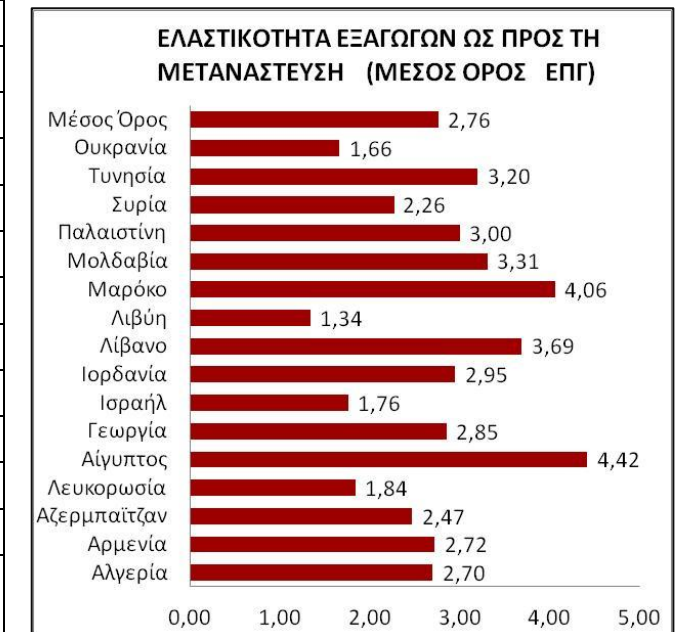
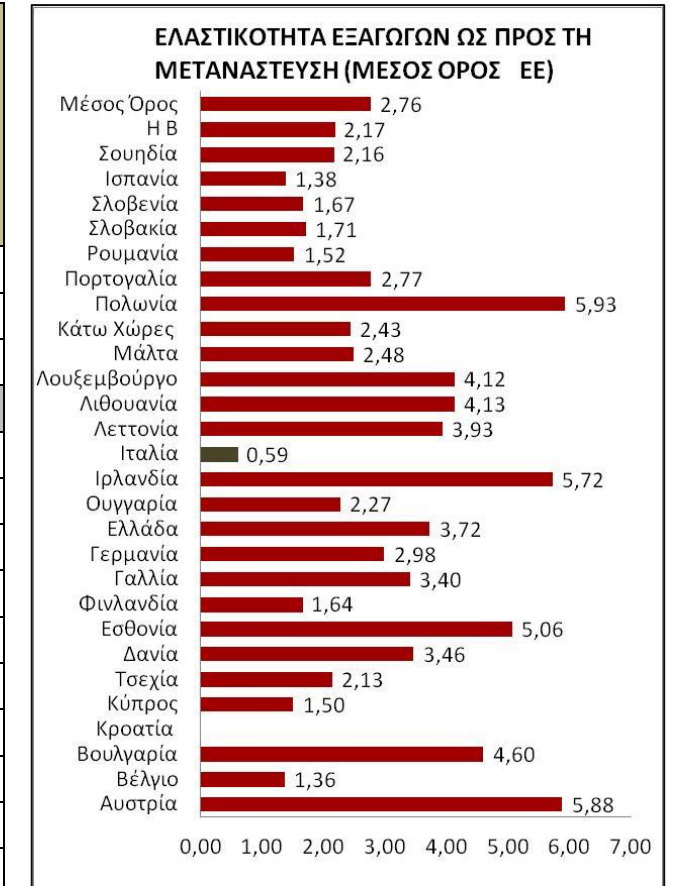
	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανο	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	Μέσος όρος
Αυστρία	1,37	4,98	4,38	4,77	7,15	12,85	3,01	4,23	1,94				2,62	1,37	3,5	2,32	4,19
Βέλγιο	0,4	0	0,06	0,73	1,04	1,86	0,78	0,21	1,16	0,36		0,14	0,08	0,03	0,44	1,48	0,58
Βουλγαρία	2,3	7,88	2,23	0,81	6	9,99	0,52	1,67	7,52		7,64	1,71	4,28	2,9	1,39	1,51	3,89
Κροατία																	
Κύπρος	0,37	0,61		0,78	3,44	0,1	5,98	0,68	0,03	0,69	0,51	0,27	3,18	0,36	0,06	2,42	1,3
Τσεχία	0,12	2,13	1,28	0,54	1,89	2,75	1,11	0,44	0,22		1,53	0,2	1,06	0,13	0,44	0,26	0,94
Δανία	12,1	9,78	0,46	0,24	0,01	0,14	0,59			13,28		0,56		0,28	1,69	0,08	3,27
Εσθονία																1,94	1,94
Φινλανδία	0,5	1,29	0,45	0,08	0,39	0,01	0,24	0,43	0,1	1,18	0,73	0,16		0,15	0	0,08	0,39
Γαλλία	0,32	1,96	0,35	1,12	6,25	0,75	0,34	1,55	2,68	5,64	3,17	0,24		1,45	0,35	0,98	1,81
Γερμανία	2,55		10,65	2,93	4,01	2,03	0,3	1,77	0,6	3,2	3,88	5,23		0,99	0,38	2,47	2,93
Ελλάδα	0,34	0,01	13,01	2,72			1,66				0,62	6,27	0,42	4,86	1,98		3,19
Ουγγαρία	0,85		6,05	8,43	6,47		3,54	6,63	3,43	0,71	12,97	4,21		0,56	1,03	6,51	4,72
Ιρλανδία					5,64		6,56		3,79	0,4		1,21	7,14		5,26	2,06	4,01
Ιταλία	1,75	0,91	1,04	0,12	1,62	0,08	0,26		0,8	0,22	3,46	0,11		0,94	0,83	0,1	0,87
Λεττονία				2,03	2,47		6,76					6,68				1,85	3,96
Λιθουανία				1,84	3,18		11,47		10,06			1,13					5,53
Λουξεμβούργο									0,35						2,94	4,67	2,66
Μάλτα								3,05	1,28	0,05	2,84	6,31	0,44				2,33
Κάτω Χώρες	12,73	0,28	1,07	0,11	4,27	2,09	0,89	9,2	6,84	1,41		0,11		0,63	0,2	0,16	2,85
Πολωνία	7,64	7,2			2,56					0,92	5,48	7,71			2,28	10,09	5,48
Πορτογαλία	2,8		0,14	2,07	1,39	0,74	0,05	1,26	4,63	2,2		0,09		2,29	2,07	1,25	1,61
Ρουμανία	0,03	2,75			1,17		0,21	7,63	9,02		0,36	3,82	0,06	0,91	0,01		2,36
Σλοβακία	0,75	8,73		6,55	1,87			1,51	2,53	4,4		2,65	1,02	0,75		2,04	2,98
Σλοβενία	1,13			0,75	0,19		1,21	1,62	2,55	1,54	5,74	0,16		0,06	0,38	0,4	1,31
Ισπανία	0,05	0,96		0,55	4,73	2,14	0,34	5,04	1,64	6,18	1,81	0,06		0,13	0,43	0,1	1,73
Σουηδία	1,62	0,4	0,1	0,01	1,05	1,54	0,23	0,08	0,32	0,83	0,87	0,34	0,02	0,33	0,36	0,13	0,52
Ηνωμένο Βασίλειο	0,05	0,36	2,37	0,55	6,49	0,24	0,41	0,34	0,39	0,89	0,07	0,46		0,06	0,02	1,06	0,92
Μέσος όρος	2,37	2,95	2,91	1,8	3,19	2,49	2,11	2,63	2,81	2,45	3,23	2,08	1,85	0,96	1,18	1,91	2,28

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 11: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ)

	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανο	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	Μέσος όρος
Αυστρία	1,77			1,01	9,45	6,34	0,55	3,88	10,33		9,87	2	6,75		16,24	2,38	5,88
Βέλγιο	3,38	0	0,02	2,99	2,03	0,13		0,87	0,36	0,37	6,06	0,07	0,02	0,08	0,57	3,44	1,36
Βουλγαρία	0,37			3,15	3,67		2,34	13,03	5,71		2,17	6,07		1,45	12,36	0,25	4,6
Κροατία																	
Κύπρος	0,15	0,69	0,7	0,53	7,63	1,81	1,87	1,13	0,1	0,03	0,03	5,39	0,56	0,59	2,16	0,64	1,5
Τσεχία	0,03			0,34	2,86	3,15	0,39	0,05	3,71		7,73	2,33		0,32	4,29	0,34	2,13
Δανία	3,42		2,76	0,15	9,17	0,18	0,66	2,81	13,41		1,01	2,57			5,18	0,21	3,46
Εσθονία			12,45	2,73												0,01	5,06
Φινλανδία		0,19	0,04	0,05	3,8	0,27	0,21	0,55	0,53		0,27	13,55			0,2	0,01	1,64
Γαλλία	0,88	8,07	1,67	0,18	8,33	10,9	1,23	4,3	0,64	2,88	2,01	0,33	7,08	3,68	2,11	0,14	3,4
Γερμανία	0,31			9,06	4,27	5,72	0,14	0,37	1,86	1,13	0,77	2,85		10,81	0,63	0,86	2,98
Ελλάδα	0,51	1,3	7,73	0,06		10,85	13,06		2,5	1,39	0,41	9,44	0,39	3,92	0,52	0,08	3,72
Ουγγαρία	2,18	0,26		0,63	2,7	3,33	0,96		7,81			0,93				1,61	2,27
Ιρλανδία		3,44	5,24				4,27		6,65			0,54	6,17		3,67	15,75	5,72
Ιταλία	0,72	1,59	0,23	0,02	2,24	0,16	0,07		0,07	0,02	1,41	0,11		0,58	0,97	0,06	0,59
Λεττονία		10,96	2,29	0,01			1,32					7,94				1,06	3,93
Λιθουανία			1,77	4,86	3,46							8,65				1,9	4,13
Λουξεμβούργο				4,81	1,76				3,97						5,95		4,12
Μάλτα	7,52							1,88	1,38	0,35					3,51	0,27	2,48
Κάτω Χώρες		3,32	0,02	0,72	0,17	1,56	4,44		0,79	0,42	14,15	0,14		1,72	3,99	0,22	2,43
Πολωνία				4,89			3,38	5,48	11,54	4,16	6,39				4,32	7,26	5,93
Πορτογαλία	14,96			0,35	1,18	0,05	0,32	0,44	2,58	0,16	7,76	0,67		3,98	0,89	2,64	2,77
Ρουμανία	0,34				0,78		0,26	4,05	0,03		1,22	5,36		1,16	0,1	1,89	1,52
Σλοβακία			1,63	3,29			0,29	1,69								1,65	1,71
Σλοβενία	3,06			1,01	4,99		0,78			0,92	4,05	0,17			0,05	0	1,67
Ισπανία	0,97	2,36		0,06	1,53	1,04	0,31	6,91	0,86	2,6	1,45	0,07		0,88	0,19	0,06	1,38
Σουηδία	1,01		0,19	0,15	3,79	0,09	0,16	2,63	5,18	3,74	10,16	1,92	0,01		0,79	0,34	2,16
Ηνωμένο Βασίλειο	6,94	0,44	0,3	3,03	14,56			0,04	1,16	0,56	0,19	1,73		0,13	1,67	0,1	2,17
Μέσος όρος	2,7	2,72	2,47	1,84	4,42	2,85	1,76	2,95	3,69	1,34	4,06	3,31	3	2,26	3,2	1,66	2,76

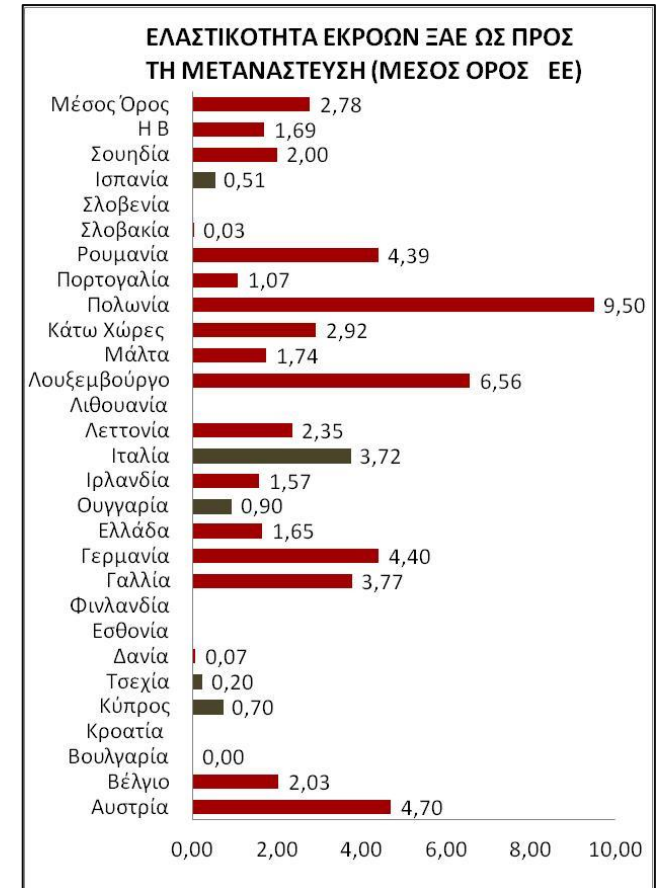

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ίδια επεξεργασία

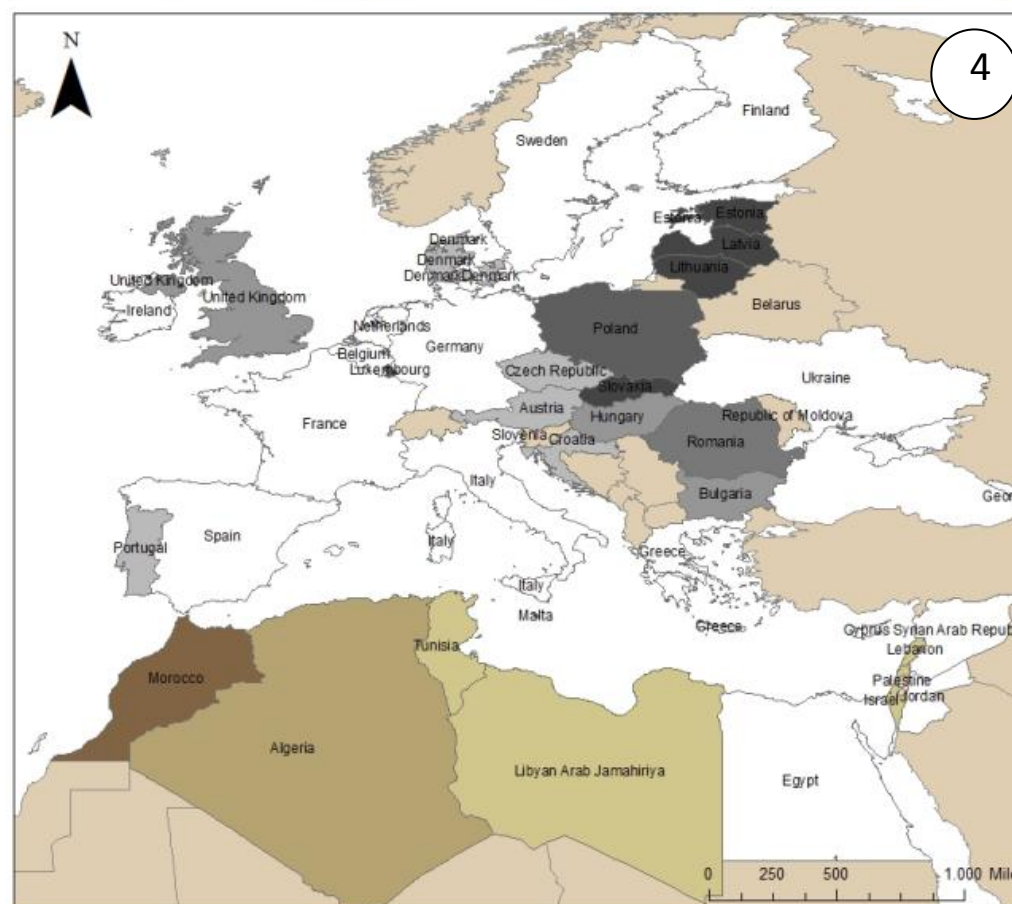
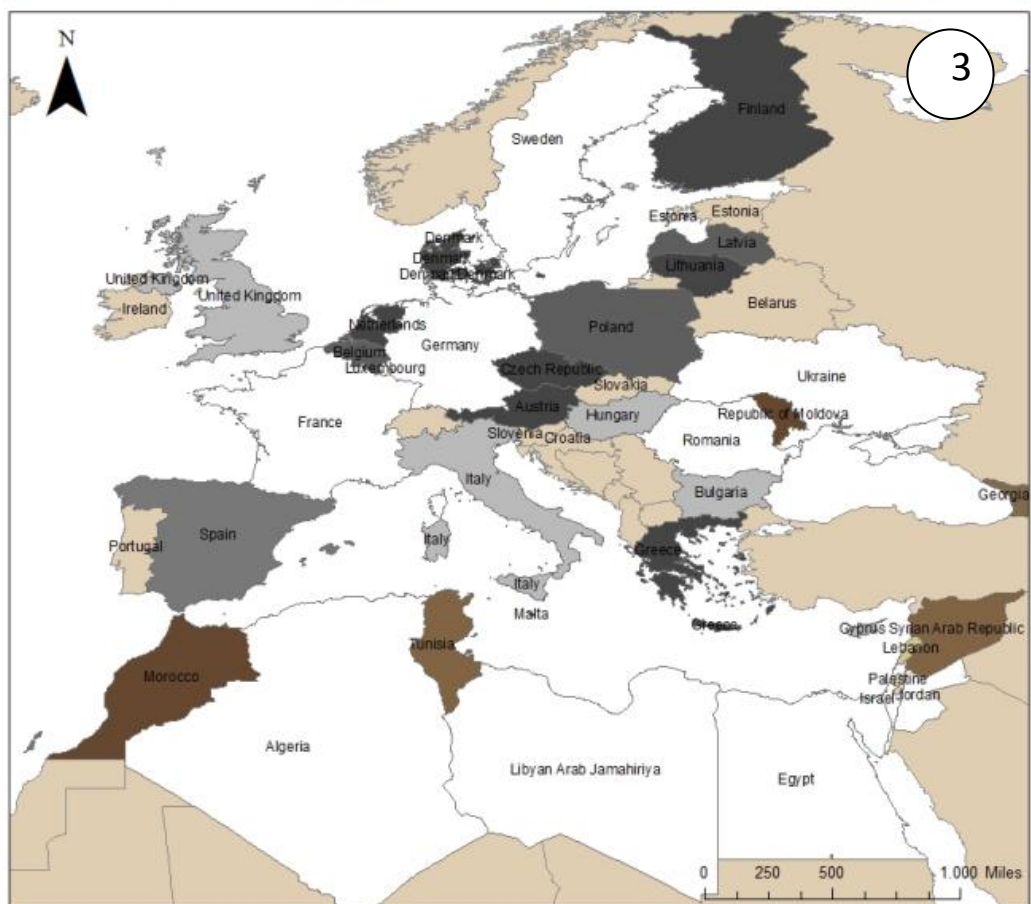
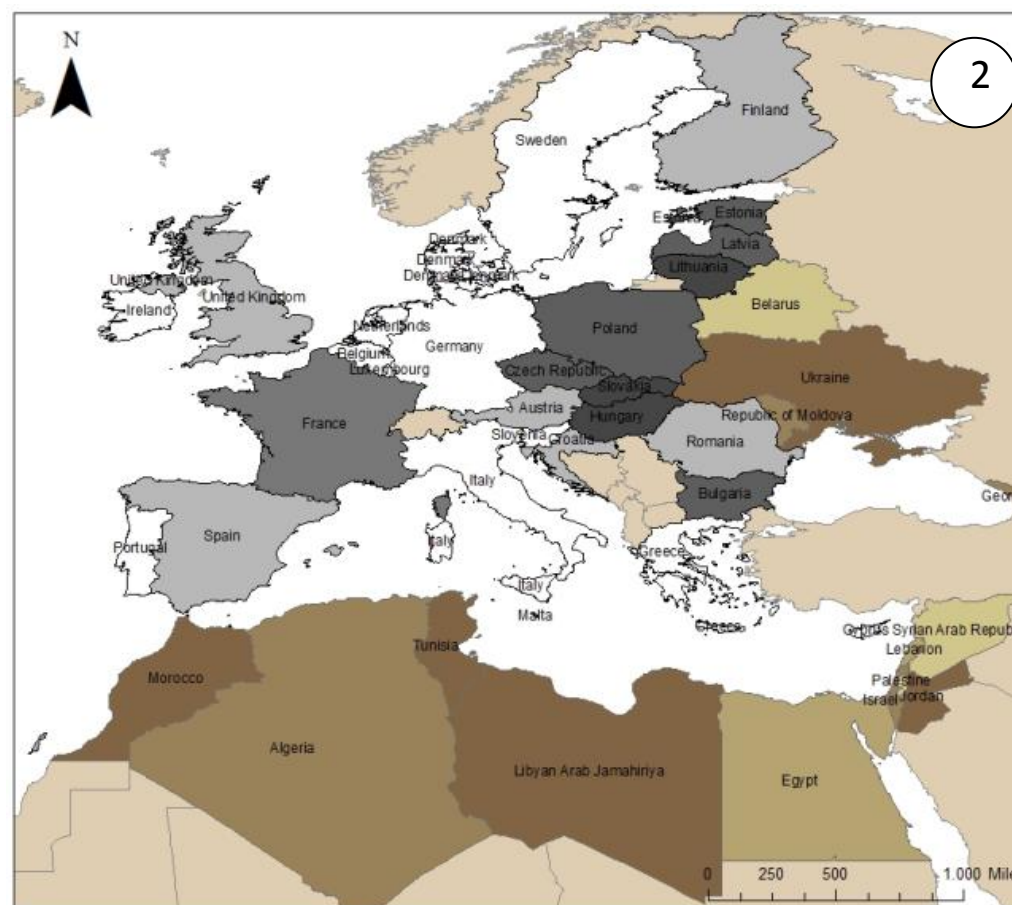
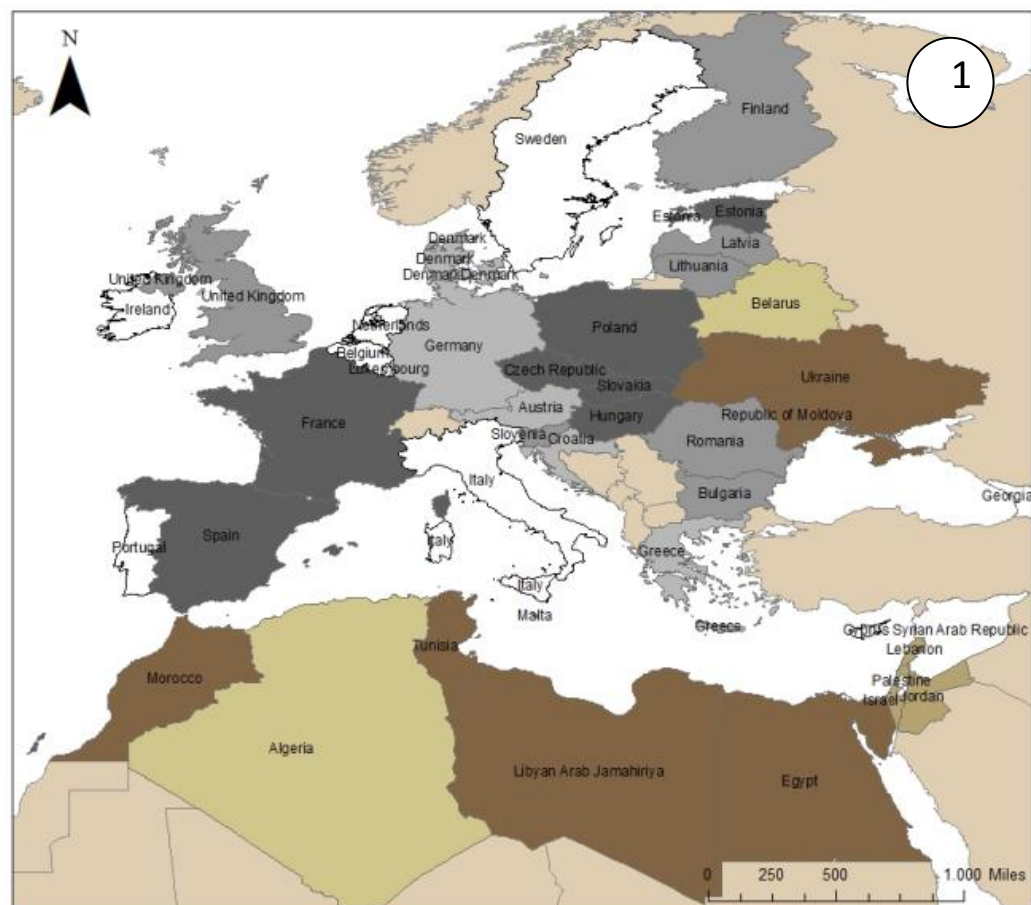
Πίνακας 12: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΚΡΟΩΝ ΞΑΕ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΤΙΜΕΣ)

	Αλγερία	Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν	Λευκορωσία	Αίγυπτος	Γεωργία	Ισραήλ	Ιορδανία	Λίβανο	Λιβύη	Μαρόκο	Μολδαβία	Παλαιστίνη	Συρία	Τυνησία	Ουκρανία	Μέσος όρος
Αυστρία																4,7	4,7
Βέλγιο	2,48														1,58		2,03
Βουλγαρία						0											0
Κροατία																	
Κύπρος						0,7									0,7		0,7
Τσεχία	0,3															0,1	0,2
Δανία																0,07	0,07
Εσθονία																	
Φινλανδία																	
Γαλλία	5,06		0,1		1,6	0,11	0,75	1,9	3,4	14,33	2,51			6,51	5,16		3,77
Γερμανία	1,13				14,4	7,92		5,02	1,66	1,52	5,74			0,9	1,31		4,4
Ελλάδα		1,65															1,65
Ουγγαρία																0,9	0,9
Ιρλανδία																1,57	1,57
Ιταλία	10,74	0,29				0,02					7,05				3,91	0,3	3,72
Λεττονία																2,35	2,35
Λιθουανία																	
Λουξεμβούργο															6,56		6,56
Μάλτα															1,74		1,74
Κάτω Χώρες	2,09	0,37				6,1									3,73	2,31	2,92
Πολωνία	4,16															14,84	9,5
Πορτογαλία					0,33						2,22			0,64			1,07
Ρουμανία												4,39					4,39
Σλοβακία																0,03	0,03
Σλοβενία																	
Ισπανία	0,22				0,34						0,96				0,52		0,51
Σουηδία	1,27						0,01	3,21	0,01	7,4			0,26	0,41	3,41		2
Ηνωμένο Βασίλειο	2,56		1,87			1,88	0,18				3,9			0,94	0,51		1,69
Μέσος όρος	3	0,77	0,99		4,17	2,39	0,46	2,31	2,76	5,29	4,25	4,39		2,55	2,27	2,59	2,78

Πηγή: UNCTAD, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ίδια επεξεργασία

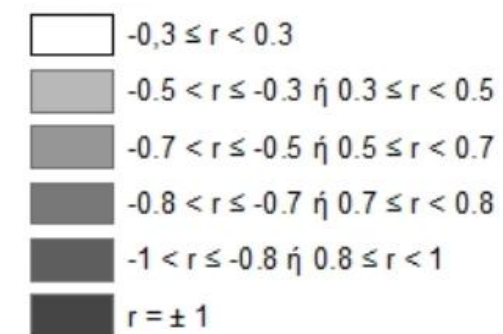
**Χάρτης 1: PEARSON ΑΝΑ ΧΩΡΑ
ΕΕ ΚΑΙ ΕΠΓ**

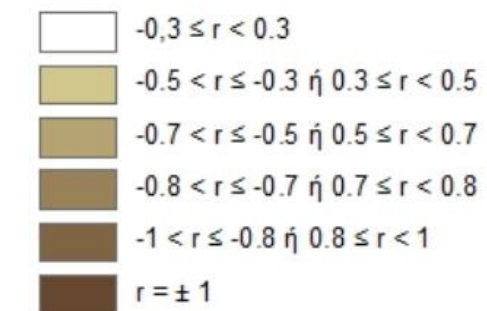
1. Μετανάστευση-Εισαγωγές
 $r(m_{ji} t_{ji}) = -0,67$
2. Μετανάστευση-Εξαγωγές
 $r(m_{ji} t_{ij}) = -0,38$
3. Μετανάστευση- Εισροές ΕΑΕ
 $r(m_{ji} f_{ji}) = 0,03$
4. Μετανάστευση-Εκροές ΕΑΕ
 $r(m_{ji} f_{ij}) = -0,02$

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Pearson ΕΕ

Pearson ΕΠΓ

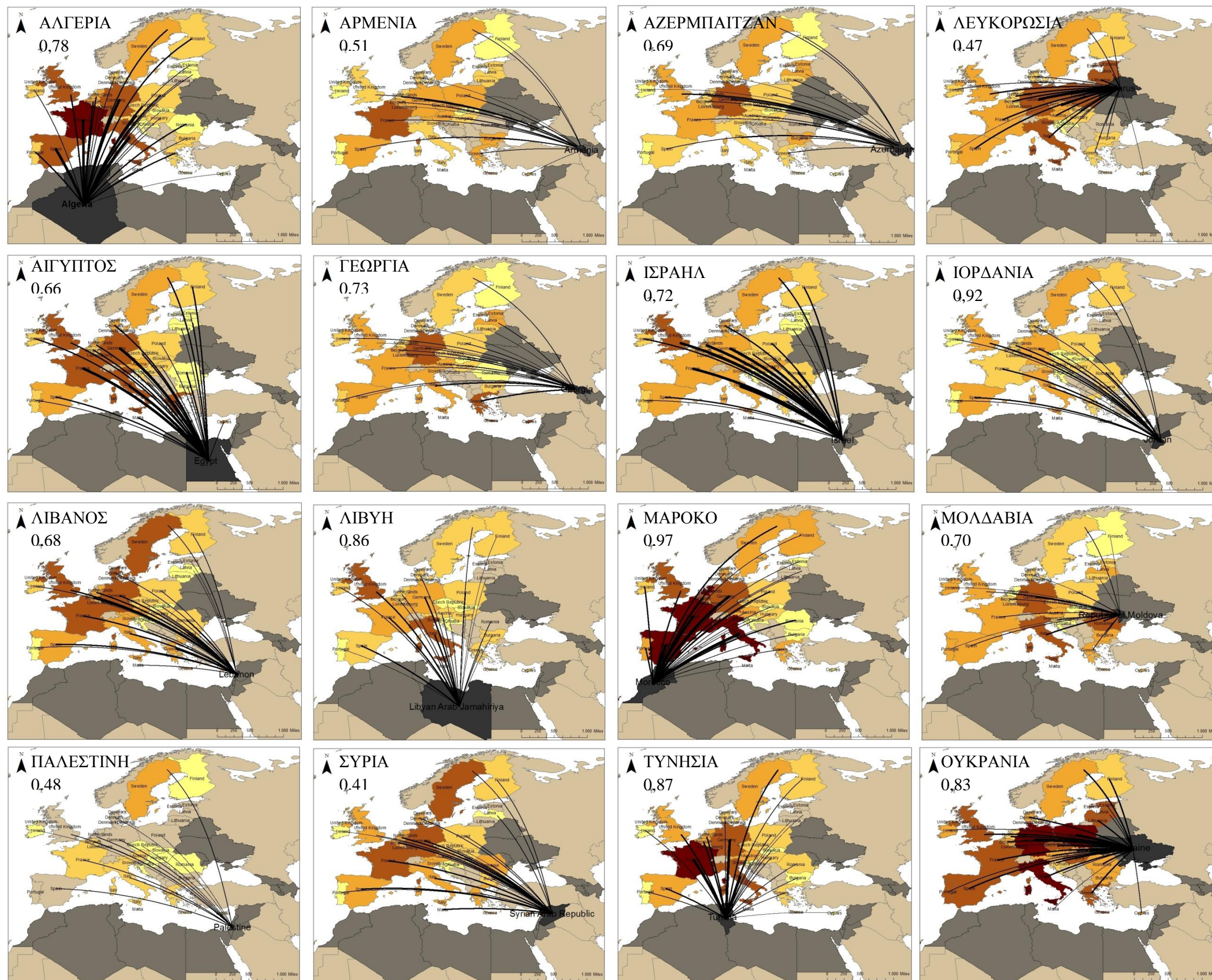
Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, UNCTAD, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία

Χάρτης 2: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ - ΕΞΑΓΩΓΩΝ

Συνολικός Pearson: 0.67

*Κάτω από το όνομα κάθε χώρας αναγράφεται η αντίστοιχη τιμή του Pearson

Πηγή: International Trade Centre, UN Comtrade, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Ιδία επεξεργασία